

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΑΠΟ
ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:
ΓΚΙΟΡΓΚΙΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΛΙΟΛΗ ΑΛΕΞΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΣΤΡΑΤΙΚΗ - ΠΑΝΤΑΖΑΚΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική εργασία από
το τμήμα Κοινωνική Εργασίας της Σχολής Επαγγελματών Υγείας και
Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2011

Η επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας:

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	iv
Περίληψη Πτυχιακής.....	v
Abstract.....	vii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	viii
i. Αναγκαιότητα μελέτης.....	xii
ii. Σκοπός της μελέτης.....	xiii
iii. Ορισμοί όρων.....	xiii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1.1 Ιστορική αναδρομή.....	1
1.1.2 Εννοιολογική οριοθέτηση της κακοποίησης της γυναίκας από το σύντροφό της.....	14
1.1.3 Τύποι και μορφές κακοποίησης.....	19
1.1.4 Αίτια κακοποίησης	21
1.1.5 Χαρακτηριστικά θύτη.....	25
1.1.6 Χαρακτηριστικά θύματος.....	27
1.1.7 Επιπτώσεις κακοποίησης.....	31
1.2.1 Πρόληψη και αντιμετώπιση.....	38
1.2.2 Φορείς και υποστηρικτικές υπηρεσίες για την αρωγή γυναικών θυμάτων βίας.....	39
1.2.3 Νομική υποστήριξη	41
1.2.4 Νομικό πλαίσιο	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Είδος έρευνας.....	53
2.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	54
2.3 Πληθυσμός – Δείγμα.....	55
2.4 Επιλογή εργαλείων έρευνας.....	56
2.5 Τόπος και χρόνος έρευνας.....	58
2.6 Συλλογή δεδομένων.....	59
2.7 Κριτήρια εισαγωγής και αποκλεισμού δεδομένων.....	59
2.8 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας	59
2.9 Περιορισμοί έρευνας	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Μέθοδος ποιοτικής ανάλυσης	63
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	69
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ.....	77
--	-----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A.Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης.....	87
B.Συνεντεύξεις.....	90
Γ. Νομοθεσία.....	97

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε πολύ τους επαγγελματίες για τον πολύτιμο χρόνο που μας διέθεσαν, από το ομολογουμένως πιεσμένο πρόγραμμά τους, καθώς και για τις εμπειρίες που μοιράστηκαν μαζί μας, οι οποίες αποτέλεσαν για εμάς σημαντικά στοιχεία για την εκπόνηση της εργασίας αυτής, αλλά και γνώσεις σε προσωπικό επίπεδο.

Ακόμη, τον Θοδωρή Καρούτσο για την άμεση απόκριση και την πολύτιμη βοήθεια που μας προσέφερε.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτριά μας Κα Πανταζάκα για την καθοδήγηση, την υπομονή καθώς και τον χρόνο μας διέθεσε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η κακοποίηση της γυναίκας είναι ένα φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί από πολύ παλιά. Το μεγαλύτερο πρόβλημα σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η σιωπή, και η θεώρηση πως είναι ένα οικογενειακό ζήτημα. Αυτό οδηγεί στην μη αναζήτηση βοήθειας την συνέχεια της βίας.

Η βία μπορεί να πάρει πολλές μορφές και διαστάσεις, με κυριότερες τη σωματική και την ψυχολογική.

Η κακοποίηση είναι ένας τρόπος που χρησιμοποιείται από άνδρες προκειμένου να εκφοβιστεί η γυναίκα και να χειραγωγηθεί. Από την δική της πλευρά, η γυναίκα πιέζεται να δικαιολογήσει αυτή τη συμπεριφορά στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, πολλές φορές αναλαμβάνοντας μεγάλο μέρος της ευθύνης.

Η μεγάλη έκταση του φαινομένου, η παρατήρηση του καθώς και ο προβληματισμός όσον αφορά την στάση των κοινωνικών λειτουργών πάνω στο ζήτημα, οδήγησαν στην επιλογή του θέματος. Συνεπώς, έγινε βιβλιογραφική μελέτη του φαινομένου της κακοποίησης, σε σχέση με τα αίτια της κακοποίησης, τους τύπους και τις μορφές της, τα χαρακτηριστικά του θύτη και του θύματος, τις επιπτώσεις του φαινομένου και της πρόληψης και αντιμετώπισης.

Από τη βιβλιογραφική μελέτη προέκυψαν κάποια ερωτήματα τα οποία αποτέλεσαν και τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία είναι τα παρακάτω:

- Η καταγραφή του προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας που ζητά βοήθεια από τις κοινωνικές υπηρεσίες.
- Αν οι κοινωνικές υπηρεσίες της περιοχής (Πάτρα και Πύργος Ηλείας) διαθέτουν κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους για την υποδοχή ανάλογων περιστατικών.
- Η εκπαίδευση των επαγγελματιών και το προσωπικό τους ενδιαφέρον όσον αφορά τη μετεκπαίδευση πάνω στο αντικείμενο.
- Αν στις υπο έρευνα περιοχές υπάρχει δίκτυο συνεργαζόμενων φορέων που καθιστά την παραπομπή των περιστατικών εύκολη.

Αυτό που προέκυψε από την έρευνα είναι πως τα περιστατικά κακοποίησης που προσέρχονται στις υπηρεσίες είναι αρκετά και η εκπαίδευση και η ενημέρωση των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την κακοποίηση της γυναίκας είναι ελλιπής. Ακόμη, στις κοινωνικές υπηρεσίες δεν υπάρχουν κατάλληλοι χώροι για την υποδοχή των

περιστατικών και οι επαγγελματίες δεν έχουν την άνεση να διαθέσουν τον απαιτούμενο χρόνο σε κάθε περιστατικό. Τέλος, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για τη δημιουργία δικτύου υπηρεσιών προκειμένου να διευκολυνθεί το έργο των επαγγελματιών και να εξυπηρετούνται καλύτερα τα περιστατικά.

ABSTRACT

Violence against women is a phenomenon that has been observed since time immemorial. The main problem in such cases is the silence, of the victims and often, of those that witness it, often regarding it is a familial issue. This, leads to the avoidance of seeking help and the continuation of violence. Violence against women can take many forms, the basic forms are physical and the psychological. Violence is sometimes used by men to intimidate and manipulate women. Women often feel pressured to justify an abusive man's behavior to family and friends, even often believing that the violence perpetrated against themselves is their own fault.

The common occurrence of this phenomenon, observations and discussions, as well as the concerns of social workers who deal with it, led to the choice of this particular subject of research.

Consequently, bibliographical studies were done on the phenomenon of violence against women, concerning its etiology, its types and forms, the characteristics of the abuser and the victim, the consequences of the phenomenon and the ways it can be prevented and confronted.

Questions arose from these bibliographical studies, that also constituted the main research issues, which are as follows:

- Is there, and if there is, what is the profile of abused women?
- Do the social services in the researched areas (Patras and Pyrgos) have the appropriate spaces and institutions to deal with the reception of domestic violence incidents?
- What is the education and personal interests of the professionals that deal with this problem?
- Are there collaborating services networks in the researched areas?

The results that were acquired from the research are that the incidents of violence against women that social services deal with are many, the education of social workers that are supposed to assist abused women is deficient. Furthermore, in the social services offices, there is lack of suitable spaces for the reception of incidents and the professionals don't have the comfort to spend the required time for each individual incident. Finally, there is an immense need for establishing a collaborating services network to facilitate the professionals and help them assist the victims more efficiently.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 άρχισε μία έντονη ενασχόληση σχετικά με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, που είχε ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου, χωρίς όμως ανάλογη μεταβολή της κουλτούρας και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Η βία δεν αφορά μονάχα υπανάπτυκτες χώρες: το 20-30% όλων των επειγόντων περιστατικών στα νοσοκομεία των ΗΠΑ αφορά κακοποιημένες γυναίκες (Hampton & Coner-Edwards, 1993, Hatty, 1987, Krauss & Krauss, 1995).

Πολλοί είναι οι μύθοι που αφορούν τόσο την προσωπικότητα του συζύγου που βιαιοπραγεί, όσο και της συζύγου πάνω στην οποία ασκείται φυσική και ψυχολογική βία. Το συνηθέστερο στερεότυπο σκιαγραφεί μία ευαίσθητη, ευάλωτη, ντροπαλή, αδύναμη, παθητική, εξαρτημένη και καταθλιπτική σύζυγο (Harrison & Willis Esqueda, 1997) με μαζοχιστικά στοιχεία (Walker, 1979) και συναισθηματική διαταραχή (Ewing & Aubrey, 1987). Στις άτυπες διαδόσεις περί κακοποιημένων γυναικών αναφέρεται ότι οι περισσότερες από αυτές άξιζαν είτε προκαλούσαν την κακοποίησή τους ή στην χειρότερη περίπτωση αντλούσαν ευχαρίστηση από αυτή (Ewing & Aubrey, 1987, Hart, 1993, Walker, 1979). Έρευνα του Rigakos (1995) σε Καναδούς αστυνομικούς αποκάλυψε ότι μέμφονταν τις συζύγους για την κακοποίησή τους, εκδήλωναν φαλλοκρατικές απόψεις, αναπαρήγαγαν πατριαρχικά στερεότυπα και θεωρούσαν τις κακοποιημένες γυναίκες χειριστικές και αφερέγγυες. Παράλληλα, απέδιδαν τα αίτια της άσκησης βίας εκ μέρους των ανδρών σε αγχογόνους παράγοντες και στο φόρτο εργασίας. Κατά τους Browne (1987) και Summers & Feldman (1984), η φυσική βία λογίζεται από πολλούς ως ενδοοικογενειακό ζήτημα, σχετίζεται με τις δυναμικές της συμβίωσης και δεν αφορά τον νόμο. Οι Harrison & Willis Esqueda (1996) καταγράφουν την κρατούσα άποψη ότι οι σύζυγοι ασκούν βία μόνο στη γυναίκα τους, ενώ δεν εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά προς άλλα άτομα. Αντίθετα, η άσκηση βίας σε σχέση συμβίωσης ή μη νομιμοποιημένης σχέσης γενικεύεται ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του δράστη. Γενικά, υπάρχει το αίτημα για περισσότερη ανοχή εκ μέρους των γυναικών μέσα στα πλαίσια του γάμου, χωρίς να ισχύει το ίδιο στις υπόλοιπες διαφυλικές σχέσεις (Bachman & Coker, 1995, Buzawa & Buzawa, 1993). Το αρνητικό κλίμα για τα δικαιώματα των γυναικών παρουσιάζεται από τους Branscombe και Weir (1992), οι οποίοι κατέγραψαν την αντίληψη ότι οι σύζυγοι που αντιστέκονται σε επεισόδια βίας δυναμικά

αντιμετωπίζονται με περισσότερη αυστηρότητα σε σύγκριση με αυτές που παθητικά υφίστανται κακοποίηση. Επιπλέον, ακόμη και η λεκτική αντίσταση θυματοποιεί τις κακοποιημένες γυναίκες, επειδή πολλές φορές εκλαμβάνεται ως ελαφρυντικό για το δράστη (Pierce & Harris, 1993, Ferraro, 1989). Τέλος, η αντίσταση θεωρείται ως διαιώνιση του συγκρουσιακού κλίματος στο σπίτι (Hamberger & Potente, 1994, Hart, 1993, Kristiansen & Giulietti, 1990) και ως σύμπτωμα συναισθηματικής αστάθειας (Sculler & Hastings, 1996). Τα στερεότυπα αυτά επιτείνονται όταν αναφέρονται σε μειονοτικούς πληθυσμούς (Harrison & Willis Esqueda, 1996).

Οι κοινωνικές νόρμες επιτάσσουν την υποταγή, το συμβιβαστικό χαρακτήρα και την παθητικότητα (Deaux & Lewis, 1984) ως αποδεκτές ή και θελκτικές γυναικείες συμπεριφορές. Όσες παραβίαζαν αυτή την εικόνα αποκλίνουν, ειδικά εάν προβαίνουν σε πράξεις αντεκδίκησης προς το σύζυγο που τις κακοποίησε. Έτσι, κατά την εκδίκαση τέτοιων περιπτώσεων αναμένεται απ' αυτές να δείξουν μεταμέλεια, οδύνη, θρήνο, εφόσον θέλουν να αντιμετωπίσουν ελαφρύτερη ποινή. Αυτές που θα αποδώσουν την πράξη τους στο δικαίωμα της αυτοσυντήρησης και επιβίωσης θα κριθούν αυστηρότερα (Jenkins & Davidson, 1990).

Η επιθετικότητα είναι χαρακτηριστικό των ανδρών στις περισσότερες από τις σημερινές κοινωνίες. Αυτό δικαιολογεί πολλές πράξεις βίας εκ μέρους τους και αποκλείει κάθε γυναικεία αντίδραση. Πολλοί είναι οι κοινωνικο-δημογραφικοί παράγοντες που οδηγούν στην εκδήλωση ενδοοικογενειακής βίας. Οι διάφορες έρευνες που έχουν διεξαχθεί κατά καιρούς επικεντρώνονται στην ηλικία, το εισόδημα, την οικογενειακή κατάσταση και τη φυλή/εθνικότητα. Σύμφωνα με τους Straus & Gelles (1986) και Stets & Straus (1989), υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και εκδήλωσης βίας, ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση του ζευγαριού, ενώ όλες οι έρευνες τείνουν να συμφωνήσουν ότι οι νεαροί άνδρες είναι περισσότερο επιρρεπείς στη βίαιη συμπεριφορά. Δεύτερος ενισχυτικός παράγοντας είναι η χαμηλή κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, αφού παρατηρήθηκε ότι οι γυναίκες των χαμηλών και εργατικών κοινωνικών τάξεων υφίστανται κακοποίηση σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες των άλλων τάξεων (McLaughlin et al., 1992). Παρόλα αυτά, το χαμηλό εισόδημα δεν φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς από την πλευρά του άνδρα (Brinkerhoff & Lupri, 1988, Kaufman-Kantor et al., 1994), αν και τα οικονομικά άγχη και η ανεργία αποτελούν σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης ή ακόμη και δικαιολογία για την εκδήλωση βίας (Neff,

Holaman & Schluter, 1995, Hampton & Gelles, 1994).

Κατά τους Hotaling και Sugarman (1986), η άσκηση βίας είναι περισσότερο χαρακτηριστικό των ζευγαριών που συμβιώνουν παρά των παντρεμένων. Οι Stets και Straus (1989) θεωρούν ότι αυτό μπορεί να αποδοθεί στα δυσδιάκριτα όρια της σχέσης και στις λιγότερες συναισθηματικές επενδύσεις που λαμβάνουν χώρα κατά τη συμβίωση. Πέρα όμως από τους κοινωνικο-δημογραφικούς παράγοντες, ορισμένοι ερευνητές θεώρησαν σκόπιμο να μελετήσουν τη συμπεριφορά ζευγαριών στα οποία ο άνδρας βιαιοπραγούσε εις βάρος της γυναίκας με ζευγάρια που δεν αντιμετώπιζαν τέτοιου είδους πρόβλημα. Βρέθηκε ότι οι άνδρες που εκδήλωναν βίαση συμπεριφορά ήταν περισσότερο επιθετικοί, ευέξαπτοι και αρνητικοί όταν καλούνταν να συζητήσουν για τη σχέση τους (Margolin, John & Gleberman, 1988) και να αναζητήσουν λύσεις αντιμετώπισης των προβλημάτων με τη σύζυγό τους. Γενικά, τα ζευγάρια με προβλήματα βίας δείχνουν να εκδηλώνουν υψηλότερα επίπεδα οργής, περιφρόνησης και απαξίωσης προς τον/τη σύντροφό τους και αδυνατούν να βγουν από τον αρνητικό κύκλο βίας στον οποίο έχουν εμπλακεί (Burman et al., 1993). Οι Sugarman και Hotaling (1989) βρήκαν ότι το συγκρουσιακό κλίμα και η έλλειψη επικοινωνίας και συναίνεσης μεταξύ των δύο συντρόφων οδηγεί σε φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας, γεγονός που επιτείνεται όταν το μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας είναι υψηλότερο από του άνδρα (Hotaling και Sugarman, 1990).

Η κακοποίηση των γυναικών δεν είναι ένα στιγμιαίο γεγονός, αλλά μία διαδικασία με διακριτές φάσεις. Κατά το πρώτο στάδιο, ο άνδρας γίνεται ιδιαίτερα επικριτικός προς τη σύζυγό του, προκαλεί συγκρουσιακές καταστάσεις, ενώ εκείνη προσπαθεί να είναι συμβιβαστική, να τον ηρεμήσει, να τον φροντίσει ή να τον αποφύγει (Walker, 1984). Η βία που ασκείται είναι μικρής έντασης και μεμονωμένη.

Κατά τη δεύτερη φάση, η βία εντείνεται ψυχολογικά και φυσικά. Ο άνδρας επιτίθεται στη σύντροφό του χωρίς καμία συστολή ή ενδοιασμοί, σαν να επρόκειτο να χτυπήσει άλλον άνδρα. Η κακοποιημένη γυναίκα αισθάνεται πλέον φόβο, καταγιστική απειλή και οι ενέργειές της αφορούν την αυτοάμυνα και επιβίωση (Saunders-Robinson, 1991).

Στην Τρίτη φάση («του μέλιτος», όπως συχνά αναφέρεται) ο δράστης ζητά συγχώρεση, εκδηλώνει μεταμέλεια και υπόσχεται ότι η βίαση συμπεριφορά δεν θα επαναληφθεί. Κατά τους Bokuniewicz και Copel (1992), η γυναίκα θέλει ολόψυχα να τον πιστέψει, να τον

αλλάξει, να διαλύσει τη βία, αλλά όχι και τη σχέση (Walker, 1979). Η κακοποιημένη γυναίκα επιστρέφει στη σχέση όχι επειδή επιδιώκει την κακομεταχείριση, αλλά επειδή έχει επενδύσει στο σύντροφό της. Οι κακοποιημένες γυναίκες συνήθως εκδηλώνουν μεγάλη εξάρτηση από τον άνδρα, αρνείται ότι κακοποιήθηκε, ότι ο σύζυγος είναι βίαιος, δεν παραδέχεται άλλες εναλλακτικές εκτός από το γάμο της, επικαλείται θρησκευτικούς και ηθικούς λόγους για να μην χωρίσει. Οι Ferraro και Johnson (1983) αναφέρουν το «σύνδρομο του σωτήρα» για τις γυναίκες που έχουν υποστεί βιαιοπραγία, νιώθουν υπεύθυνες για το σύντροφό τους, είναι καχύποπτες προς τους ψυχολόγους και εμφανίζουν συμπτώματα ενοχής και χαμηλής αυτοεκτίμησης.

Σύμφωνα με τη θεωρία της αιτιακής απόδοσης ευθυνών, οι γυναίκες εσωτερικεύουν το ζήτημα της κακοποίησης ως πολύ πιο σοβαρό και επώδυνο σε σύγκριση με τους άνδρες, επειδή υποσυνείδητα ταυτίζονται με τα θύματα. Οι άνδρες υποβαθμίζουν το γεγονός ή το αποδίδουν σε περιστασιακούς παράγοντες. Πάντως, η κοινωνική αυτοεκπληρούμενη προφητεία προδικάζει την επιθυμητή γυναικεία συμπεριφορά και καταδικάζει την οποιαδήποτε απόκλιση από αυτήν. Επειδή η χειραφέτηση των γυναικών έχει απαξιώσει τους παραδοσιακούς κοινωνικούς ρόλους και έχει στρέψει τις γυναίκες στην αμφισβήτηση των πατριαρχικών αξιών, τα φαινόμενα κακοποίησης είτε εντείνονται είτε απλώς καταγγέλλονται συχνότερα από ό,τι παλαιότερα (Shaver, 1985).

Αν και πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι οι κακοποιημένες γυναίκες περνούν από φάσεις «μαθημένης αδράνειας», υπό την έννοια ότι δεν αντιδρούν στα βίαια επεισόδια, αλλά δέχονται παθητικά την επιθετικότητα, η Curnow (1997) υποστηρίζει ότι υπάρχει το στάδιο του «ανοιχτού παραθύρου», κατά το οποίο συνειδητοποιείται η πραγματικότητα της θυματοποίησης και αυτοθυματοποίησης της γυναίκας και γίνεται έκκληση για βοήθεια. Στην πραγματικότητα, μόλις αρθούν οι ενδοιασμοί, οι φόβοι, οι προκαταλήψεις και η αναποφασιστικότητα, η κακοποιημένη γυναίκα στρέφεται προς πάσα κατεύθυνση για βοήθεια και πολλές φορές την εξασφαλίζει όχι από επίσημους φορείς, αλλά από τα κοινωνικά υποστηρικτικά της δίκτυα. Κατά την περίοδο αυτή, το πιο βασικό στοιχείο είναι η συνειδητοποίηση ότι δεν υπάρχει περίπτωση να αλλάξει ή να βελτιωθεί ο σύντροφος που την κακοποιεί. Η σχέση της μαζί του είναι καταδικασμένη. Κατά την Ulrich (1991), η γνωστική αυτή αλλαγή των αντιλήψεων είναι εμφανής στις συνεντεύξεις με κακοποιημένες γυναίκες, κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται φράσεις όπως: «ξαφνικά έλαμψε κάτι μες το μυαλό μου», «κατάλαβα ότι», «συνειδητοποίηση

ότι δεν γίνεται τίποτα», «ο άντρας μου έχει ψυχολογικό πρόβλημα».

Η Curnow (1997) θεωρεί ότι αυτό το στάδιο επέρχεται ξαφνικά, διακόπτει το φαύλο κύκλο της βίας και περιλαμβάνει τη γνώση ότι η γυναίκα έχει πέσει θύμα κακοποίησης, ότι ο άνδρας της πάσχει ψυχικά, ότι υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις διευθέτησης των προβλημάτων της συμβίωσης, εκτός από τη βία, ότι μόνη της δεν μπορεί να ξεφύγει και ότι χρειάζεται τη βοήθεια ειδικών. (Παπάνης Ε. και Ρουμελιώτου Μ.,2007)

i. Αναγκαιότητα μελέτης

Η ακόλουθη μελέτη αποτελεί μία εκτενή περιγραφή του φαινομένου της κακοποίησης της γυναίκας. Αναλύονται οι παράγοντες της κακοποίησης, οι μορφές της, καθώς και η αντιμετώπιση του φαινομένου. Ακόμη, περιγραφονται και αναλύονται οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Επιθυμητά αποτελέσματα για τη μελέτη αυτή:

A. Η αφορμή για προβληματισμούς που θα οδηγήσουν στην αναζήτηση ή ακόμα και έυρεση αποτελεσματικότερων τρόπων αντιμετώπισης των κακοποιημένων γυναικών από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

B. Η πτυχιακή αυτή εργασία να αποτελέσει αφορμή για περαιτέρω μελέτες και προβληματισμούς σχετικά με το ζήτημα της κακοποίησης.

ii. Σκοπός μελέτης

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η μελέτη του προβλήματος της κακοποίησης της γυναίκας και την αντιμετώπιση της από τους κοινωνικούς λειτουργούς των κοινωνικών υπηρεσιών.

Στόχοι είναι:

- Η διερεύνηση της έκτασης του προβλήματος της κακοποίησης που ασκείται στη γυναίκα και η περιγραφή των επιπτώσεων που συνεπάγεται η κακοποίηση.
- Η καταγραφή των αιτιών που οδηγούν στην κακοποίηση.
- Η παρουσίαση της εικόνας του θύτη και του θύματος.
- Η διερεύνηση της σχέσης θύτη και θύματος και τον τρόπο που ο καθένας τους αντιμετωπίζει την κακοποίηση.
- Ο εντοπισμός των ενεργειών που γίνονται από τις κοινωνικές υπηρεσίες για τις κακοποιημένες γυναίκες όσον αφορά τον χειρισμό του προβλήματος της κακοποίησης.

iii. Ορισμοί όρων

BIA:

1. *«Οποιαδήποτε παράνομη πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του».* (Νόμος αρ.119(I)/2000, άρθρο 3)
2. Η επίθεση σε αντικείμενα ή άτομα. Όταν πρόκειται για άτομα, βία σημαίνει εισβολή που απειλεί την ασφάλεια ή την ακεραιότητα του ατόμου. (Μάνος 1997, σελ. 717)
3. Μία διαδικασία από συνεχείς και επαναλαμβανόμενες επιθετικές πράξεις που βλάπτουν, χειραγωγούν ή ελέγχουν το θύμα. (Αδαμάκη, 2000)

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ:

1. Ως επιθετικότητα χαρακτηρίζεται ένας μεγάλος αριθμός ετερογενών τρόπων συμπεριφοράς ή ένα πλήθος πράξεων οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν σε ένα πρόσωπο το θάνατο ή σωματικούς ή ψυχικούς πόνους πχ. με προσβολές ή ματαίωση στόχων, διαφερόντων, αμοιβών ή και ζημιές σε αγαθά, υλικά ή πνευματικά. (Ζαχαρης, 2003)
2. Μία μορφή ανθρώπινης συμπεριφοράς που χρησιμοποιούν διάφορα άτομα σε μικρό ή μεγάλο βαθμό για να προστατεύσουν το εαυτό τους ή για να εκδικηθούν και να τιμωρήσουν άλλα άτομα. (Κρασάνης, Γ. Ε.)

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ:

Κάθε προσβολή της σωματικής ή ψυχικής ακεραιότητας ενός ατόμου που ασκείται στα πλαίσια της εκμετάλλευσής του από εκείνον που κατέχει τη θέση εξουσίας. (Walker, 1989, σελ. 9)

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΑΣ:

1. Οποιαδήποτε βίαιη σωματική ή ψυχολογική συμπεριφορά από έναν άντρα προς μία γυναίκα με σκοπό να την αναγκάσει να κάνει κάτι που αυτός θέλει, χωρίς να ενδιαφέρεται για τα δικαιώματά της. (Walker, 1989, σελ. 142)
2. Η άσκηση σωματικής, ψυχικής, οικονομικής η και σεξουαλικής βίας σε μία γυναίκα από το σύζυγο ή τον ερωτικό φίλο νυν και πρώην, με στόχο την «επιβολή ελέγχου». (Αδαμάκη, 2000)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στην αρχαία Ελλάδα, η μονογαμία ήταν το χαρακτηριστικό της ελληνικής φυλής, οι σχέσεις των δύο φύλων, γενικά και ιδιαίτερα μέσα στην οικογένεια, ήταν πολύ καλές και χωρίς τάσεις κυριαρχίας. Όμως τα πράγματα άλλαξαν. Η μητριαρχία αντικαταστάθηκε από την πατριαρχία. Η κατάλυση της μητριαρχίας έγινε σταδιακά. Το μεγαλύτερο χτύπημα δόθηκε όταν έγινε η αντικατάσταση της «μέσω μητέρας» συγγένειας σε «μέσω πατέρα». Από τότε η γυναίκα έχασε το γόητρό της, το σεβασμό, την ιερότητα του ρόλου της, την αξία της. Ο άντρας έχει όλα τα δικαιώματα και τα μεταβιβάζει.

Βασικά, η κατάλυση της μητριαρχίας στηρίχθηκε πάνω σε 3 αλλαγές:

1. Η μητρική γενεαλόγηση και η θηλυγονική διαδοχή γυρίζουν σε πατρική γενεαλόγηση ή αρρενολογική διαδοχή.
2. Ο ομαδικός γάμος μετατρέπεται σε ατομικό, τη μονογαμία, κ.λ.π.
3. Ο μητροτοπικός γάμος γίνεται πατροτοπικός.

Οι αλλαγές αυτές επιφέρουν την οικονομική κυριαρχία του άντρα στη γυναίκα, καταργούν την ισότητα των φύλων που ίσχυε και καθιερώνουν τις σχέσεις εκμετάλλευσης, τις πρώτες που παρουσιάζονται σε κοινωνικές ομάδες.

Από τότε αρχίζει ένας σιωπηλός αγώνας ανάμεσα στα δύο φύλα και ένας ακήρυχτος πόλεμος επικράτησης και κυριαρχίας μέσα στην οικογένεια. Το μητριαρχικό δίκαιο σβήνει. Το σκότωσε η επανάσταση του αρσενικού και από τότε η σχέση του με το θηλυκό γίνεται εχθρική. Η κοινωνία αρχίζει να στηρίζεται στον «οίκο» που διοικείται από τον «pater Familias». Η ιδιοκτησία κληρονομείται από τα άρρενα μέλη της οικογένειας. Αλλάζουν τα ήθη και τα έθιμα (Ντίνα Τάκαρη «Η Γυναίκα από την αρχαιότητα έως την τεχνολογική επανάσταση, σελ.36).

Η επικράτηση της πατριαρχίας που κάνει τον άντρα κυρίαρχο και αφέντη του σπιτιού, διαχειριστή των δημοσίων υποθέσεων και προνομιούχο των απολαύσεων της ζωής, είναι μια εκδήλωση των ανταγωνιστικών τάσεων που ενισχύθηκαν από τις διάφορες συγκυρίες

της κοινωνικής ζωής και των συνθηκών, που επικράτησαν στις σχέσεις της παραγωγής, από τις οποίες καθορίστηκαν οι διαπροσωπικές σχέσεις.

Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη, βάση της πατριαρχικής διάρθρωσης της κοινωνίας ήταν ο πρώτος καταμερισμός της εργασίας. Η γυναίκα δεσμεύθηκε στο πλέγμα της εγκυμοσύνης και του τοκετού και στη συνέχεια στο μέγαλωμα των παιδιών. Αντίθετα, ο άντρας κινήθηκε προς τα έξω και έγινε το δραστήριο μέλος της οικογένειας. Άρχισε να γίνεται κύριος ιδιοκτησίας και αυτή του η κυριότητα επεκτάθηκε και στα μέλη της οικογένειάς του, τα οποία είχε κάτω από την προστασία και τις διαταγές του. Οι ανταγωνιστικές σχέσεις ήταν προνόμιο του άντρα και έτσι έγινε βασικός φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Οι διαφορετικές δραστηριότητες του άντρα και της γυναίκας άνοιξαν διαφορετικούς δρόμους για κάθε φύλο, τους έδωσαν διαφορετικές δυνατότητες και στη συνέχεια εδραίωσαν τη σχέση τους στο κοινωνικό σύνολο και μεταξύ τους. «Η σχέση είναι εξουσιαστική, κυρίαρχου και εξουσιαζόμενου, εξαρτώμενου». (Ρ. Κακλαμανάκη, 1979 «Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία, στην πολιτεία, στην οικογένεια», σελ.74).

Συνεπώς, το δικαίωμα του συζύγου να χτυπάει τη γυναίκα του ήταν αναγνωρισμένο από τη θρησκεία και τα συστήματα των πολιτιστικών στερεοτύπων κάθε εποχής και γινόταν αποδεκτό σε πολλούς κύκλους του πολιτισμού.

Οι αρχαίοι κλασικοί φιλόσοφοι, και γενικότερα οι αρχαίοι συγγραφείς, θεωρούσαν τη γυναίκα από τη φύση της κατώτερη και δικαιολογούσαν το καθεστώς των διακρίσεων. «Υπάρχουν πολλά τέρατα στη γη και τη θάλασσα, μα το μεγαλύτερο από όλα είναι η γυναίκα», λέει ο Μένανδρος. Και ο Σιμωνίδης: «Οι γυναίκες είναι το μεγαλύτερο κακό που δημιούργησε ο Θεός. Μπορεί να φαίνονται κάπου-κάπου χρήσιμες, μα γρήγορα αλλάζουν και γίνονται μπελάς για τα αφεντικά τους». Ο Σωκράτης υποστήριζε ότι η γυναίκα δεν έχει τις ίδιες ιδιότητες με τον άνδρα και πρέπει να υποτάσσεται σε αυτόν (Συμπόσιο Πα).

Στην αρχαία Ελλάδα, σύμφωνα με τον Σίτο (1983), η γυναίκα ήταν προορισμένη να φροντίζει το σπίτι και τα παιδιά, με μια ακτίνα δράσης, από την κάμαρα και την αυλή του σπιτιού της, ως το χωράφι και τη συλλογή των καρπών, ανάλογα με την κοινωνική της τάξη.

Βεβαίως τα πράγματα δεν ήταν ίδια σε όλη την περίοδο της αρχαιότητας. Η θέση της γυναίκας, μόνιμα καθηλωμένη στη βάση της εξάρτησης, προσαρμοζόταν κατά τα λοιπά στις συνθήκες της κάθε εποχής, και κυρίως τις κοινωνικο-οικονομικές.

Πριν από τον 8^ο αι. π.Χ., οι γυναίκες όλων, ίσως, των κοινωνικών τάξεων δούλευαν στο σπίτι και τα χωράφια. Ο άνδρας τις υπολόγιζε στα περιουσιακά του στοιχεία και τις πηγές των οικονομικών εσόδων. Όσο πιο ικανές για τη δουλειά ήταν, τόσο μεγαλύτερη ήταν η αξία τους, γι' αυτό και ο πατέρας τις πουλούσε στο σύζυγο, όπως θα πουλούσε ένα καλό αγρόκτημα ή ένα βόδι. Αργότερα, στη δουλοκτητική κοινωνία, η γυναίκα έπαψε να έχει ανάλογη αξία. Οι όροι αντιστράφηκαν και ο πατέρας έδινε προίκα στο σύζυγο για αντάλλαγμα στα βάρη του γάμου.

Σύμφωνα με την Κακλαμανάκη (1984), στην Αττική μοναδικός φορέας δικαιωμάτων συμμετοχής στα κέντρα λήψης αποφάσεων για τα κοινά ήταν ο άνδρας. Οι γυναίκες δεν παρίσταντο στα δικαστήρια, ούτε στην Εκκλησία του Δήμου. Επιπλέον, δεν αναλάμβαναν δημόσια αξιώματα.

Στην Αρχαία Αθήνα, προορισμός της γυναίκας (συζύγου) ήταν η τεκνογονία, για την εξασφάλιση της διαδοχής στην πατρική κυριαρχία. Η γνησιότητα των παιδιών ήταν η βασικότερη οικογενειακή αξία και ο μοναδικός προορισμός της γυναίκας. Την ανατροφή των αρρένων αναλάμβανε η γυναίκα ως το 7^ο έτος, των δε θηλέων μέχρι τον γάμο. Επίσης, κατά την ίδια συγγραφέα (1984), η Αθηναία μετά τον θάνατο του συζύγου της ως κηδεμόνα είχε τον πλησιέστερο συγγενή ως νέο σύζυγο, ο οποίος οριζόταν από τη διαθήκη του πρώτου. Οι θυγατέρες δεν κληρονομούσαν την πατρική περιουσία παρά μόνο αν δεν υπήρχε αδερφός, και τότε πάλι, υπό τον όρο να την μεταβιβάσουν στο σύζυγο.

Ο νόμος τιμωρούσε τη μοιχεία της γυναίκας ή του ανδρός με θάνατο. Το διαζύγιο για τους άνδρες ήταν εύκολο, ενώ για τις γυναίκες πολύ δύσκολο. Η στειρότητα εθεωρείτο σοβαρή αιτία διαζυγίου, αφού εκτός από τον θρησκευτικό χαρακτήρα σκοπός του γάμου ήταν η τεκνογονία. Για να πάρει διαζύγιο η σύζυγος έπρεπε να καταφύγει στον επώνυμο άρχοντα. Σπουδαίος λόγος διαζυγίου για τις γυναίκες ήταν η κακομεταχείριση εκ μέρους των ανδρών.

Κατά την Κακλαμανάκη Ρ. (1984), χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Πλούταρχου, στο οποίο αναφέρεται η περίπτωση της γυναίκας του Αλκιβιάδη, που μέσα στην απόγνωσή της για τη συμπεριφορά του, πήγε στον άρχοντα να ζητήσει διαζύγιο. Στο δρόμο, όμως, τη συνάντησε ο άνδρας της, και αφού την ξυλοκόπησε δημόσια γιατί τον είχε εκθέσει, τη γύρισε κακήν κακώς στο σπίτι της, πράγμα που θεωρήθηκε πολύ φυσιολογικό και δεν προκάλεσε καμία αντίδραση.

Σύμφωνα με τον Σίτο (1983) στην Σπάρτη οι γυναίκες είχαν μεγαλύτερη ελευθερία. Ο στρατιωτικός χαρακτήρας και προπαντός το καθεστώς της κοινοκτημοσύνης, δεν μπορούσαν παρά να επιδράσουν στη θέση της γυναίκας. Αν και κατώτερη από τον άνδρα, η Σπαρτιάτισσα κυκλοφορούσε άνετα στην πόλη, συμμετείχε στα γυμνάσια, συναλλασσόταν ή διαχειριζόταν την περιουσία της και τα εισοδήματα της οικογένειας, επειδή εκείνος έπρεπε να μείνει ελεύθερος και απερίσπαστος στις στρατιωτικές του απασχολήσεις.

Στην Αρχαία Ρώμη, η θέση της γυναίκας είναι παρόμοια με αυτή στην Αρχαία Ελλάδα. Είχαν δώσει στη γυναίκα κάποια εξουσία που ασκούσε μέσα στο σπίτι, όπου είναι η θέση της. Επικρατούσε η γυναικεία διαδοχή και η μητρική γενεαλόγηση που επέβαλλε το καθεστώς του μητριαρχικού δικαίου, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είχε κοινωνικά ή πολιτικά δικαιώματα. Δεν συμμετείχε στα κοινά, όμως απολάμβανε μεγάλη υπόληψη στο σπίτι και την κοινωνία, χωρίς ο άντρας να παύει να είναι ο κύριος της κατάστασης. Αλλά με την παρακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας έσβησαν τα λίγα παλιά καλά έθιμα. Η γυναίκα δεν θεωρείται πια σύντροφος του άντρα και αρχίζει το σκλάβωμά της. Δεν έχει κανένα ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα, ενώ το ρωμαϊκό δίκαιο την αποκαλεί *res* (πράγμα). Γενικότερα, όταν οι Ρωμαίοι δέχτηκαν τις επιδράσεις της ελληνικής φιλοσοφίας, αντέγραψαν και την αρνητική της θέση για τη γυναίκα. Ο άντρας έχει την απόλυτη εξουσία, τα πάντα ανήκουν σε αυτόν και τα πάντα εξαρτώνται από αυτόν.

Κατά τον Rostortzef (1984), στο Ρωμαϊκό δίκαιο, η υποτίμηση της γυναίκας προβάλλεται εμφανέστερα εξαιτίας της σαφήνειας που το χαρακτηρίζει με τη συγκροτημένη και αυστηρή ρύθμιση των κοινωνικών και οικογενειακών σχέσεων. Η γυναίκα ήταν πάντα μια ατελής προσωπικότητα, που την κηδεμόνευε ο πατέρας, ο σύζυγος, ο αδελφός, ο άνδρας-συγγενής (Τουλουμάκος, 1984).

Ο ίδιος συγγραφέας παρατηρεί πως ιδιαίτερα στον αυστηρό επίσημο γάμο που αναγνωριζόταν μόνο στους Ρωμαίους πολίτες και στους ξένους στους οποίους είχε δοθεί το δικαίωμα επιγαμίας, ο σύζυγος ήταν απόλυτος κύριος πάνω στα πρόσωπα (σύζυγο και παιδιά) και τα περιουσιακά στοιχεία του οίκου. Η εξουσία έφτανε ως τη θανάτωση, την πώληση, την ενεχυρίαση των προσώπων που είχε στην εξουσία του χωρίς να είναι υποχρεωμένος να λογοδοτήσει σε κανένα. Η μόνη εξουσία που διέθετε η γυναίκα ήταν εξουσία πάνω σε άλλες γυναίκες, τις κόρες ή τις σκλάβες στην περίοδο της δουλείας.

Όταν η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έφτασε στην παρακμή της, η Δύση βυθίστηκε

στα σκοτεινά χρόνια του Μεσαίωνα, από το 400 έως το 1400 μ.Χ., όπου σταμάτησε κάθε πολιτιστική πρόοδος

Στο Μεσαίωνα το δικαίωμα επιβολής τιμωρίας από μέρους του συζύγου είχε κατοχυρωθεί σε πολλές χώρες της Ευρώπης με διατάγματα και έγγραφα (Rostovtzeff, 1984).

Ωστόσο, στα σκοτεινά χρόνια του Μεσαίωνα, είχαν πληθύνει τα κοινωνικά προβλήματα και είχε γίνει μεγαλύτερος ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας και η καταπίεση των ανθρώπων που ανήκαν στις κατώτερες κοινωνικές βαθμίδες. Εργάζονταν κάτω από απaráδεκτες και σκληρές συνθήκες δουλειάς. Η γυναίκα εργαζόταν ακόμη πιο σκληρά, ενώ οι συνθήκες της ζωής χειροτέρευαν. Η γυναίκα κρατά το νοικοκυριό, εργάζεται στους αγρούς, γνέθει, υφαίνει και φτιάχνει τους λύχνους. Δεν ασκεί κάποιο συγκεκριμένο επάγγελμα, δουλεύει σε πολλές εργασίες χωρίς αμοιβή. Στο φεουδαρχικό δίκαιο, η γυναίκα είναι χειραφετημένη, εφόσον είναι κορίτσι ή χήρα, αλλιώς ανήκει στην κυριαρχία του συζύγου, όπως και μετά την κατάλυση της φεουδαρχίας, κατά το εθιμικό δίκαιο. Η ανύπαντρη έχει ανεξαρτησία, όλα τα δικαιώματα που έχει ένας άντρας, αλλά αυτά που της δίνει ο νόμος τα αφαιρεί η ηθική. Δεν της δίνει οικονομική και νομική αναγνώριση.

Στο Βυζάντιο οι πατέρες της Εκκλησίας διατυπώνουν αποφθέγματα συναφή με αυτά, των αρχαίων κλασσικών φιλοσόφων, στα οποία υποστηρίζουν ότι η συζυγική πίστη ήταν γένος θηλυκού. Ο άνδρας είχε αυτοχαρακτηριστεί πολυγαμικό ον. Οι τιμωρίες της μοιχείας ήταν ηθικές και σωματικές όπως, κλείσιμο σε μοναστήρι, κόψιμο της μύτης.

Η Κακλαμανάκη (1984) παρατηρεί χαρακτηριστικά ότι, η γυναίκα που ήταν ύποπτη συζυγικής απιστίας υποχρεωνόταν να σταθεί μπροστά σε μια στήλη, το «ζεύγμα με το άγαλμα της Αφροδίτης», όπως το έλεγαν. Αν σηκωνόταν το φόρεμά της – και σηκωνόταν πάντα – σήμαινε ότι είναι ένοχη. Τη στήλη αυτή λέγεται ότι έσπασε η γυναίκα του Ιουστίνου, όταν τυχαία αναγκάστηκε να περάσει από εκεί και σηκώθηκε το φόρεμά της.

Κι ενώ στη Δυτική Ευρώπη για 1100 περίπου χρόνια υπάρχει σκοταδισμός, τα χρόνια αυτά ακριβώς, 330 μ.Χ. έως 1453 μ.Χ. είναι χρόνια ακμής για το Βυζάντιο. Στους Βυζαντινούς χρόνους, την πολιτική εξουσία κατέχει η αριστοκρατία και συμμετέχουν σε αυτή τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες. Για τις πολλές γυναίκες του λαού, ο πολιτικός ρόλος είναι σχεδόν ανύπαρκτος, όπως και για τους άντρες. Όμως υπάρχει συμμετοχή στις διάφορες στάσεις που ξεσπούσαν σε περιόδους κοινωνικής κρίσης και όταν, έστω και για

λίγο, κυριαρχούσε το λαϊκό στοιχείο. Η χειροτέρευση της θέσης της γυναίκας, οφείλεται και στην επίδραση του ρωμαϊκού δικαίου. Η μόρφωση των γυναικών είναι σχεδόν ανύπαρκτη, γιατί δεν υπάρχουν σχολεία για κορίτσια. Οι γυναίκες είναι κλεισμένες στο γυναικωνίτη, όπως στην Αθήνα και τη Ρώμη, εκτός από ορισμένα μοναστήρια κάτω από κάποιες προϋποθέσεις. Από τα τέλη του 11^{ου} αι. οι μεγάλες αριστοκρατικές οικογένειες μορφώνουν τα κορίτσια τους με δασκάλους που διδάσκουν στα σπίτια τους, και από τον 12^ο αι. οι γυναίκες αρχίζουν να κατέχουν σημαντική θέση στα γράμματα.

Μετά την άλωση της Πόλης από τους Τούρκους και την πτώση του Βυζαντίου, η θέση της γυναίκας έγινε πολύ χειρότερη από ό,τι ήταν πριν. Γενικά για τις γυναίκες σταματά κάθε δραστηριότητα και δημιουργούνται καινούριες δυσκολίες και φραγμοί στην όποια εξέλιξη και δράση τους. Ορισμένες γυναίκες, οι όμορφες, σύρθηκαν με τη βία στα χαρέμια των κατακτητών, άλλες έγιναν σκλάβες τους ή σκοτώθηκαν, και πολλές για να αποφύγουν τους εξευτελισμούς, προτίμησαν το θάνατο μαζί με τα παιδιά τους.

Στην Ανατολή σε ορισμένες περιοχές, όπως η Ινδία, επικράτησε το έθιμο η γυναίκα να καίγεται μαζί με το λείψανο του συζύγου της. Στο δε Κοράνι (σούμα 4), αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Να απειλείτε τις γυναίκες σας, αν υποψιάζεστε ανταρσία από μέρους τους. Να τις δείρετε και να τις αφήσετε μόνες τους στο κρεβάτι».

Τον 14^ο αι. αναφέρονταν στην Αγγλία τέσσερις κατηγορίες προσώπων, οι προδότες, οι εθνικοί, οι σκλάβοι και οι γυναίκες, που κάθε άνδρας είχε το δικαίωμα να δείρει ατιμώρητα, αφού αυτοί δεν κατείχαν νόμιμα δικαιώματα για να του κάνουν αγωγή. Ο Trevelyan (1972) έγραφε για την Αγγλία του 15^{ου} αι.: «Η δύναμη της κυριαρχίας βρισκόταν στα χέρια του άνδρα και σπάνια η κοινή γνώμη επέρριπτε την ενοχή σε όποιον τη διεκδικούσε με τη γροθιά ή τη βέργα. Ο σύζυγος όριζε και η σύζυγος οριζόταν από τον ίδιο. Η γυναίκα δεν ήταν ανεξάρτητη. Σε όλη τη ζωή της βρισκόταν κάτω από την εποπτεία του άνδρα. Συχνά επαναλαμβανόταν ότι το γυναικείο φύλο πρέπει να θεωρείται σαν αντικείμενο που υπόκειται στη βία».

Στη Γαλλία του 17^{ου} αι. η διατήρηση αυτής της τάξης στην κοινωνία επιβλεπόταν και επικυρωνόταν δημόσια (Σίτος 1983). Δεν ήταν μόνο προσβολή για τον σύζυγο, αλλά για ολόκληρη την κοινωνική δομή, και κατά συνέπεια κατέληγε σε δημόσια υπόθεση, αν μια γυναίκα έδερνε το σύζυγό της. Σε μερικές περιοχές, μάλιστα, τιμωρούνταν ακόμη και οι γείτονες, γιατί δεν επέβλεψαν την εξάσκηση επιβολής από μέρους του συζύγου.

Ο Edward Shorter (1977, σελ.253-254) αναφέρει π.χ. για το département Lot, τον 18^ο αι. ότι: «Αν αποδειχθεί κάτι τέτοιο, παίρνουν ένα γαϊδούρι, αναγκάζουν το σύζυγο να το καβαλικέψει και του δίνουν στο χέρι μια ρόκα... Στη συνέχεια τον γυροφέρνουν σε όλο το χωριό. Αν πάλι ο σύζυγος κρυφτεί, πιάνουν τον πιο κοντινό γείτονα και τον τιμωρούν γιατί επέτρεψε σε μια γυναίκα από τη γειτονιά του να περιφρονήσει την ένδειξη σεβασμού απέναντι στο σύζυγό της» (Benard-Schlaffer, 1993).

Στο 18^ο αι. η γυναίκα έχει μεγαλύτερη ελευθερία και ανεξαρτησία. Οι νέες μορφώνονται και ζουν ελεύθερα. Οι έξυπνες και φιλόδοξες γυναίκες δημιουργούν ευκαιρίες. Τα δημοκρατικά και φιλελεύθερα ιδανικά της εποχής ευνοούν τη γυναίκα. Οι φιλόσοφοι στο βάθος πιστεύουν ότι δεν πρέπει να αδικήσουν τις γυναίκες που διεκδικούν πια τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισοτιμία τους με τους άντρες. Ο Ντιντερό δεν δέχεται ότι οι γυναίκες είναι υπεύθυνες για τη μειονεκτική τους θέση, γιατί σε μεγάλο βαθμό είναι έργο της κοινωνίας.

Την εποχή του Διαφωτισμού ο μεγάλος ιδεολόγος Ζαν Ζακ Ρουσσώ έγραφε: «Να του αρέσει, να προσπαθεί να κερδίσει την αγάπη του και την εκτίμησή του, να τον νταντεύει σαν παιδί και να τον φροντίζει σαν ενήλικο, να τον παρηγορεί και να του παραστέκεται, να του κάνει τη ζωή άνετη και ευτυχισμένη, αυτές ήταν και θα είναι πάντοτε οι υποχρεώσεις της γυναίκας και αυτά πρέπει να διδάσκεται από πολύ μικρή ηλικία».

Η Αναγέννηση αφύπνισε τους λαούς της Δύσης από το σκοταδισμό του Μεσαίωνα, ενώ η Βιομηχανική Επανάσταση έφερε μεγάλες και σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Η Βιομηχανική Επανάσταση αφύπνισε τις γυναίκες από τη δουλειά πολλών αιώνων και δημιούργησε τη γυναίκα-εργάτρια. Μεταμόρφωσε τη μοίρα της και άνοιξε το δρόμο για τη χειραφέτησή της.

Η Γαλλική Επανάσταση (1789) αποτελεί ορόσημο στην παγκόσμια ιστορία γιατί κατόρθωσε να κάνει πράξη τον ευρωπαϊκό ουμανισμό που διακήρυξε η Αναγέννηση και επηρέασε ιστορικά την ανθρωπότητα. Διακήρυξε τις αρχές της ελευθερίας, που αναφερόταν στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ισότητα όλων των πολιτών στη συμμετοχή τους στα δημόσια αξιώματα, στην υπακοή τους στο νόμο, που είναι η έκφραση της γενικής θέλησης, στο σεβασμό της ιδιοκτησίας, στην ελευθερία του τύπου και της σκέψης, στην ανεξιθρησκία και στην ίση διανομή των θεσμών, που από πολλά

χρόνια είχαν ριζώσει στις συνειδήσεις των ανθρώπων και όλα έδειχναν πως τίποτα δεν μπορούσε να τους καταργήσει.

Τα χρόνια που ακολούθησαν την Γαλλική Επανάσταση ήταν τα πιο σκοτεινά για την ιστορία της Γαλλίας. Από φεμινιστικής πλευράς, η Γαλλία βρισκόταν στην πρωτοπορία, αλλά τώρα πια η θέση της ρυθμίζεται από τη Ναπολεόντεια Νομοθεσία του 1804, καταρτισμένη με βάση την αστική αντιφεμινιστική ιδεολογία, η οποία καθόρισε τη μοίρα της γυναίκας για έναν αιώνα, καθυστέρησε τη χειραφέτησή της και συνέχισε την εξάρτησή της: «Οι γυναίκες δεν είναι πολίτες του κράτους», «Πρέπει να υπακούουν στον πατέρα και τον άντρα τους». «Ο άντρας έχει το δικαίωμα να τιμωρεί τη γυναίκα του», όπως γίνεται ακόμη και σήμερα σε ορισμένες χώρες. Τη μοίρα της Γαλλίδας ακολουθούν και οι γυναίκες των άλλων χωρών.

Από το 1830-1840 το γυναικείο κίνημα οργανώνεται σε σοσιαλιστικές βάσεις και αποβλέπει στην κοινωνική και πολιτική ισότητα αντρών και γυναικών με κύρια δραστηριότητα τον Τύπο. Το 1830 ακούστηκε η φωνή της Γεωργίας Σάνδη, τότε που η γυναίκα ήταν ακόμη άφωνη. Πρώτη έσπασε το φράγμα της σιωπής. Αναφέρει σε έργο της την απάντηση της ηρώιδας προς τον άντρα της που της επιβάλλει τη σιωπή: «Μπορείς να μου επιβάλλεις τη σιωπή, αλλά δεν μπορείς να μου σταματήσεις τη σκέψη». Μετά το 1848, οι γυναίκες διεκδικούν ευρύτερη απελευθέρωση με πολιτική συμμετοχή. Το 1855 συστήνεται η «Φιλανθρωπική Εταιρεία των Κυριών». Για πρώτη φορά στα ελληνικά δεδομένα παρουσιάζεται μια συστηματική και οργανωμένη γυναικεία εκδήλωση για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Έτσι, ο γυναικείος αγώνας συνεχίζεται σε δύο επίπεδα: το κοινωνικό, όπου οι γυναίκες προσπαθούν να κατανοήσουν και να πιστέψουν στην ισότητα των φύλων και στη συνέχεια να λάβουν μέρος στον αγώνα για την απόκτηση των δικαιωμάτων τους

Το 1862-1863, έχουμε την επανάσταση των γυναικών στον τομέα της εκπαίδευσης και της εργασίας.

Στην περίοδο του 1880-1890, με την παραδοχή του μαρξισμού, ενεργούν παράλληλα φεμινισμός – μαρξισμός. Έτσι ο αγώνας των δύο φύλων και των τάξεων είναι κοινός. Το 1869 ιδρύεται η «Εθνική Εταιρεία για το δικαίωμα ψήφου» των γυναικών. Για 30 χρόνια συνεχίζεται το γυναικείο κίνημα συγκροτημένο στη Γαλλία και την Αγγλία.

Το 1879, το Σοσιαλιστικό Συνέδριο διακηρύττει την ισότητα των δύο φύλων. Από την εποχή αυτή, η συμμαχία φεμινισμού – σοσιαλισμού θα συνεχιστεί ακλόνητη. Το 1892 συνέρχεται το Φεμινιστικό Συνέδριο που έδωσε το όνομά του στο κίνημα. Το 1901

τέθηκε για πρώτη φορά στη Βουλή το θέμα της ψήφου και ιδρύθηκε το «Εθνικό Συνέδριο Γαλλίδων». Το 1945 γεννήθηκε στη Γαλλία ο ριζοσπαστικός φεμινισμός, όταν παρουσιάστηκε το βιβλίο «Το δεύτερο φύλο» της Σιμόν Ντε Μπουβουάρ, το οποίο δίνει ριζικές λύσεις στο γυναικείο πρόβλημα και προτείνει στις γυναίκες να πάρουν την τύχη τους στα χέρια τους, για να μπορέσουν να αλλάξουν όλα για αυτές.

Ωστόσο, από τις αρχές του 19^{ου} αι. η θέση της Ελληνίδας αρχίζει να βελτιώνεται αργά αλλά σταθερά. Σημαντικό ρόλο στην αλλαγή αυτή παίζει η συνεχής επικοινωνία των Ελλήνων εμπόρων με το εξωτερικό, όπως και οι Έλληνες των παροικιών του εξωτερικού που έρχονται για λίγο ή μόνιμα στην πατρίδα τους και μεταφέρουν τις επιδράσεις που έχουν δεχτεί, καθώς και την εξέλιξη που έχει συντελεστεί στον ευρωπαϊκό χώρο. Η θέση της Ελληνίδας ήταν διαφορετική στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας. υπάρχουν γυναίκες, κυρίως της αριστοκρατικής τάξης, οι οποίες έχουν πληροφορηθεί από τους Έλληνες της διασποράς που γύρισαν στην ελεύθερη πατρίδα τους ή έχουν γνωρίσει από κοντά (με τα ταξίδια τους στο εξωτερικό) για την εξέγερση των γυναικών και τις κατακτήσεις τους στην παραχώρηση δικαιωμάτων από τους άντρες. Ορισμένες γιατί πίστεψαν στην ιδέα αυτή και άλλες για να συμβαδίσουν με την καινούρια αυτή κίνηση των γυναικών του εξωτερικού, γίνονται οι κρυφές επαναστάτριες που ζητούν από τους άλλους επαναστάτες τα δικαιώματά τους.

Ωστόσο, στα τέλη του 19^{ου} αι. εμφανίζεται ο ελληνικός φεμινισμός. Εκείνο που έγινε φανερό ήταν το απότομο ζύπνημα της Ελληνίδας, από την κατάσταση της αδράνειας που οι αιώνες την είχαν καταδικάσει, η οποία προχωρεί πια σταθερά για την κατάκτηση της χειραφέτησης και της ισότητάς της με τον άντρα, κάτι που εντυπωσιάζει την κοινή γνώμη και την Πολιτεία.

Το 1936 η δικτατορία του μεταξά ακινητοποίησε όλες τις αγωνιστικές προσπάθειες, όχι μόνο των γυναικών. Η ακινητοποίηση παρατείνεται με την κήρυξη του Ελληνο-Αλβανικού πολέμου (1940-41) και τη μετέπειτα Ιταλο-Γερμανική κατοχή (1941-1944). Τότε σταμάτησε κάθε έννοια διεκδίκησης δικαιωμάτων. Ύστερα από την απελευθέρωση της Ελλάδας από τη Γερμανική κατοχή, οι γυναίκες συνειδητοποιούν ότι πρέπει να αγωνιστούν για να μην ξαναγυρίσουν στη θέση του εξαρτημένου ατόμου. Καταβάλλονται προσπάθειες για τη δημιουργία γυναικείων οργανώσεων με πλατιά λαϊκή βάση, οι οποίες, όμως, διακόπτονται το 1945 εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου που ξέσπασε στην Ελλάδα. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου και

για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ύστερα από τη λήξη του, οι δραστηριότητες των γυναικείων συλλόγων και γενικά των γυναικών ατονούν.

Πριν από το 1960-1970, η προσέγγιση στα ζητήματα της βίας κατά των γυναικών, γινόταν περιστασιακά και εξεταζόταν από μια περιορισμένη επιστημονική σκοπιά. Όσον αφορά στην ενδοοικογενειακή βία, παραδοσιακά, δεν εξεταζόταν ως υπόθεση καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, επειδή θεωρούνταν, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, υπόθεση ιδιωτική και, συνεπώς, εκτός δικαιοδοσίας του νόμου και του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βρετανός φιλόσοφος John Stuart Mill (1869), σε όλες σχεδόν τις ανθρώπινες κοινωνίες, από τα πολύ παλιά χρόνια, η γυναίκα βρισκόταν κάτω από το ζυγό του άνδρα, που μέσα από το θεσμό του γάμου μπορούσε και είχε το αναμφισβήτητο δικαίωμα να διαπράξει κάθε είδους βιαιότητα, καθιστώντας έτσι τη γυναίκα θύμα, με την άσκηση πάνω της κάθε βαναυσότητας χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο να κατηγορηθεί και να διωχθεί νομικά και ποινικά. Αυτή την άποψη ενισχύει η Walker L. η οποία σημειώνει πως το δικαίωμα των ανδρών να εξουσιάζουν τις συζύγους τους κατοχυρωνόταν από το σύνολο των κοινωνικών θεσμών.

Η υποταγή των γυναικών στους άνδρες και, αντίστροφα, η εξουσία των ανδρών στις γυναίκες, κατά το παρελθόν, έχει επικυρωθεί και αναπαραχθεί από θεσμούς όπως η εκκλησία και η πολιτεία. Ποικίλες ιστορικές μελέτες καταδεικνύουν τα παραπάνω [Pleck (1987) για την Αμερική, May (1978), Tomes (1978) και Clark (1988) για την Αγγλία, Dobash & Dobash (1992) για την ιστορία των γυναικείων κινημάτων που εναντιώθηκαν στην ανδρική βία στην Αμερική και την Αγγλία τα πρόσφατα χρόνια].

Συνεπώς διαπιστώνεται ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, παρόλο που συναντάται από τις πρώτες ακόμη κοινωνίες του ανθρώπου, άρχισε να γνωστοποιείται και να αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό πρόβλημα τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αι. Το θέμα της βίας κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια τέθηκε από το Γυναικείο Κίνημα στις αρχές της δεκαετίας το '70 στην Ευρώπη και στην Αμερική, και μετά τη Μεταπολίτευση και στην Ελλάδα, όταν οργανώθηκαν αυτόνομες γυναικείες ομάδες με φεμινιστικά αιτήματα. Η ενδοοικογενειακή βία γνωστοποιήθηκε μέσω μιας φεμινιστικής έρευνας το 1970. Η έρευνα ξεκίνησε από το κίνημα για τη γυναικεία απελευθέρωση, που έδωσε έμφαση στις εμπειρίες κακοποίησης των

γυναικών, τη συχνότητα της βίας, της δυσκολία των γυναικών στην αναζήτηση βοήθειας από διάφορες πηγές και σε θέματα κοινωνικής πολιτικής γενικότερα (Επιστημονικό Περιοδικό Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδος, 1998).

Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, πολλά αιτήματα του γυναικείου κινήματος έχουν κατακτηθεί και μέσω πολυποίικλων κινητοποιήσεων έχει αρχίσει το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας να βγαίνει στην επιφάνεια.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ξέσπασε σε ολόκληρο τον κόσμο κίνημα διαμαρτυρίας των γυναικών. Στόχος τους δεν είναι πια μόνο η εξάλειψη των διακρίσεων ανάμεσα στα δύο φύλα και η εξασφάλιση της ισότητας και ίσων ευκαιριών, αλλά κάτι πιο βαθύ, το δικαίωμα του ανθρώπου να ξέρει τι είναι και να αγωνίζεται να γίνει καλύτερος.

Το 1976 οργανώθηκε στις Βρυξέλλες το πρώτο συνέδριο με θέμα «Εγκλήματα κατά των γυναικών». Εκεί για πρώτη φορά η αντρική βία καταγγέλθηκε επίσημα προς τα έξω (Walker L. 1989).

Πολλές κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν έως το 1983 με διάφορα αιτήματα. Οι άτυπες γυναικείες ομάδες θέτουν στις κινητοποιήσεις τους τα ειδικότερα προβλήματα της ανελευθερίας (βία, βιασμός κ.α.) και ιδρύουν οργανώσεις, δομές και υπηρεσίες, με στόχο να στηρίζουν και να βοηθήσουν τις γυναίκες που έχουν αντίστοιχα προβλήματα.

Το 1986 η Γενική Γραμματεία Ισότητας έθιξε για πρώτη φορά σε κυβερνητικό επίπεδο το θέμα αυτό και ζήτησε από ομάδα γυναικών επιστημόνων, μια μελέτη προσέγγισης του προβλήματος από γυναικεία σκοπιά και προτάσεις για κρατική παρέμβαση. Το 1988 η Γενική Γραμματεία Ισότητας δημιούργησε το Κέντρο Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών στην Αθήνα και το 1993 σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων, δημιουργήθηκε ξενώνας για τις κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους.

Η κακοποίηση της γυναίκας συζύγου-συντρόφου είναι ένα φαινόμενο κοινωνικό που συναντάται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και έχει μια πολύ μακριά ιστορική παράδοση που αντανάκλαται και στη σημερινή του εμφάνιση. Κατά την Ευαγγέλου (1993) πουθενά δεν συναντάμε στοιχεία που να δείχνουν ότι σήμερα είναι πιο διαδεδομένο από ότι στο παρελθόν. Η διαφορά είναι ότι τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζεται αργά αλλά σταθερά σαν ένα ανησυχητικό πρόβλημα σε διεθνή κλίμακα.

Ο Engels (1976) αναφέρει ότι για να εξασφαλιστεί η πίστη της γυναίκας προς τον άνδρα και επομένως η πατρότητα των παιδιών, η σύζυγος μεταβιβάζεται άνευ όρων στην εξουσία του συζύγου. Εάν αυτός τη σκοτώσει, απλώς κάνει χρήση του δικαιώματός του!

Στη Δανία, η Else Christensen (1987) υπολογίζει ότι 10.000 γυναίκες είναι θύματα τακτικής κακομεταχείρισης. Στη Φινλανδία έγινε έρευνα, που ασχολήθηκε και με τους άνδρες ως αντικείμενο βίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής υπολογίζεται ότι 72.700 γυναίκες και 2.200 άνδρες υπήρξαν θύματα κακομεταχείρισης (Council of Europe, 1987).

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο (Αργυράκης, 1992), σε περιοχές των Παπούα στη Νέα Γουινέα, το 67% των γυναικών είναι θύματα οικογενειακής βίας.

Στις Η.Π.Α. κάθε 10 λεπτά κακοποιείται μια γυναίκα. Συνολικά 3-4 εκατομμύρια γυναίκες κακοποιούνται κάθε χρόνο. Από αυτές μόνο η μία στις 100 καταφεύγει στις Αρχές. Μόνο το 1985 στις Η.Π.Α. το 20% των δολοφονημένων γυναικών ήταν θύματα των συζύγων τους και το 10% των φίλων ή των ερωτικών τους συντρόφων.

Το 1985 στην Κολομβία το 20% των ασθενών στο νοσοκομείο της Μπογκοτά ήταν κακοποιημένες γυναίκες, θύματα οικογενειακής βίας στην πλειοψηφία τους (94%).

Διαπιστώνεται ότι οι άντρες σε όλες τις εποχές αγωνίζονται για να επικρατήσει ο χαρακτηρισμός του φύλου τους ως «ισχυρότερο» και «ανώτερο», ενώ οι γυναίκες μόλις τελευταία, άρχισαν να αγωνίζονται για την απόκτηση των δικαιωμάτων τους, που τελικά διαμορφώθηκε ως απαίτηση για την ισοτιμία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων για όλους τους ανθρώπους της γης.

Συνεπώς οι γυναίκες περνούν σε μια νέα φάση. Παρουσιάζονται, όσο ποτέ άλλοτε, αποφασισμένες να πετύχουν την πρακτική εφαρμογή των δικαιωμάτων που τους έχουν παραχωρηθεί. Γι' αυτό ζητούν πρώτα από τον εαυτό τους την αυτογνωσία και τη συνειδητή τοποθέτησή τους στην οικογένεια, την εργασία, την κοινωνία (Ντίνα Τάκαρη, «Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα, 1984).

Στη δημοκρατική οικογένεια όλα τα μέλη είναι ισότιμα και έχουν την ευθύνη των πράξεών τους. Τα κυριότερα στοιχεία είναι ο αλληλοσεβασμός, η αλληλοεκτίμηση και η αγάπη χωρίς εξάρτηση. Πολλές από τις ελληνικές οικογένειες προσπαθούν να ακολουθήσουν αυτό το μοντέλο, όμως τα κοινωνικά στερεότυπα αποτελούν «φρένο» στην υιοθέτηση μιας ανάλογης συμπεριφοράς (Μουσούρου Λ., 1993)

Στην αυταρχική (κλειστή) οικογένεια τα κυριότερα στοιχεία είναι η άσκηση πίεσης, η έλλειψη αμοιβαίου σεβασμού, στοργής, διαλόγου και η μη υπακοή σε δημοκρατικούς και φιλελεύθερους κανόνες. Η ελληνική οικογένεια θεωρείται παραδοσιακή από τη στιγμή που υπερσχύουν τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της: η άκαμπτη

κατανομή των ρόλων με βάση το φύλο και την ηλικία και ο περιορισμός των γυναικείων και παιδικών δραστηριοτήτων στον ιδιωτικό χώρο.

Η παραδοσιακή αυτή μορφή της οικογένειας χαρακτηρίζεται από ρόλους απόλυτους και μη διαπραγματεύσιμους. Επίσης, εκφράζει την έννοια της εξουσίας του άνδρα πάνω στη γυναίκα, του ενήλικα πάνω στο παιδί, εφόσον οι αποφάσεις λαμβάνονται από ένα μέλος της οικογένειας. Το συγκεκριμένο αυτό μέλος (πατέρας) αποτελεί το κοινωνικό και οικονομικό στήριγμα της οικογένειας. Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι ευδιάκριτη η εξάρτηση της γυναίκας και του παιδιού από τον άντρα. Στο μοντέλο αυτό ευνοείται η εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών, μιας και υπάρχουν ισχυρά και αδύναμα μέλη. (Μουσούρου Λ., 1993).

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί, επίσης, αποτέλεσμα της ταύτισης της αρρενωπότητας με την επιβολή, τη δύναμη, την σκληρότητα, την άρνηση των συναισθημάτων. Αυτά είναι χαρακτηριστικά που αποδίδονται στο αντρικό φύλο από την κοινωνία, χωρίς να υπάρχουν περιθώρια αποφυγής, γιατί όπως προαναφέρθηκε, ο άντρας έχει την εξουσία, αλλά και την τεράστια ευθύνη για την επιβίωση και την κοινωνική καταξίωση της οικογένειάς του.

Σύμφωνα με ειδικούς που ασχολούνται ερευνητικά με την ενδοοικογενειακή βία, φαίνεται ότι είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο, το οποίο έχει ρίζες στην εποχή που η γυναίκα αποτελούσε «μέρος του σπιτιού», με μόνες αρμοδιότητες την τεκνοποίηση, το μεγάλωμα των παιδιών και τις οικιακές εργασίες (Μουσούρου Λ., 1993).

Τώρα πλέον, η ανεξαρτησία και η απελευθέρωση αποτελούν βασικές αξίες της γυναίκας, έχοντας μειώσει τη σημασία της στενής σχέσης που αναζητά στο σύντροφό της, και στους προσωπικούς της στόχους κυρίαρχη θέση έχουν οι επαγγελματικές της επιδιώξεις.

Σκοπός είναι σταδιακά να δημιουργηθεί μια κοινή κοινωνική συνείδηση απέναντι στο συγκεκριμένο θέμα, ώστε η συμφιλιοτική σχέση ατόμου – κοινωνίας – θεσμών – νόμων να ωριμάσει και να οδηγήσει σε μια θεσμική – νομική και πρακτική αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού που κατατρώχει τις ανθρώπινες κοινωνίες συνεχώς. Οι συνέπειες των εξελίξεων αυτών φέρνουν στις μέρες μας στο επίκεντρο των κοινωνικών αλλά και πολιτικών διεργασιών το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, φαίνεται ότι ακόμη δεν έχει ωριμάσει η πλήρης θεσμική αντιμετώπιση του ζητήματος, η οποία θα ήταν ικανή να ξεπεράσει ταμπού και κατεστημένες νοοτροπίες.

1.1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΤΗΣ

Προκειμένου να ορίσει κάποιος εννοιολογικά την ενδο-οικογενειακή βία, θα πρέπει να προσδιορίσει τους όρους, από τους οποίους συντίθεται η έννοια. Έτσι, ως βία νοείται η όποια σωματική, λεκτική και ψυχολογική ή συναισθηματική βία, ο εξαναγκασμός και η παραμέληση, ανεξάρτητα από το αν η χρήση της βίας είναι επαναλαμβανόμενη ή λαμβάνει χώρα μόνο μία φορά. Ο όρος “οικογένεια” δε, αναφέρεται όχι μόνο στην πυρηνική οικογένεια, αλλά σε μία διευρυμένη μορφή οικογένειας, καθώς και στις οιονεί οικογένειες.

Η ενδο-οικογενειακή βία παλαιότερα προσδιοριζόταν κυρίως ως η σωματική ή/και η ψυχολογική βία του άνδρα-συζύγου / συντρόφου εναντίον της γυναίκας-συζύγου / συντρόφου. Παρατηρούμε, συνεπώς ότι στους εκάστοτε ορισμούς δεν περιλαμβάνονται όλες οι μορφές κακοποίησης. Έτσι, οι Straus, Gelles και Steinmetz, διαχωρίζουν τη βία σε δύο τύπους: α) στη “φυσική βία”, όπου η βίαιη πράξη πραγματοποιείται με την πρόθεση πρόκλησης σωματικού πόνου ή τραύματος σε κάποιο άτομο και β) στην “καταχρηστική βία”, η οποία ορίζεται ως πράξη που ενέχει τη σοβαρή πιθανότητα τραυματισμού του ατόμου που πλήττεται.

Η Pagelow προσδιορίζει την κακοποίηση ως τον εκ προθέσεως τραυματισμό της γυναίκας ή τον εξαναγκασμό της σε πράξεις ακούσιες, ή το βίαιο περιορισμό της αναφορικά με εθελούσιες δραστηριότητες, από ενήλικα άνδρα, με τον οποίο διατηρεί σεξουαλική σχέση, ανεξάρτητα από το αν η βία επισυμβαίνει στο πλαίσιο του έγγαμου βίου.

Η Walker αναφέρει ότι η κακοποιημένη γυναίκα κατ’ επανάληψη και συστηματικά υφίσταται βίαιη συμπεριφορά από τον άνδρα, τόσο σε σωματικό, όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, με σκοπό τον εξαναγκασμό της σε πράξεις ακούσιες, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματά της.

Η βία στους κόλπους της οικογένειας προσδιορίζεται ευρέως ως ο οικονομικός έλεγχος και σωματική, σεξουαλική, συναισθηματική, και ψυχολογική κακοποίηση μεταξύ ενηλίκων ή εφήβων, εναντίον των τωρινών ή προηγούμενων συζύγων/συντρόφων τους.

Η ενδο-οικογενειακή βία, θεωρείται καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποτελεί φαινόμενο, το οποίο έχει προεκτάσεις και επιπτώσεις σε ατομικό, πολιτικό, κοινωνικό, και

οικονομικό επίπεδο. Επηρεάζει και άλλα μέλη της οικογένειας, πλην του θύματος. επιφέρει αρνητικές συνέπειες στην υγεία του (σωματική και ψυχική). προκαλεί τον κοινωνικό αποκλεισμό του, ευνοεί την αναπαραγωγή διαστρεβλωμένων κοινωνικών ρόλων και μεταφράζεται σε τεράστιο κόστος στον κρατικό προϋπολογισμό, καθώς ενεργοποιούνται στρατηγικές πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια δύσκολα γνωστοποιείται στο στενό περιβάλλον αυτής, πόσο μάλλον στο ευρύτερο. Γι αυτό το λόγο μυθοπλαστικά θεωρείται, ότι η ενδο-οικογενειακή βία δεν έχει μεγάλη έκταση και αφορά μεμονωμένα τμήματα του πληθυσμού. Η πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική. Η βία μέσα στην οικογένεια συμβαίνει σε όλες τις χώρες και σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Μπορεί να συμβαίνει πίσω από κλειστές πόρτες, αλλά είναι βέβαιο ότι υπάρχει πρόβλημα, το οποίο αφορά όλη την κοινωνία. Στο “χώρο” όπου κάθε άνθρωπος έχει την ανάγκη – περισσότερο από οπουδήποτε αλλού- να νιώσει την αγάπη, την στοργή και την αφοσίωση, εισπράττει αντί αυτών, συναισθήματα μίσους και βίαιης συμπεριφοράς. Η βία μεταξύ συζύγων, οι επιθέσεις εναντίων παιδιών από τους γονείς, η κακομεταχείριση και η εκμετάλλευση των ηλικιωμένων ατόμων της οικογένειας, αποτελούν εκφάνσεις της βίας στην οικογένεια. Έτσι, οποιαδήποτε μορφή βίας η οποία ασκείται από και προς τα μέλη της ίδιας της οικογένειας ονομάζεται ενδο-οικογενειακή βία.

Η ενδο-οικογενειακή βία εμπεριέχει μία σειρά εγκληματικών πράξεων τα οποία διαπράττονται κατά ενός προσώπου, το οποίο έχει οικογενειακή ή μία πολύ στενή σχέση με τον δράστη. Οι πράξεις αυτές είναι παράνομες, όταν διαπράττονται εναντίον ξένων προς τον δράστη ατόμων, τιμωρούνται από τον ποινικό νόμο και κατακρίνονται από το κοινωνικό σύνολο. Το γεγονός ότι ο δράστης και το θύμα συνδέονται με οικογενειακή ή άλλη προσωπική σχέση, ορίζει αυτές τις παράνομες πράξεις ως ενδο-οικογενειακή βία.

Η ενδο-οικογενειακή βία μπορεί να έχει μία από τις παρακάτω μορφές:

α. Σωματική βία

β. Σεξουαλική κακοποίηση

γ. Δεκτική, συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση

δ. Οικονομική εκμετάλλευς

ε. Κοινωνική “κακοποίηση”

Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων είναι η βία που διαπράττεται στο πλαίσιο ερωτικής ή συζυγικής σχέσης με στόχο τον έλεγχο του ενός συντρόφου από τον άλλο και την επιβολή κυριαρχίας στη σχέση (Department of public Health,2003).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ενδο-οικογενειακή βία καθορίστηκε με σαφήνεια από τον ορισμό που έχει προταθεί από την Δανία και έγινε αποδεκτός από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. “Κάθε σωματική, σεξουαλική, ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον τωρινό ή πρώην σύζυγο, ή από τον σύντροφο, ή άλλα μέλη της οικογένειας”.

Βία: Σύμφωνα με το ελληνικό λεξικό Τεγόπουλος – Φυτράκης (Δ΄ έκδοση, 1990,σελ. 148), η βία ορίζεται ως «η χρησιμοποίηση της δύναμης για την επιβολή θέλησης, από ένα άτομο σε κάποιο άλλο».

Η επιτροπή ειδικών για τη βία στη σημερινή κοινωνία, η οποία υπάγεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για προβλήματα του Εγκλήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης, ορίζει τη βία ως «οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη που διαπράττεται στα πλαίσια της οικογενειακής σχέσης από ένα από τα μέλη της και που υπονομεύει τη ζωή, τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα ή την ελευθερία άλλου μέλους της ίδιας οικογένειας ή που βλάπτει σοβαρά την ανάπτυξη της προσωπικότητας του / της». (Εκλογή 1989)

Κύκλος της βίας:

Όπως αναφέρουν οι R. Emerson Dobash και Russell Dobash (1979), τα βίαια επεισόδια εμφανίζονται στο πλαίσιο της καθημερινής σχέσης του ζευγαριού και συνδέονται άρρηκτα με τις καθημερινές δραστηριότητες των δύο μελών του. Έτσι, το να αναφερόμαστε στη χρονική στιγμή που έχει μόλις προηγηθεί του επεισοδίου κακοποίησης ως σημείου εκκίνησης της βίας είναι άτοπο, δεδομένου πως τα επεισόδια βίας είναι επαναλαμβανόμενα και συνεχή. Το τέλος ενός βίαιου επεισοδίου μπορεί να σηματοδοτεί την έναρξη ενός άλλου, ακόμη και αν αυτό δεν εκδηλωθεί πριν την πάροδο ενός χρονικού διαστήματος. Καθώς όμως, είναι αδύνατο να μελετηθούν όλες οι πιθανές πτυχές ενός

κοινωνικού φαινομένου, ταυτοχρόνως, στην κοινωνική έρευνα, συγκεκριμένες πλευρές της κοινωνικής πραγματικότητας απομονώνονται προκειμένου να μελετηθούν. Έτσι, στο πλαίσιο μιας ερευνητικής προσπάθειας, τα βίαια επεισόδια παρουσιάζονται σαν να έχουν αρχή και τέλος.

Ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα των συνεντεύξεων που διεξήγαγε η Lenore E. Walker (1989), είναι πως κακοποιημένη γυναίκα και βίαιη σχέση δεν αποτελούν σταθερή ακολουθία. Η βία σε αυτές τις σχέσεις δεν εμφανίζεται τυχαία και κατ' εξακολούθηση. Κάθε άλλο, η βία ακολουθεί έναν κύκλο συμβάντων, ένα συγκεκριμένο σχήμα, σύμφωνα με το οποίο η ένταση βαίνει συνεχώς αυξανόμενη ωστόσο συμβεί ένα οξύ περιστατικό κακοποίησης, ενώ στη συνέχεια ο δράστης είτε εκδηλώνει συμπεριφορά μεταμέλειας, είτε παύει απλώς να κακοποιεί τη γυναίκα για ένα χρονικό διάστημα. Φυσικά, κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή και κάθε ζευγάρι ακολουθεί το δικό του μοναδικό σχήμα στον κύκλο της βίας. Ο κύκλος της βίας εμφανίζεται να έχει τρεις διακριτές φάσεις, που ποικίλουν σε χρόνο και ένταση, όχι μόνο ανάμεσα σε διαφορετικά ζευγάρια, αλλά και στο ίδιο ζευγάρι.

Κατά την πρώτη φάση του κύκλου της βίας, που καλείται φάση αύξησης της έντασης, παρατηρείται δημιουργία της έντασης και συμβαίνουν κάποια μικρότερης σημασίας επεισόδια κακοποίησης όπως χαστούκια, τσιμπιές και χυδαίο λεξιλόγιο. Οι απόπειρες της γυναίκας να ηρεμήσει το δράστη μπορεί, να κυμαίνονται από την εκδήλωση ευγενικής συμπεριφοράς μέχρι την προσωρινή της αποχώρηση από κοντά του. Στην πραγματικότητα, η γυναίκα επιτρέπει στον εαυτό της να κακοποιηθεί με τρόπους που, κατά την άποψή της, είναι συγκριτικά ηπιότεροι. Πάνω απ' όλα, θέλει να εμποδίσει την περαιτέρω αύξηση της βίας από τον σύζυγο/ σύντροφό της. Η συγκεκριμένη συμπεριφορά της γυναίκας, αποδεικνύεται ωστόσο λανθασμένη, καθώς η δεκτική και ήπια συμπεριφορά της απέναντι στα μικροεπεισόδια βίας, νομιμοποιεί την πεποίθηση του δράστη, ότι έχει το δικαίωμα να την κακοποιεί. Στην πρώτη φάση, οποιαδήποτε απρόσμενη κατάσταση μπορεί να ενεργήσει καταλυτικά στην κλιμάκωση της βίας και να προκαλέσει την έκρηξη. Σύμφωνα με μαρτυρίες κακοποιημένων γυναικών, η χειρότερη πλευρά αυτής της φάσης είναι η ψυχική αγωνία και ο φόβος.

Το σημείο προς το τέλος της φάσης δημιουργίας της έντασης που η κατάσταση ξεφεύγει από κάθε έλεγχο, συνιστά τη δεύτερη φάση του κύκλου της βίας και καλείται η φάση της έκρηξης. Η έλλειψη ελέγχου και τα σοβαρά επεισόδια κακοποίησης διαχωρίζουν αυτή τη φάση από την προηγούμενη. Η δεύτερη φάση είναι συντομότερη από τη πρώτη και την τρίτη. Συνήθως διαρκεί από δύο έως είκοσι τέσσερις ώρες, αν και

έχουν αναφερθεί περιπτώσεις που η γυναίκα βιώνει μια σταθερή περίοδο τρόμου για μία βδομάδα ή και περισσότερο. Η αναμονή της δεύτερης φάσης προκαλεί σοβαρό ψυχολογικό στρες στην κακοποιημένη γυναίκα όπου γίνεται αγχώδης, αισθάνεται κατάθλιψη και έχει αϋπνία ή υπνηλία, κόπωση, πονοκεφάλους, υπέρταση και ταχυπαλμίες. Η βία, στη φάση της έκρηξης, εξελίσσεται με μένος, βαναυσότητα και προκαλεί σοβαρές σωματικές βλάβες, ακόμα και το θάνατο. Στη δεύτερη φάση, η γυναίκα-θύμα δεν έχει κανένα απολύτως έλεγχο της κατάστασης και το μόνο που προσπαθεί να κάνει είναι να αποστασιοποιηθεί από την επίθεση και τους αβάσταχτους πόνους. Πολλές γυναίκες δεν ζητούν βοήθεια κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης. Συχνά, αν αποφασίσουν να ζητήσουν ιατρική περίθαλψη, περιμένουν μέρες πριν το κάνουν.

Εφόσον το μαρτύριο της κακοποιημένης γυναίκας πάρει τέλος, αρχίζει η τρίτη και τελική φάση της κυκλικής θεωρίας της βίας, που είναι ευπρόσδεκτη και από τα δύο μέλη του ζευγαριού. Όπως η βιαιότητα είναι συνδεδεμένη με τη δεύτερη φάση, έτσι και η τρίτη φάση χαρακτηρίζεται από την υπερβολική αγάπη, την ευγένεια και τη μεταμελημένη συμπεριφορά του δράστη. Ο δράστης γνωρίζει ότι φέρθηκε άσχημα και προσπαθεί, με κάθε τρόπο, να εξιλεωθεί. Στη διάρκεια αυτής της φάσης ολοκληρώνεται η μετατροπή της κακοποιημένης γυναίκας σε ψυχολογικό θύμα. Ο δράστης πείθει τη γυναίκα πως θα αλλάξει συμπεριφορά και θα ελέγχει τον εαυτό του και τις πράξεις του από εδώ και στο εξής. Η γυναίκα βλέπει στο πρόσωπο αυτού του μετανιωμένου, στοργικού και ευαίσθητου άνδρα, τον αληθινό άνδρα που αγάπησε. Η ψευδαίσθηση της απόλυτης αλληλεξάρτησης ενδυναμώνεται μέσα της, επειδή η κακοποιημένη γυναίκα και ο δράστης εξαρτώνται πλέον πραγματικά ο ένας από τον άλλον σε συναισθηματικό επίπεδο –αυτή για τη στοργική συμπεριφορά του, εκείνος για τη συγγνώμη της.

Πολλές από τις κακοποιημένες γυναίκες, πιστεύουν πως αυτές είναι το μόνο στήριγμα του βασανιστή τους και ότι είναι υπεύθυνες για τη συναισθηματική του σταθερότητα και την πνευματική του υγεία. Η αλήθεια είναι, όμως, ότι οι πιθανότητες να αλλάξει και να επιδιώξει επαγγελματική βοήθεια ο δράστης θεωρούνται μηδαμινές, ιδιαίτερα εάν η γυναίκα επιλέξει να μείνει μαζί του. Συνήθως, εκείνος ζητά βοήθεια μόνο στην περίπτωση της εγκατάλειψης από τη σύζυγο/ σύντροφό του, κι αυτό, τις περισσότερες φορές, λειτουργεί απλώς ως μέσο για να την ξαναφέρει πίσω. Οι ελπίδες και οι προσδοκίες της κακοποιημένης γυναίκας ότι θα καταφέρει να αλλάξει τον σύζυγο/ σύντροφό της, καθώς και η πεποίθηση του δράστη ότι δεν ήθελε να πονέσει τη γυναίκα που αγαπά αλλά να της δώσει ένα μάθημα και ότι στην πορεία έχασε τον έλεγχό του, είναι οι κυρίαρχοι τρόποι με τους

οποίους εξαπατούν τα δύο μέλη του ζευγαριού τον εαυτό τους και παγιδεύονται σε μία βίαιη σχέση.

Η κυκλική θεωρία της βίας βοηθά να εξηγήσουμε το πώς οι κακοποιημένες γυναίκες μετατρέπονται σε θύματα, πώς αποκτούν το αίσθημα αδυναμίας και γιατί δεν προσπαθούν να ξεφύγουν, αφού μας προσφέρει μια σφαιρική εικόνα για τη δυναμική της ενδοοικογενειακής βίας στην κοινωνία μας αλλά και για την ψυχολογία που αποκτά μια γυναίκα στο πλαίσιο μιας κακοποιητικής σχέσης.

1.1.3. ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σωματική βία

Χρήση δηλαδή, σωματικής δύναμης η οποία έχει ως αποτέλεσμα το σωματικό τραυματισμό (εξωτερικό ή εσωτερικό) του θύματος. Προσδιορίζεται από τις διακυμάνσεις μεταξύ ενός χαστουκιού στο πρόσωπο έως τη σοβαρή σωματική βλάβη, η οποία καταλήγει ακόμα και σε εκ προθέσεως ανθρωποκτονία. Η αποστέρηση της ιατρικής φροντίδας αναφορικά με τη σωματική και ψυχική υγεία, η στέρηση τροφής και νερού, ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Σεξουαλική κακοποίηση

Η χωρίς συναίνεση σεξουαλική επαφή οποιασδήποτε μορφής μεταξύ μελών της οικογένειας. Μορφές σεξουαλικής βίας είναι μεταξύ άλλων: ο βιασμός, η αιμομιξία, η μαστροπεία, ο σοδομισμός, η πορνογραφία και άλλα.

Λεκτική, συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση

Κάθε πράξη η οποία συμβαίνει ιδιωτικά ή δημόσια και έχει ως αποτέλεσμα την άρση της ψυχολογικής και αισθηματικής περιχαράκωσης του θύματος. Εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που κινούνται από απειλές, λεκτική τρομοκράτηση και εξυβρίσεις έως λεκτικό εξευτελισμό, όπως για παράδειγμα τα υποτιμητικά σχόλια για την συμπεριφορά ή το ντύσιμο του θύματος, η έλλειψη φροντίδας για τις συναισθηματικές ανάγκες του θύματος, αν και το τελευταίο συμβαίνει-λόγω άγνοιας- και σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει πρόθεση βίας. Συνήθης μορφή της τελευταίας περίπτωσης είναι η επί μακρόν αποχή από σεξουαλικές δραστηριότητες και διακοπή οποιασδήποτε μορφής επαφής για μεγάλο χρονικό διάστημα (δεν της μιλάει ακόμη και όταν προκαλείται και την κάνει να νοιώθει ανύπαρκτη, έχουν δε, αναφερθεί περιπτώσεις που αυτή η απόλυτα συνειδητή τιμωρία έχει διαρκέσει περισσότερο από έξι μήνες. Φυσικά και στην περίπτωση αυτή σκοπός του είναι –έστω και ασυνείδητα- να ελέγξει το θύμα και την συμπεριφορά του, σύμφωνα με τα πιστεύω του και τις δικές του ανάγκες.

Ο εξαναγκασμός εξάλλου, κυμαίνεται από την παθητική συμπεριφορά της κατήφειας μέχρι την ενεργητική-επιθετική συμπεριφορά της κακοποίησης. Η συνηθέστερη και ακριβώς επειδή είναι τόσο συνηθής, ίσως η πιο καταστροφική από τις συμπεριφορές εξαναγκασμού είναι η κριτική, τα παράπονα και οι γκρίνιες που δεν απέχουν πολύ από τη σωματική κακοποίηση. Η ψυχολογική βία κυμαίνεται από την ταπείνωση έως τη σοβαρή ψυχολογική βλάβη και έκπτωση του θύματος στην κοινωνική του λειτουργικότητα.

Οικονομική εκμετάλλευση

Αφορά την παράνομη ή εσφαλμένη χρήση και διαχείριση των χρημάτων και της περιουσίας των μελών της οικογένειας, την οικονομική στέρηση και εξάρτηση, καθώς και την οικονομική εκμετάλλευση του / της συντρόφου.

Κοινωνική “κακοποίηση”

Αφορά την επιβολή της κοινωνικής απομόνωσης. Το πρόσωπο που “έχει τον έλεγχο”, αφαιρεί το δικαίωμα στον άλλο για οποιαδήποτε

κοινωνική επαφή, ελέγχει ή παρακολουθεί τις επαφές με τους φίλους του, την οικογένειά του και το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον (πότε θα βγει από το σπίτι, που θα πάει, ποιούς θα συναντήσει κλπ.). Αυτό συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις και όταν το ζευγάρι έχει χωρίσει, όπου έχει παρατηρηθεί, η βία (διαπληκτισμοί, ύβρεις κ.λ.π.) να στρέφεται ακόμη και κατά τρίτων προσώπων (νέων ερωτικών συντρόφων, φίλων κ.λ.π.). Στον ίδιο κύκλο ανήκουν η αποστέρηση της εκπαίδευσης και της εργασίας.

Η κακοποίηση της ερωτικής συντρόφου από το σύντροφο της, συνήθως είναι ποικιλόμορφη και μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερες της μιας μορφές κακοποίησης, που χρησιμοποιεί ο δράστης, ανάλογα τις περιστάσεις.

(<http://www.kakoroiisi.gr/index.php?page=means>)

Ο «**συζυγικός βιασμός**» (marital rape) ορίζεται ως ο καταναγκασμός για συμμετοχή στη σεξουαλική διαδικασία, καθώς και για την υιοθέτηση τρόπων σεξουαλικής συμπεριφοράς, όχι μόνο μη αποδεκτών, αλλά και απωθητικών για τη γυναίκα (Σαμαρτζή, 1996). Πρόκειται για κάθε ανεπιθύμητη συνουσία ή διείσδυση που γίνεται με την επιβολή ή την απειλή βίας, ή όταν η σύζυγος είναι ανίκανη να συναινέσει σε αυτήν (Bergen,1996 Russell, 1990).

1.1.4 ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Θα μπορούσαμε να αναρωτηθούμε γιατί οι βίαιες συμπεριφορές είναι αδιαμφισβήτητα συχνότερες στους άνδρες απ ότι στις γυναίκες.

Έρευνες σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία προσπάθησαν να εδραιώσουν μια νευρολογική βάση στις βίαιες συμπεριφορές και αναζήτησαν έναν ειδικό εγκεφαλικό εντοπισμό της βίας. Είναι γνωστό ότι στο ενδοκρινικό επίπεδο ένα υψηλό ποσοστό τεστοστερόνης ,η αρσενική ορμόνη, μπορεί να οδηγήσει στη βία και ότι οι εγκεφαλικοί νευροδιαβιβαστές , όπως η σερτονίνη ,παίζουν κάποιο ρόλο. Καμία όμως βιολογική εξήγηση δεν μπορεί να αιτιολογήσει γιατί οι βίαιοι άνδρες φέρονται έτσι μόνο με τη σύντροφο τους και οι περισσότεροι απ αυτούς ποτέ εκτός εστίας.

Σύμφωνα με οπαδούς της κοινωνιοβιολογίας , η βία έναντι των γυναικών δεν είναι παρά μια στρατηγική κυριαρχίας εγγεγραμμένη στα γονίδια του άνδρα ώστε να του εγγυάται την αποκλειστικότητα των σεξουαλικών σχέσεων και της αναπαραγωγής. Αν ακολουθήσουμε αυτή τη λίγο αλλόκοτη θεωρία, δεν καταλαβαίνουμε γιατί δεν είναι βίαιοι όλοι οι άνδρες.

Οι φεμινίστριες καταπιάστηκαν με την ανάλυση του κοινωνικού πλαισίου που επιτρέπει την κακοποίηση των γυναικών. Σύμφωνα με αυτές η κοινωνία προετοιμάζει τους άνδρες για την κατοχή ενός κυρίαρχου ρόλου και αν οι άνδρες δεν το καταφέρουν με φυσικό τρόπο, τείνουν να το κάνουν με τη βία.

Παρόλα αυτά, η κοινωνιολογική εξήγηση είναι ικανοποιητική γιατί η πλειονότητα των ανδρών δεν είναι βίαιοι. Αντιθέτως, ένα σημαντικό ποσοστό αντρών που κακοποιούν τις συντρόφους τους έχουν υποστεί κακοποίηση στην παιδική τους ηλικία

Μια άλλη θεωρία, αφορά την κοινωνική εκμάθηση. Σύμφωνα με αυτή, οι βίαιες συμπεριφορές αποκτούνται από την παρατήρηση των άλλων και διατηρούνται αν είναι κοινωνικά καταξιωμένες.

Οι βίαιοι άνδρες έχουν την τάση να βρίσκουν εξωτερικές αιτίες, θεωρώντας ιδιαίτερα ως υπεύθυνη τη σύζυγό τους, αντίθετα προς τις γυναίκες θύματα που γενικά αναζητούν μάλλον μια εσωτερική ψυχολογική εξήγηση για την εμφάνιση της βίας στο σύντροφό τους.

Τα εξωτερικά αίτια που επικαλούνται είναι ιδιαίτερα στερεοτυπικά. Μπορεί να είναι το στρες, μια πρόκληση από τη γυναίκα τους και σ αυτή την περίπτωση η βιαιοπραγία συγγενεύει με το σωφρονισμό. Μια άλλη δικαιολογία μπορεί να είναι ο σεβασμός θρησκευτικών κανόνων ή πολιτιστικών συνηθειών :ο άνδρας είναι αρχηγός του σπιτιού και η γυναίκα πρέπει να τον υπακούει. Μια άλλη επίσης δικαιολογία ,που συχνά προβάλλεται από τους άντρες αλλά και σ αυτούς που παρεμβαίνουν απ έξω, είναι το αλκοόλ. Βεβαίως οι επιθετικές συμπεριφορές που συνδέονται με το αλκοόλ είναι πολύ συνηθισμένες αφού στο γενικό πληθυσμό, οι βιαιότητες που διαπράττονται υπό την επήρεια του αλκοόλ καλύπτουν πάνω από τις μισές ανθρωποκτονίες. Οι ανασταλτικές ιδιότητες του αλκοόλ έκαναν κάποιους ψυχαναλυτές να πουν ότι το «υπερεγώ είναι διαλυτό στο αλκοόλ». Δεν είναι όμως το αλκοόλ που προκαλεί άμεσα βία, το αλκοόλ απλώς επιτρέπει την απελευθέρωση της έως τότε συγκρατημένης εσωτερικής έντασης ,δημιουργώντας ένα αίσθημα παντοδυναμίας. Η μέθη δεν είναι συνώνυμο της αποβολής του αισθήματος ευθύνης. Πρέπει εξάλλου να διευκρινίσουμε ότι όλοι οι αλκοολικοί δεν είναι βίαιοι και ότι απεξαρτημένοι αλκοολικοί μπορούν να παραμείνουν βίαιοι.

Τα ναρκισσιστικά χάσματα είναι εκείνα που συνιστούν το υπόβαθρο της συμπεριφοράς των βίαιων ανθρώπων. Η ευθραυστότητα και το αίσθημα εσωτερικής αδυναμίας τους οδηγούν στο να θέλουν να ελέγχουν και να εξουσιάζουν τη γυναίκα τους.

Περιμένουν από αυτές ,όπως ένα παιδί μπορεί να περιμένει από μια μητέρα να , να ελαφρύνουν το βάρος των εντάσεών τους, να τους ανακουφίσουν από τα άγχη τους. Και εκείνες που δεν το κατορθώνουν ,φαίνονται εχθρικές και θεωρούνται υπεύθυνες για καθετί που πηγαίνει στραβά. Οι άντρες αυτοί φοβούνται ότι θα κατακλυστούν από ένα άγχος εκμηδενισμού και η βίαιη πράξη λειτουργεί σαν προστασία της ψυχικής ακεραιότητάς τους. Ο έλεγχος του άλλου, εξωτερικά , έρχεται να αναπληρώσει την έλλειψη εσωτερικού ελέγχου. Η βία για τους συγκεκριμένους ανθρώπους είναι ένα ημίμετρο για να ξεφύγουν από την αγωνία καθώς και από το φόβο να αντιμετωπίσουν το θυμικό του άλλου και το δικό τους θυμικό.

«Η εσωτερική τους ένταση συνδέεται επίσης με τον παιδαριώδη φόβο τους μήπως εγκαταλειφθούν .Έτσι κάθε κατάσταση που θυμίζει χωρισμό τους προκαλεί αισθήματα φόβου και οργής. Αυτό τους κάνει ευερέθιστους, ευέξαπτους και ζηλότυπους και καθιστούν τη γυναίκα τους υπεύθυνη για την εσωτερική τους δυσφορία. Το άγχος της εγκατάλειψης δε συγκρατείται παρά μόνο μέσω ενός διαρκούς ελέγχου της συντρόφου και μπορεί κατόπιν να ξεσπάσει με μια τυφλή και καταστροφική κρίση ζήλειας. Αυτό όμως συνιστά ένα φαύλο κύκλο γιατί εκτονώνοντας τις εντάσεις τους στη γυναίκα τους, δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε εκείνη να τους εγκαταλείψει ,αλλά ταυτόχρονα δεν μπορούν να τις χωρίσουν. Οπότε προκαλούνται οι μεταβαλλόμενες συμπεριφορές που περιγράψαμε πιο πάνω.» Walker (1989)

«Η βίαιη συμπεριφορά τους έχει σαν σκοπό κάποιες στιγμές να συγκρατήσει τη γυναίκα στη θέση της ,έτσι ώστε να μη νιώθουν εξαρτημένοι συναισθηματικά από αυτήν , ενώ άλλες στιγμές , έντρομοι στην ιδέα ότι μπορεί να εγκαταλειφθούν , προσπαθούν να συγχωρηθούν και ζητούν από τη γυναίκα τους μια συμπεριφορά επανορθωτική.»(ό.π.)

Πολλοί άντρες δε γνωρίζουν τη σωστή απόσταση που επιτρέπει μια υγιή σχέση ,επιζητούν τη συγχώνευση με τη συντρόφισσά τους .Φοβούμενοι μήπως εγκαταλειφθούν , εδραιώνουν μια σχέση όπου οι δύο γίνονται ένα , χωρίς χώρο για να αναπνεύσουν ,χωρίς χώρο να αποτραβηχτούν.

«Ο βίαιος άντρας ζει με τη σύζυγό του εναλλάξ είτε ως ανύπαρκτη ,οπότε δεν τίθεται ζήτημα να τη λάβει υπόψη του, είτε σαν υπερβολικά κυριαρχική, οπότε στην προκειμένη περίπτωση την κριτικάρει, την υποβαθμίζει .Αυτοί οι άνθρωποι, εγκλωβισμένοι ανάμεσα στο φόβο της εγγύτητας και της μύχιας σχέσης και στο φόβο της εγκατάλειψης, αισθάνονται ένα αίσθημα αδυναμίας που τους

οδηγεί στην άσκηση της εξουσίας τους εξωτερικά ,πάνω στη συντρόφισσά τους.»

Τα πάντα είναι πρόβλημα απόστασης: η υπερβολική εγγύτητα τους ανησυχεί γιατί τη νιώθουν σαν κίνδυνο αφανισμού τους, ενώ η υπερβολική απόσταση αναζωπυρώνει το φόβο της εγκατάλειψης. Για να νιώθουν καλά, προσπαθούν να ελέγχουν κάθε στιγμή την απόσταση στην οποία οφείλει να βρίσκεται η συντρόφισσά τους. Συγχέουν έρωτα και κατοχή. Η αγάπη όμως δεν είναι κατοχή αλλά ανταλλαγή και μοίρασμα. Όταν ένας άντρας λέει στη γυναίκα του: «σε θέλω όλη δικά μου!» αυτό μπορεί να σημαίνει τον πόθο, μπορεί όμως να είναι και: «μου ανήκεις και δεν υπάρχουν χωρίς εμένα» και σ'ετούτη την περίπτωση εκείνη απομακρυνθεί, κινδυνεύει σοβαρά να τιμωρηθεί. Το πάθος γίνεται τότε το άλλοθι για να δικαιολογηθεί η εκτροπή στη βία.

Σ αυτές τις συγχωνευτικές σχέσεις, όπου οι δυο σύντροφοι ζουν σαν ένα σύνολο, η παραμικρή αλλαγή του ενός θέτει σε κίνδυνο το ζευγάρι και ο αδύναμος σύντροφος πασχίζει στην ανάγκη και με τη βία να αποκαταστήσει τη διακυβευμένη ισορροπία .

«Όταν σε ένα ζευγάρι η γυναίκα προσφέρει μητρικές φροντίδες στον άντρα, είναι πιθανό ο ερχομός ενός παιδιού να θέσει σε κίνδυνο την ψυχική ισορροπία του ζευγαριού και να τον οδηγήσει σε αντίδραση, συχνά με βίαιες συμπεριφορές. Αν η γυναίκα μοιάζει να είναι πολύ συγχωνευτική με το παιδί της , ο άντρας μπορεί να νιώσει στερημένος και να επιχειρήσει να αναλάβει την εξουσία με όλα τα μέσα».

«...σύμφωνα με τον Εραμπέρ ,στις μέρες μας οι άντρες βρίσκονται αντιμέτωποι με την ασθένεια της υπευθυνότητας, στην οποία κυριαρχεί το αίσθημα της αδυναμίας: «ο άντρας έρχεται αντιμέτωπος πιο πολύ με την παθολογία της ανεπάρκειας παρά με την ασθένεια του σφάλματος».(ό.π)

Απέναντι στις γυναίκες που αναλαμβάνουν ολοένα και περισσότερα πράγματα τόσο μέσα στο σπίτι όσο και έξω, ορισμένοι άντρες μπορεί να αισθανθούν ακόμη και φθόνο. Αυτός ο φθόνος μπορεί να ενισχυθεί και να οδηγήσει σε αντίποινα αν η συντρόφισσα φαίνεται πολύ καλόβολη. Πολύ τέλεια ,πολύ δραστήρια. Οι ίδιοι αυτοί άντρες μπορούν να γίνουν αρνιά απέναντι σε μια γυναίκα που θα ξέρει να τους «τιθασεύσει».

1.1.5 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΓΗ

Οι άντρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους έχουν συχνά χαμηλή αυτοεκτίμηση, θεωρώντας τη συμπεριφορά της γυναίκας τους ως απειλητική. Χαρακτηρίζονται από ανασφάλεια, έχουν πολλές ανησυχίες και άγχη σχετικά με αισθήματα κατωτερότητας, ενώ συχνά κατακλύζονται από αισθήματα ανεπάρκειας και εγκατάλειψης.

Σύμφωνα με την L. Walker (1989) τα χαρακτηριστικά των αντρών που κακοποιούν τις γυναίκες τους είναι τα ακόλουθα:

- Έχουν μικρή αυτοεκτίμηση.
- Πιστεύουν σε όλους τους μύθους που είναι σχετικοί με τις σχέσεις κακοποίησης.
- Πιστεύουν στην παραδοσιακή υπεροχή των ανδρών και στον στερεότυπο ανδρικό ρόλο μέσα στην οικογένεια. Οι άνδρες που κακοποιούν τη σύζυγό τους πιστεύουν στις κοινωνικά κατασκευασμένες αντιλήψεις, που θέλουν τη γυναίκα να είναι ιδιοκτησία του άνδρα. Επίσης, οι αντιλήψεις αυτές θέλουν τον άνδρα ισχυρό, εξουσιαστή, δυνατό και «αφέντη» του σπιτιού, ενώ τη γυναίκα τη θέλουν υποχωρητική, συμβατική και εξουσιαζόμενη. Χαρακτηριστικό είναι ένα απόσπασμα από παραμύθι του Ζοφρε Ντε Λα Τουρ Λαντρυ, που κυκλοφορούσε το Μεσαίωνα: *«Να ένα παράδειγμα για κάθε καλή γυναίκα να υποφέρει και να ανέχεται υπομονετικά, να μην καβγαδίζει με το σύζυγό της, ούτε να του αντιμιλά μπροστά σε ξένους, όπως έκανε κάποτε μια γυναίκα. Και εκείνος την έριξε με μια γροθιά του κάτω στο χώμα. Κι ύστερα με το πόδι του την κλώτσησε στο πρόσωπο και της έσπασε τη μύτη και σε όλη της τη ζωή από τότε είχε τη μύτη της στραβή, που τόσο της χάλασε και της παραμόρφωσε το πρόσωπο, ώστε από ντροπή δεν ήθελε πια να δείχνει το πρόσωπό της, τόσο άσχημο και χαλασμένο ήταν. Και αυτό το έπαθε από τη γλώσσα της, επειδή αντιμίλησε στον άντρα της. Και γι' αυτό η γυναίκα θα πρέπει να υπομένει και να αφήνει τον άντρα της να λέει και να είναι αφέντης, γιατί αυτό είναι το καθήκον της».* (Πέπη Δαράκη, 1995, σελ.53)
- Κατηγορούν άλλους για τις πράξεις τους.
- Ζηλεύουν παθολογικά. Κατά την Marie France Hirigoyen (2000, σελ. 153), η ζήλια έχει δύο πόλους: α) τον εγωκεντρισμό και την κακεντρέχεια, β) την επιθυμία να προκληθεί βλάβη στο «μισητό πρόσωπο».

- Παρουσιάζουν διπλή προσωπικότητα.
- Έχουν έντονες αντιδράσεις στρες τις οποίες προσπαθούν να αντιμετωπίσουν πίνοντας και δέρνοντας τις γυναίκες τους.
- Συχνά χρησιμοποιούν το σεξ σαν μια βίαιη πράξη για να αυξήσουν την αυτοεκτίμησή τους και τον γλωμό ανδρισμό τους. Παραδοσιακά οι άντρες θεωρούν τους εαυτούς τους ως το κυρίαρχο φύλο και τις γυναίκες ως παθητικό, αδύναμο και ενδοτικό φύλο. Ο Jack Dominion (1998, σελ.170) υποστηρίζει ότι οι σεξουαλικά επιθετικοί άντρες είναι πολύ παραδοσιακοί στη σεξουαλική τους συμπεριφορά και πολλές φορές κακοποιούν σεξουαλικά τη σύζυγό τους, μόνο και μόνο για να αποδείξουν τον ανδρισμό τους και ότι κατέχουν εξουσία πάνω στη γυναίκα τους. Σε πολλές περιπτώσεις οι άνδρες που κακοποιούν τη σύζυγό τους μπορεί να είναι δισεξουαλικοί.
- Δεν πιστεύουν πως η βίαιη συμπεριφορά τους θα έχει αρνητικές επιπτώσεις.
- Υπέστησαν βία όταν ήταν παιδιά. Κατά τη Lenore Walker (1989, σελ.60) οι άνδρες που κακοποιούν τη σύζυγό τους βίωσαν κακοποίηση στην παιδική τους ηλικία και πολλοί από αυτούς έβλεπαν τον πατέρα τους να χτυπά τη μητέρα τους. Τα παιδιά που κακοποιούνται ή παρίστανται ως μάρτυρες κακοποίησης, όταν μεγαλώσουν συνήθως γίνονται δράστες κακοποίησης (Walker,1989, Μουζακίτης 1989, Jack Dominion, 1998). Η Judith Lewiw Herman (1996, σελ. 177-178) υποστηρίζει πως οι άντρες με ιστορικό παιδικής κακοποίησης έχουν περισσότερες πιθανότητες να βγάλουν σε άλλους επιθετικότητα, σε αντίθεση με τις γυναίκες που κακοποιούνται ως παιδιά, οι οποίες κατά πλειοψηφία γίνονται θύματα και όχι θύτες.

1.1.6 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΜΑΤΟΣ

Υπάρχουν αρκετές γυναίκες-θύματα οι οποίες επιλέγουν να μείνουν με το δράστη και να μην καταγγείλουν το έγκλημα που διαπράττεται εναντίον τους για έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω λόγους (Bergen, 1996· Walker, 1989):

- Ντρέπονται γι' αυτό που τους συμβαίνει ή αισθάνονται ενοχές.
- Φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν και οι ίδιες.
- Φοβούνται πιθανά αντίποινα.
- Δεν είναι σίγουρες ότι πρόκειται για σεξουαλικό έγκλημα.
- Αισθάνονται αγάπη προς το σύζυγο και δέσμευση προς τη σχέση.
- Στο γάμο υπάρχουν παιδιά.
- Πιστεύουν ότι είναι μέρος των συζυγικών τους καθηκόντων να κάνουν έρωτα με το σύζυγό τους έστω και χωρίς τη θέλησή τους.
- Έχουν θρησκευτικές αντιλήψεις που τις εμποδίζουν να χωρίσουν.
- Δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητες: δεν έχουν εργασία, χρήματα και τη δική τους περιουσία.
- Δεν έχουν υποστήριξη από την οικογένεια και τους φίλους ή/και δεν έχουν προστασία από το νόμο και την αστυνομία.
- Θέλουν να αποφύγουν το στίγμα της θυματοποίησης.
- Φοβούνται τις αντιδράσεις της οικογένειάς τους.
- Έχουν την τάση να εκλογικεύουν τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους, αποδίδοντάς τη στο στρες, στο αλκοόλ ή σε προβλήματα στην εργασία.
- Έχουν μάθει και πιστεύουν ότι η προσωπική τους αξία οφείλεται και στηρίζεται στους συζύγους τους.
- Θεωρούν ότι είναι οι ίδιες υπεύθυνες να κάνουν το γάμο τους να πετύχει. Αν αποτύχουν σ' αυτό, αποτυγχάνουν ως γυναίκες.
- Αν φύγουν, δεν έχουν που να πάνε.
- Πιστεύουν ότι το περιστατικό που τους συνέβη δεν ήταν αρκετά σοβαρό.

Η κακοποίηση των γυναικών είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που διατρέχει το σύνολο των κοινωνιών, ανεξάρτητα από την εθνικότητα, την ηλικία, τη θρησκεία, το μορφωτικό επίπεδο και την οικονομική ομάδα κάθε γυναίκας. Υπάρχουν, όμως, κάποια χαρακτηριστικά που είναι κοινά για όλες τις γυναίκες που βιώνουν κακοποίηση από το

σύζυγό τους. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε και θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά.

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση

Εξαιτίας της πολύ χαμηλής αυτοεκτίμησής τους, οι κακοποιημένες γυναίκες υποτιμούν την ικανότητά τους να κάνουν οτιδήποτε. Αμφιβάλλουν για την επάρκειά τους και υποβαθμίζουν οποιαδήποτε επιτυχία τους. Έχουν μία συνεχή αμφιβολία για την ικανότητά τους στο ρόλο της νοικοκυράς, της μαγειρίσσας ή της ερωμένης. Η συνεχής κριτική που δέχονται από τους συζύγους τους σ' αυτούς τους τομείς επηρεάζει αρνητικά την κρίση τους. Γι' αυτό το λόγο θεωρούν τον εαυτό τους αποτυχημένο, όταν τα πράγματα δεν πάνε καλά στο σπίτι τους (Walker, 1989, σελ.54).

- Πιστεύουν όλους τους μύθους που αφορούν τις σχέσεις κακοποίησης

Έχουν εσωτερικεύσει όλους τους πολιτιστικούς μύθους που επικρατούν. Συμφωνούν με την άποψη της κοινωνίας ότι οι άντρες τους θα άλλαζαν συμπεριφορά, αν μπορούσε να αλλάξει πρώτα η δική τους.

- Αντιμετωπίζουν με τον παραδοσιακό τρόπο το σπίτι τους, πιστεύουν πολύ στην ενότητα της οικογένειας και στα προκαθορισμένα στερεότυπα του γυναικείου ρόλου.

Οι κακοποιημένες γυναίκες δέχονται πρόθυμα την αντίληψη ότι «η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι» και βλέπουν το σύζυγο σαν την κεφαλή της οικογένειας. Κάνουν οτιδήποτε, έτσι ώστε να βεβαιωθούν ότι ο σύζυγός τους αισθάνεται ότι είναι ο αρχηγός της οικογένειας και ότι κατέχει την εξουσία. Πολλές φορές, προκειμένου να ικανοποιήσουν το σύζυγό τους, θυσιάζουν την καριέρα τους (π.χ. εγκαταλείπουν την δουλειά τους). Προτιμούν δηλαδή να έχουν ένα καλό νοικοκυριό, παρά μια καλή δουλειά (Walker, 1989, σελ.55).

- Δέχονται την ευθύνη για τις βίαιες πράξεις των συζύγων τους

Οι κακοποιημένες γυναίκες νιώθουν υπεύθυνες για το κλίμα βίας που επικρατεί μέσα στην οικογένειά τους. Νομίζουν ότι λόγω της συμπεριφοράς τους προκαλούν τη βίαιη στάση των συζύγων τους. Έτσι, μετά από κάθε επεισόδιο κακοποίησης προσπαθούν να τους δικαιολογήσουν.

- Αισθάνονται ενοχή, αλλά αρνούνται τον τρόπο και τον θυμό που νιώθουν

Οι γυναίκες που κακοποιούνται νιώθουν ενοχή όταν δεν μπορούν να ανταποκριθούν σωστά στο ρόλο τους ή γιατί πιστεύουν ότι φταίνε αυτές για ό,τι συμβαίνει στο σπίτι τους. Πολύ συχνά κρύβουν και

αρνούνται από τον σύζυγό τους τον θυμό και τον τρόπο που νιώθουν, γιατί φοβούνται πως αν εξωτερικεύσουν αυτά τα συναισθήματα, θα προξενήσουν ένα νέο καβγά. Αυτό πολύ συχνά τις σπρώχνει να έχουν μια παρακλητική συμπεριφορά, καθώς προσπαθούν να φανούν «καλές» (Walker, 1989, σελ.178)

- Χρησιμοποιούν το σεξ ως μέσο για τη διατήρηση των σχέσεων τους (Walker)
- Δείχνουν παθητικότητα προς το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά έχουν τη δύναμη να αντιμετωπίζουν το προσωπικό τους περιβάλλον με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποφύγουν μεγαλύτερη κακοποίηση ή και δολοφονία.

Μια άλλη αντίδραση των κακοποιημένων γυναικών είναι ότι προσπαθούν να ελέγξουν τη συμπεριφορά των γύρω τους (π.χ. συγγενείς, φίλους), ώστε να μη συμβεί κάτι που θα μπορούσε να θυμώσει τους συζύγους τους. Πιστεύουν ότι αν θα ελέγξουν όλους τους παράγοντες, θα αποφύγουν τη δημιουργία εντάσεων που θα προκαλέσουν το θυμό και την οργή των συζύγων τους (Walker, 1989, σελ. 56).

- Έχουν έντονες αντιδράσεις λόγω άγχους, με ψυχοσωματικά συμπτώματα

Οι γυναίκες που βιώνουν κακοποίηση παρουσιάζουν έντονο στρες και φόβο. Αυτό έχει κάποια σωματικά και ψυχικά επακόλουθα, όπως κόπωση, οσφυαλγίες, πονοκεφάλους, γενική δυσφορία και αϋπνία. Επίσης, αισθάνονται ανησυχία, ανασφάλεια και γενικά καχυποψία (Herman, 1996, σελ. 100 - 136). Πολλές φορές προσπαθούν να βρουν κάποια διέξοδο, έτσι ώστε να απομονωθούν για λίγο από την αδιακρισία των συζύγων τους, π.χ. με το να πάνε έναν περίπατο (Walker, 1989, σελ.56).

- Πιστεύουν πως κανείς δεν μπορεί να τις βοηθήσει να λύσουν τα προβλήματά τους, εκτός από τον εαυτό τους.

Συνήθως, οι κακοποιημένες γυναίκες όταν απευθύνονται για βοήθεια στο οικογενειακό, φιλικό περιβάλλον, ή σε κάποια κρατική υπηρεσία, αντιμετωπίζουν επιφυλακτικότητα, έλλειψη κατανόησης και αποθάρρυνση. Εξαιτίας, λοιπόν, αυτής της αντιμετώπισης, φοβούνται να ζητήσουν βοήθεια και στηρίζονται μόνο στον εαυτό τους. Άλλες πάλι φορές, οι γυναίκες που κακοποιούνται, λόγω της έλλειψης κατανόησης, νιώθουν μεγάλη απογοήτευση και απελπισία σε σημείο που μπορεί να τις οδηγήσει ακόμη και σε απόπειρα αυτοκτονίας.

«... Δεν μπορούσα να το αντέξω, γι' αυτό τηλεφώνησα στον Γιάννη και του ζήτησα να φάμε μαζί. Τον προσκάλεσα να έρθει στο σπίτι, γιατί δεν ήθελα να μας ακούσει κανείς στο εστιατόριο ή το

γραφείο... Δεν είπα τίποτα στον άντρα μου, μήπως υποπτευθεί τίποτα και ζηλέψει για τον ερχομό του Γιάννη... Όταν ήρθε άρχισα να του λέω όλη την ιστορία. Όπως μιλούσα, αισθανόμουν ότι ο Γιάννης δεν με πίστευε. Μετά από δέκα λεπτά με σταμάτησε. “Δώρα”, μου είπε, “έχεις πει αυτά τα πράγματα στον ψυχίατρό σου;”

“Όχι”, του απάντησα, “δεν μπορούσα να το πω σε κανέναν. Δεν το καταλαβαίνεις; Δεν μπορώ να δώσω σε κανέναν αυτές τις πληροφορίες”. Μου είπε τότε: “Κοίταξε, Δώρα, νομίζω πως πρέπει να τα πεις όλα αυτά στον ψυχίατρό σου. Εγώ δεν είμαι το κατάλληλο πρόσωπο.” Σκέφτηκα ότι ίσως είχε δίκιο... “Μα Γιάννη μου”, του είπα, “δεν καταλαβαίνεις τι μου κάνει;” Ο Γιάννης με κοίταξε και είπε: “Δώρα, πιστεύω πως έχεις σοβαρά προβλήματα. Δεν ξέρω αν όλα αυτά είναι αλήθεια ή όχι. Μου φαίνεται παράξενο να είναι έτσι. Δεν μπορώ να φανταστώ να τα κάνει.”

...Τον κοίταξα και του είπα: “Τι θα έκανες αν ήξερες πως όλα αυτά είναι αλήθεια;” Κι εκείνος απάντησε: “Να σου πω. Αν είναι αλήθεια, τότε θα πρέπει να σκοτωθείς και να τελειώνουν όλα. Γιατί αλλιώς ή θα σε σκοτώσει εκείνος ή θα καταστρέψει την καριέρα του. Γι’αυτό, γιατί δεν αυτοκτονείς να ξεμπερδεύεις;...” Θυμάμαι που καθόμουν στο τραπέζι, κοιτάζοντας την άδεια καρέκλα, και σκεφτόμουν πως η τελευταία μου ελπίδα είχε χαθεί. Περίμενα τόσα χρόνια κι όταν αποφάσισα να μιλήσω σε κάποιον, αυτός δεν με πίστευε. Άρχισα να σκέφτομαι τη συμβουλή που μου έδωσε, να αυτοκτονήσω και μου φάνηκε ότι δεν ήταν και τόσο κακή ιδέα... Πήγα στο μπάνιο και βρήκα δύο μπουκαλάκια με χάπια... Τα άνοιξα, έβαλα τα χάπια στο χέρι και κατάπια όσα μπόρεσα... Ευτυχώς, η κόρη μου γύρισε από το σχολείο... Τηλεφώνησε στην Αστυνομία που έστειλε ένα ασθενοφόρο και κατάφεραν να με σώσουν...» (ο.π. , σελ.181)

- Βία που ίσως υπέστησαν στην παιδική τους ηλικία

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των γυναικών που βιώνουν κακοποίηση είναι η βία (με οποιαδήποτε μορφή) που έχουν υποστεί κατά την παιδική τους ηλικία από την οικογένεια προέλευσης. Η Judith Lewis Herman (1996, σελ. 177), υποστηρίζει ότι: «οι γυναίκες που επιβιώνουν από την παιδική κακοποίηση είναι πολύ πιθανόν να γίνουν οι ίδιες ξανά θύματα κακοποίησης από το σύζυγό τους.

Ο Jack Dominionian (1998, σελ. 171) θεωρεί πως οι γυναίκες οι οποίες έχουν κακοποιηθεί ως παιδιά είναι πιο πιθανά θύματα κακοποίησης από τον σύζυγό τους. Θεωρούν την κακοποίηση ως κανόνα και συμβιβάζονται ευκολότερα με αυτήν. Αντίθετη με τις παραπάνω απόψεις είναι αυτή της Lenore Walker (1989, σελ.56), η

οποία υποστηρίζει ότι οι κακοποιημένες γυναίκες δεν έχουν βιώσει κακοποίηση από την οικογένεια προέλευσης. Αντίθετα, μεγάλωσαν σε οικογένειες, όπου οι γονείς τους τις μεταχειρίζονταν σαν «εύθραυστες κούκλες». Αυτό το «παραχάιδεμα» συνδυασμένο με τα φυλετικά στερεότυπα, τις δίδαξε να είναι ανίκανες να φροντίσουν τον εαυτό τους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να «γαντζώνονται» από τον σύζυγό τους, χωρίς να έχουν δική τους άποψη για τις καταστάσεις γύρω τους.

1.1.7. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Όσον αφορά στις επιπτώσεις της βίας κατά των γυναικών στην εξελικτική τους πορεία, πρέπει να πούμε ότι εξαρτάται από τις αποφάσεις που θα πάρουν οι ίδιες και τη βοήθεια που ίσως δεχθούν.

Οι εμφανείς επιπτώσεις της βίας κατά των γυναικών βρίσκονται ιδιαίτερα και πιο έντονες μέσα στο θεσμό της οικογένειας και την εξελικτική πορεία των παιδιών που υπάρχουν και βιώνουν ως μάρτυρες τη βία και την κακοποίηση.

Το παιδί από μικρή ηλικία μέχρι και την ενηλικίωσή του είναι αιχμάλωτο του βίαιου περιβάλλοντος της οικογένειάς του και δεν έχει τρόπο να δραπετεύσει από μόνο του. Αναγκαστικά για 18 και περισσότερα χρόνια γίνεται μάρτυρας και θύμα βίαιων καταστάσεων πάνω στις οποίες δεν έχει κανέναν έλεγχο. Παιδιά που μεγαλώνουν μέσα σε περιβάλλον βίας, όπως δείχνουν μελέτες, παρουσιάζουν καθυστέρηση στην όλη τους ψυχολογική, διανοητική και φυσιολογική ανάπτυξη και στη μετέπειτα προσαρμογή τους. Συχνά τα παιδιά αυτά καθώς και οι γονείς τους εμπλέκονται σε έναν ατέρμονο κύκλο βίας, καθώς οι ίδιοι υφίστανται τις αρνητικές επιπτώσεις της κατάστασης αυτής, μη έχοντας τη γονεϊκή φροντίδα που εγγυάται την κανονική φυσιολογική τους ανάπτυξη. Είναι γνωστό εδώ και πολλά χρόνια από μελέτες που έχουν γίνει, ότι πρέπει να υπάρχει ανταπόκριση από μέρους των γονέων στις συναισθηματικές ή ψυχολογικές ανάγκες του παιδιού· οικειότητα, στοργή, σταθερότητα και συνεχής αγάπη και αποδοχή, ώστε το παιδί να αισθάνεται ότι το θέλουν, ότι έχει αξία, ότι έχει ταυτότητα. Απαραίτητες προϋποθέσεις, βέβαια, για μια σωστή ανταπόκριση στις ανάγκες αυτές, είναι η σταθερότητα, η διάρκεια, οι ευκαιρίες και έπαινοι για τις μαθησιακές επιδόσεις του, κανόνες, ηθική καθοδήγηση, πρότυπα συμπεριφοράς για μίμηση και αίσθημα ασφάλειας. Συνέπεια της ανυπαρξίας των παραπάνω προϋποθέσεων και της μη ανταπόκρισης στις ανάγκες του είναι να αναπτύξει το παιδί διάφορες διαταραχές συμπεριφοράς, όπως νευρωτικές και

ψυχοπνευματικές αντιδράσεις. Αναπτύσσεται στα παιδιά αυτά ένα αίσθημα ανησυχίας που έχει επιπτώσεις ιδιαίτερα στις διαπροσωπικές του σχέσεις και την προσωπικότητά τους.

Συνήθως τα κορίτσια παίρνουν το ρόλο της μητέρας, αφού οι μητέρες δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τη βία και να είναι και γονείς. Αντίθετα, τα αγόρια συνήθως παίρνουν το ρόλο του πατέρα, αφού οι μητέρες συνεχώς εξαρτώνται από αυτά για να ανταποκριθούν στις ανάγκες που οι σύζυγοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν. Αυτό που συμβαίνει με αυτή την ανταλλαγή ρόλων είναι ότι παύουν να είναι παιδιά και επωμίζονται ευθύνες που είναι δύσκολο να φέρουν σε πέρας.

Αυτό που τα παιδιά μαθαίνουν πολύ νωρίς ζώντας μέσα στο βίαιο περιβάλλον είναι ότι η αγάπη πληγώνει. Στην πραγματικότητα μαθαίνουν ότι αγάπη ίσον «θα υποστείς βία», ή διαφορετικά, «αν αγαπάς, κάποιος θα σε πληγώσει». Ακόμη, μαθαίνουν ότι το να ζεις με φόβο είναι κάτι συνηθισμένο, το κανονικό, και ένας σωστός τρόπος. Επιπλέον, μαθαίνουν ότι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται μια διαμάχη είναι να είσαι επιθετικός και βίαιος.

Έρευνες που έχουν γίνει πάνω στο θέμα του τι μαθαίνουν τα παιδιά που ζουν καταστάσεις βίας αναφέρουν τα εξής σημεία:

- Ότι η βία είναι ένας αποδεκτός τρόπος επίλυσης διαφορών.
- Ότι η βία είναι απαραίτητη στις οικογενειακές σχέσεις.
- Ότι εάν η βία γνωστοποιηθεί σε άλλους, όπως για παράδειγμα αστυνομικούς ή δικαστές που αποδίδουν δικαιοσύνη, θα υπάρξουν λίγες, αν όχι καθόλου, συνέπειες.
- Ότι η διάκριση μεταξύ των φύλων, όπως ορίζεται από τη μη ίση δύναμη στη λήψη αποφάσεων και από τους ρόλους μέσα στην οικογένεια, πρέπει να ενθαρρύνεται.
- Ότι η βία είναι ο σωστός τρόπος χειρισμού του στρες και των πιέσεων.
- Ότι τα θύματα της βίας πρέπει να υφίστανται τη βία και να εξετάζουν το βαθμό ευθύνης τους γι' αυτή.

Όταν τα παιδιά αυτά μεγαλώσουν και φθάσουν στην εφηβεία, τα προβλήματα που έχουν μεγεθύνονται. Έχουν μεγάλες δυσκολίες στην αντιμετώπιση και λύση των αναπτυξιακών τους προβλημάτων, που ιδιαίτερα την περίοδο αυτή της ανάπτυξής τους, απαιτούν τη συμπαράσταση και τη βοήθεια των γονέων τους. Έτσι, ζώντας σε ένα περιβάλλον βίας και σύγχυσης, η πιο εύκολη διέξοδος είναι να δραπετεύσουν. Παρατηρούμε στα παιδιά αυτά πρώιμους γάμους και εγκυμοσύνες με τον πρώτο τυχόντα που θα τους δείξει ενδιαφέρον και

ίσως κατανόηση. Ακόμη, πολλά από αυτά τα παιδιά καταφεύγουν στη χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών και πράττουν αντικοινωνικές πράξεις. Τα παιδιά αυτά σαν έφηβοι κάθε άλλο παρά σεβασμό δείχνουν προς τους γονείς τους και ιδιαίτερα προς τις μητέρες τους. Είναι βίαια επειδή αυτές παραμένουν στη βίαιη σχέση. Από πολλές μελέτες έχει πιστοποιηθεί ότι τα παιδιά αυτά επαναλαμβάνουν τον κύκλο βίας στις σχέσεις τους ως σύζυγοι και γονείς. (Μουζακίτης Χ., 1989).

Οι επιπτώσεις της βίας για την εξελικτική πορεία της ίδιας της κακοποιημένης γυναίκας φτάνουν σε σημεία τραγικά. Όλη αυτή η κατάσταση που επικρατεί, η αλληλουχία της βίας και ο τρόμος της επόμενης κακοποίησης συμβάλλουν στην αδυναμία της γυναίκας να αντιδράσει. Δέχεται τη βία με συνέπειες φοβερές, τόσο για τη σωματική, όσο και για την ψυχική της υγεία. Αισθάνεται αδύναμη, ανίκανη και γενικά δέχεται το ρόλο που της έχει επιβληθεί. Όλη αυτή η κατάσταση μπορεί να την ωθήσει σε πράξεις ακραίες, όπως στην αυτοκτονία ή το φόνο του συζύγου της.

Σύμφωνα με την ειδική έκθεση της UNICEF «Βία κατά των γυναικών και κοριτσιών» (2000), υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στο βίωμα της βίας και στις απόπειρες αυτοκτονίας. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες που έχουν υποστεί βία έχουν δώδεκα φορές περισσότερες πιθανότητες από τις υπόλοιπες γυναίκες να αποπειραθούν να αυτοκτονήσουν. Στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι στις Η.Π.Α. το 35-40% των γυναικών που έχει υποστεί βία έχει κάνει τουλάχιστον μία απόπειρα αυτοκτονίας.

Κατά συνέπεια, όλες αυτές οι επιπτώσεις, τόσο στην ίδια όσο και στο θεσμό της οικογένειας και τα παιδιά, συμβάλλουν στην εγκληματικότητα και τον εξευτελισμό της κοινωνίας και του πολιτισμού του 20^{ου} αιώνα.

Η βία είτε είναι σωματική, είτε σεξουαλική είτε ψυχολογική, προκαλεί σημαντικά προβλήματα υγείας στις γυναίκες που την υφίστανται. Αναφορικά με την ψυχοσύνθεση της κακοποιημένης γυναίκας, η άσκηση βίας οδηγεί στην ανάπτυξη μιας ψυχολογικής άμυνας ή αλλιώς μιας τακτικής επιβίωσης, που κάνει τα θύματα να απωθούν τα επεισόδια βίας και να ελαχιστοποιούν τη σοβαρότητά τους. Όταν μάλιστα τα επεισόδια βίας εναλλάσσονται με πράξεις μεταμέλειας του δράστη παγιδεύουν το θύμα, δημιουργώντας του την απατηλή προσδοκία ότι ο σύζυγος/ σύντροφός της θα αλλάξει. Τα ψυχολογικά τραύματα του θύματος κακοποίησης εκδηλώνονται ως συμπτώματα διαταραχής, η οποία εντάσσεται στη διαγνωστική κατηγορία «Διαταραχή Μετά-τραυματικού Στρες» που συναντάμε στο D.S.M. III (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)

και καλείται «Σύνδρομο Κακοποιημένης Γυναίκας»(Walker L. E.,1989).

Χαρακτηριστικά του «Συνδρόμου Κακοποιημένης Γυναίκας» είναι:

- το άγχος
- ο φόβος
- η κατάθλιψη
- η ενοχή
- ο εξευτελισμός
- ο θυμός
- η σκληρότητα
- η έλλειψη εμπιστοσύνης

Η κακοποίηση επιδρά σημαντικά στην αυτοεκτίμηση, την αυτοπεποίθηση και την αυτόεικόνα των γυναικών-θυμάτων της. Η συνεχής αρνητική κριτική, η υποτίμηση και ο εξευτελισμός που υφίστανται οι γυναίκες-θύματα ενδοοικογενειακής βίας, μεταβάλλουν την αυτό-εικόνα της γυναίκας και καταρρακώνουν την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή της. Τα παραπάνω επιβεβαιώνει και η ποιοτική έρευνα της κλινικής ψυχολόγου Pat Hoffman (1983). Όσο η κακοποίηση συνεχίζεται και αυξάνεται, η γυναίκα-θύμα αποδέχεται την εικόνα που ο δράστης έχει πλάσει για εκείνη και πείθεται πως βιώνει αυτό που της αξίζει και είναι λάθος να ελπίζει σε κάτι καλύτερο. Η κατάθλιψη, το άγχος, η παθητικότητα, η μυστικοπάθεια και ο φόβος είναι γνώριμα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των γυναικών που υφίστανται κακοποίηση, ενώ σταδιακά έρχεται η κοινωνική απομόνωση και η διακοπή της επαγγελματικής πορείας, με συνέπεια την αποστέρηση της επαγγελματικής καταξίωσης και της οικονομικής ανεξαρτησίας (Αδαμάκη Ν., 2000).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κατατάσσει τις συνέπειες της βίας σε σωματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές. Οι πιο άμεσα αναγνωρίσιμες από το σύστημα περίθαλψης είναι οι σωματικές συνέπειες, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν:

- Σωματικούς τραυματισμούς
- Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη
- Σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα
- Ευπάθεια στις ασθένειες
- Κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών
- Επιβλαβείς συμπεριφορές ελέγχου βάρους

Αναλυτικά:

- **Σωματικοί τραυματισμοί**

Οι σωματικοί τραυματισμοί περιλαμβάνουν ένα ευρύ πεδίο, από εκδορές, γρατζουνιές, μώλωπες, έως και ανθρωποκτονία. Τα πιο συχνά τραύματα είναι οι εκδορές, οι γρατζουνιές και τα στραμπουλήγματα. Ακολουθούν οι θλάσεις και οι κακώσεις μυών.

- **Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη**

Σε σχέσεις βίας, καθώς η γυναίκα-θύμα αδυνατεί να διαπραγματευθεί με το σύζυγο/ σύντοφό της τη χρήση προφυλακτικού, συμβαίνουν ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες. Σε πρόσφατη έρευνα, οι έφηβες που είχαν υποστεί βία από το σύντροφό τους διέτρεχαν τέσσερις έως πέντε φορές περισσότερες πιθανότητες να μείνουν έγκυες από ότι συνομήλικες τους που δεν είχαν ανάλογη εμπειρία. Με βάση πορίσματα προερχόμενα από την Ελλάδα, υπάρχουν ενδείξεις ότι η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη μπορεί να είναι πιθανή συνέπεια σε μια σχέση, αφού ένα ποσοστό 5,2% των εφήβων κοριτσιών δήλωσαν ότι το αγόρι τους αρνήθηκε να πάρει προφυλάξεις, αν και του ζητήθηκε.

- **Σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα**

Όπως είναι φυσικό, όταν οι έφηβες δεν μπορούν να διαπραγματευτούν τη χρήση προφύλαξης, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα αποτελούν μια πραγματικότητα που μπορεί να έχει και θανατηφόρες συνέπειες, όπως στις περιπτώσεις της μετάδοσης του ιού του AIDS. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει δημοσιεύσει πολυάριθμες εκθέσεις, που εφιστούν την προσοχή στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη βία και στην εξάπλωση του ιού του AIDS, ιδιαίτερα στις χώρες της Αφρικής.

- **Ευπάθεια στις Ασθένειες**

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, οι γυναίκες που έχουν υποστεί βία, συγκριτικά με τις γυναίκες που δεν έχουν υποστεί, αντιμετωπίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό σοβαρά προβλήματα υγείας. Υποστηρίζεται ότι αυτή η προδιάθεση σε προβλήματα υγείας ίσως οφείλεται στο εξασθενημένο ανοσοποιητικό σύστημα, εξαιτίας αγχωτικών καταστάσεων. Η άσκηση ψυχολογικής βίας εναντίον γυναικών σχετίζεται με ένα σύνολο από σωματικές ασθένειες, όπως κάποιο είδος αναπηρίας που εμποδίζει τη γυναίκα να δουλέψει, αρθριτικά, χρόνια πόνο, ημικρανίες και άλλου τύπου πονοκεφάλους, βραδυγλωσσία, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, έλκος στομάχου, σπαστική κολίτιδα, δυσπεψία, διάρροια ή δυσκοιλιότητα.

- **Κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών**

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι γυναίκες που κακοποιούνται αυξάνουν σημαντικά το κάπνισμα, καθώς και τη χρήση αλκοόλ, ψυχοφαρμάκων και εξαρτησιογόνων ουσιών, σε σχέση με τις γυναίκες που δεν έχουν τέτοιες εμπειρίες προκειμένου να καταπολεμήσουν την πραγματικότητα που βιώνουν, τον τρόμο, το άγχος ή την κατάθλιψη. Έρευνες που έχουν γίνει σε τοξικομανείς γυναίκες έχουν βρει ότι το ποσοστό των γυναικών αυτών που υφίστανται ή έχουν υποστεί βία είναι πολύ μεγαλύτερο από ότι το ποσοστό που ισχύει για το γενικό πληθυσμό. Οι έφηβες που υφίστανται βία κάνουν με μεγαλύτερη συχνότητα χρήση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ .

• **Επιβλαβείς συμπεριφορές ελέγχου βάρους**

Οι έφηβες που υφίστανται βία προβαίνουν συχνότερα σε επιβλαβείς συμπεριφορές, όπως η χρήση χαπιών απώλειας βάρους, η χρήση διουρητικών και ο εξαναγκαστικός εμετός. Επίσης, οι έφηβες που έχουν υποστεί σεξουαλική βία αντιμετωπίζουν συχνότερα ανωμαλίες στις διατροφικές τους συνήθειες. (Πενταράκη Μ.,2004)

Οι σωματικές κακώσεις και οι τραυματισμοί αποτελούν ορατές και αντιληπτές επιπτώσεις, όμως υπάρχουν και επιπτώσεις που εμφανίζονται μετά από ορισμένα χρόνια και αφορούν τη διατάραξη της προσωπικότητας και της συνολικής ψυχικής κατάστασης των γυναικών. Οι κακοποιημένες γυναίκες εμφανίζουν έντονα στοιχεία διαταραχών της προσωπικότητάς τους. Χαρακτηρίζονται από μειωμένη αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση, αίσθημα μοναξιάς και εγκατάλειψης, υπέρμετρη εξάρτηση, φοβία (Benard και Schlaffer, 1990).

Σύμφωνα με τη Hirigoyen (2000), οι γυναίκες αυτές αναπτύσσουν τις ακόλουθες αντιδράσεις, ως αποτέλεσμα της μακροχρόνιας κακοποίησης, που υφίστανται:

- Παραίτηση
- Σύγχυση
- Αμφιβολία
- Εκδήλωση άγχους
- Εκδήλωση φόβου
- Τάσεις απομόνωσης
- Συγκινησιακό σοκ
- Απορρύθμιση
- Πλήρης υποταγή ή αγώνας για διαφυγή

Η συμπεριφορά των κακοποιημένων γυναικών χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη αίσθηση αδυναμίας. Οι μακροχρόνιες κακοποιήσεις, συνήθως, μετατρέπουν τις γυναίκες αυτές σε θύματα, εφόσον

εξαφανίζουν κάθε πρόθεση και διάθεσή τους για αντίδραση. Απόρροια της ανεκτικής στάσης τους στη βία είναι να υποφέρουν από έντονα συναισθηματικά προβλήματα (Walker, 1989).

Ειδικότερα, η συναισθηματική τους κατάσταση χαρακτηρίζεται από αμφιθυμία, αντιφατικές καταστάσεις, ένταση και σύγχυση. Επικρατεί στον ψυχισμό τους έντονη εναλλαγή αντιφατικών συναισθημάτων, όπως αγάπη και μίσος, θυμός και παθητικότητα, κατάθλιψη και ανησυχία, τάσεις φυγής και διάθεση παραμονής, αίσθηση ασφάλειας και πανικού κ.ά. Η έντονη αμφιθυμία, που χαρακτηρίζει τη συναισθηματική τους κατάσταση, τις καθιστά αβέβαιες και μπερδεμένες να εκφράσουν και να αναγνωρίσουν τα αληθινά αισθήματά τους.

Η συχνότητα των επεισοδίων κακοποίησης, σύμφωνα με την Τριανταφυλλίδου (1986) προκαλεί στις κακοποιημένες γυναίκες κυρίως τα παρακάτω συναισθήματα:

- **Φόβος:** Αισθάνονται διαρκώς φόβο, μη ξέροντας πότε θα επακολουθήσει ένα νέο επεισόδιο έκρηξης των δραστών. Οι απειλές των συζύγων τους για αύξηση των βιαιοτήτων τους εντείνει το συναίσθημα του φόβου για την υγεία και τη ζωή τους. Παράλληλα, έχουν έντονο φόβο μήπως οι δράστες στρέψουν τη βία και προς τα παιδιά.

- **Ανασφάλεια:** Το βίαιο περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν δεν εξασφαλίζει στις ίδιες και τα παιδιά τους ηρεμία, ασφάλεια, προστασία. Έτσι, ατενίζουν το μέλλον με ανησυχία και ανασφάλεια, τόσο στη σκέψη της φυγής, όσο και της παραμονής.

- **Ενοχή:** Επιρρίπτουν την ευθύνη για τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους στον εαυτό τους και διαρκώς προσπαθούν να βελτιώσουν την προσωπική τους στάση. Ωστόσο, νιώθουν αποτυχημένες στο ρόλο τους ως σύζυγοι και μητέρες, γεγονός που τους δημιουργεί αισθήματα ενοχής.

- **Ντροπή:** Θεωρούν ότι αυτές οι καταστάσεις δεν συμβαίνουν σε άλλους, παρά μόνο σε αυτές. Το γεγονός αυτό συντελεί στην υποτίμηση της εικόνας που έχουν για τον εαυτό τους, με συνέπεια την κοινωνική απομόνωσή τους.

- **Θυμός – Μίσος:** Συχνά κυριεύονται από αισθήματα θυμού και μίσους προς τους δράστες, τα οποία, όμως, εναλλάσσονται με απόπειρες δικαιολόγησης της βίαιης συμπεριφοράς τους.

Η ένταση της συναισθηματικής κατάστασής τους επιδρά αρνητικά στη σωματική και ψυχική τους υγεία. Συγκεκριμένα, συχνά εμφανίζουν συμπτώματα μελαγχολίας, αϋπνία, κάποτε επιθετική συμπεριφορά προς τα παιδιά, συγκινησιακά ξεσπάσματα κ.ά. Η υγεία

τους καταπονείται με τον καιρό και η αυτοεκτίμησή τους μειώνεται (Τριανταφυλλίδου (1986).

Σε γενικές γραμμές, η κακοποίηση επιφέρει τεράστια αλλοίωση στον ψυχισμό των γυναικών. Οι κακοποιημένες γυναίκες, λόγω των ανεπτυγμένων ψυχικών διαταραχών που εμφανίζουν ως αποτέλεσμα της βίας, ενδέχεται να χαρακτηριστούν ψυχικά άρρωστες. Επίσης, προσπαθώντας να ξεφύγουν από μια βίαιη σχέση, ενδέχεται να οδηγηθούν σε απόπειρες αυτοκτονίας (Benard και Schlaffer, (1990) και Hirigoyen (2000).

Ακόμη, οι κακοποιημένες γυναίκες δεν αντιλαμβάνονται τις τεράστιες επιπτώσεις της βίας, η οποία μπορεί να τους κοστίσει την ίδια τους τη ζωή. Υπάρχουν πολλές πιθανότητες να δολοφονηθούν από τους δράστες, εφόσον αυτοί χρησιμοποιούν διάφορα φονικά όπλα, κατά τη διάρκεια των επεισοδίων κακοποίησης. Ωστόσο, οι γυναίκες παραμένουν σ'αυτές τις σχέσεις, ανεξάρτητα με τη σοβαρότητα της βίας και του θανάτου.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι οι επιπτώσεις του φαινομένου στη σωματική και ψυχική υγεία της γυναίκας – θύματος είναι ιδιαίτερος σοβαρές. Η διαδικασία της κακοποίησης επηρεάζει δυσμενώς το βαθμό λειτουργικότητας της στο περιβάλλον, τραυματίζει την ψυχή της και αλλοιώνει την ποιότητα της ζωής και των σχέσεών της. Για να καταστεί, λοιπόν, λειτουργική, έχει ανάγκη άμεσης και άρτιας θεραπευτικής παρέμβασης και βοήθειας.

1.2.1 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Αξιολογώντας το σύνολο των προσφερόμενων υπηρεσιών, το επίπεδο των αναγκών σε θέματα πρόληψης πάντα σε σχέση με τα διεθνή δεδομένα και ιδιαίτερα με το κλασικό πια μοντέλο της Walker (1989), καταλήγουμε να προτείνουμε τα εξής μοντέλα αντιμετώπισης και παρέμβασης:

Πρωτοβάθμια πρόληψη

- Μείωση στερεότυπου διαχωρισμού των φύλων.
- Ελαχιστοποίηση της βίας στην κοινωνία.
- Μείωση σκληρότητας και πειθαρχίας στη διαπαιδαγώγηση ανηλίκων.
- Κατανόηση της διαδικασίας θυματοποίησης της κακοποιημένης γυναίκας.
- Εκπαίδευση των επαγγελματιών.

- Συμβουλευτική σε άτομα/ ομάδες/ οικογένειες.

Δευτεροβάθμια παρέμβαση

- Στόχος: Να συνειδητοποιήσει η γυναίκα ότι η κακοποίηση την οποία υφίσταται δεν είναι φυσιολογική συμπεριφορά.

- Μέσα: Παροχή εξατομικευμένης βοήθειας όπως και η ίδια την ορίζει (τηλεφωνήματα, νομικές συμβουλές, οικονομική ενίσχυση, παροχή πληροφοριών, συμβουλευτική σε άτομα/ ομάδες/ οικογένειες).

Σε μερικές γυναίκες αρκεί η δευτεροβάθμια παρέμβαση.

Η καλύτερη επαφή των κοινωνικών υπηρεσιών με τους άνδρες αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόληψης.

Τα παιδιά και οι νέοι συνιστούν την πληθυσμιακή ομάδα με τη μεγαλύτερη δυνατότητα αλλαγών αξιών και συμπεριφοράς.

Τριτοβάθμια παρέμβαση:

- Άμεση νοσηλεία: απαραίτητο περιβάλλον που θα στηρίξει τη γυναίκα μέχρι να πάρει τις αποφάσεις της.
- Ξενώνες-καταφύγια-ημιελεγχόμενη δομή.
- Μακρόχρονη ψυχοθεραπεία.

1.2.2 ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΩΓΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣ

Οι φορείς στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί μια γυναίκα που υφίσταται οποιαδήποτε μορφή βίας, βρίσκονται σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

Ενδεικτικά αναφέρονται :

- 1. Γενική Γραμματεία Ισότητας : - Νίκης 11, Σύνταγμα. www.isotita.gr
- 2. Δήμος Αθηναίων –Γραφείο Ισότητας : Σοφοκλέους 70, Αθήνα. (+30-210-5244657)
- 3. Εθνικό Κέντρο Αλληλεγγύης : Β.Σοφίας 135 & Ζαχάρωφ www.ekka.org.gr
- 4. Τηλ Γραμμή Άμεσης Βοήθειας : 197
- 5. Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης : Εστίας 25, Αμπελόκηποι www.enow.gr

- 6. Γραμμή SOS : 8001188881 (ενδοοικογενειακή βία) 800114400 (trafficking)
- 7. Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων : www.mrct.org
- 8. Κέντρο Στήριξης Οικογένειας (Αρχιεπισκοπής Αθηνών) : Ακαδημίας 95 (+30-210-3811874)
- 9. Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Γυναικών – Θεσσαλονίκη : +30-2310-276782
- 10. Σπίτι της Γυναίκας – Σέρρες : +30-23210-99500
- 11. Κέντρο Έρευνας & Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης-Κοινωνικού Αποκλεισμού: www.cvme.gr
- 12. Ξενώνας για την Κακοποιημένη Γυναίκα και το Παιδί – Ηράκλειο Κρήτης : www.kxenona@in.gr
- 13. Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων & άλλων μορφών κακομεταχείρισης :
 - Φιλίππου 51, Θεσσαλονίκη (+30-2310-555378).
- 14. Κέντρα Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών :
 - Αθήνα www.kethi@kethi.gr
 - Αλεξανδρούπολη www.info@aneta.gr
 - Αμφισσα www.perdiki@anfo.gr
 - Βόλος www.kethivol@otenet.gr
 - Ηράκλειο www.kethiira@otenet.gr
 - Θεσσαλονίκη www.thkethi@otenet.gr
 - Καλαμάτα info.syy@kalamata.kethi.gr
 - Κομοτηνή syy.komotini@kethi.gr
 - Πάτρα www.kethipat@otenet.gr
 - Πρέβεζα syy@preveza.kethi.gr
 - οργανισμοι

SOS ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ 210-3220900

ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
 ΑΘΗΝΑ: 210 5235318 και 5235250
 ΠΕΙΡΑΙΑΣ: 210 4112091 και 4129101

ΞΕΝΩΝΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ 210 5244657

ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΒΙΑΣ
 ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
 (δευτ-παρ 16.00-20.00) 210 3828126

ΔΙΚΤΥΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ	210 7786800						
ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΔΑ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ	210 5221101						
210 5316467							
ΓΡΑΜΜΗ "ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ" ΓΙΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	800-118-88881						
ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ	210 3898000						
ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΘΗΝΑΣ	210 3613340						
ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ	210 4177876						
ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (ΚΕΘΙ) ΑΘΗΝΑ:	210 3212690						
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	231 0 517959	&	231 0 523511				

1.2.3 ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Η πρώτη επαφή της κακοποιημένης γυναίκας με το νόμο έρχεται μέσω των αστυνομικών αρχών. Δυστυχώς, όμως, πολλές φορές αυτή η πρώτη της απόπειρα για βοήθεια μέσω του νόμου αποτελεί για την ίδια αρνητική και δυσάρεστη εμπειρία.

Η στάση της αστυνομίας χαρακτηρίζεται από διάκριση της βίας σε ατομική στην οικογένεια και δημόσια στην κοινωνία. Η ίδια πράξη στο δρόμο από άγνωστο θεωρείται εγκληματικότητα και η αστυνομία επεμβαίνει, ενώ στο σπίτι, από τον άνδρα προς τη γυναίκα θεωρείται οικογενειακή υπόθεση. Η ιδιωτικοποίηση του θέματος, φυσικά, καλύπτει τους άνδρες που δεν θέλουν να δημοσιοποιηθεί η πράξη τους και όχι τις γυναίκες που ζητούν βοήθεια, γιατί κινδυνεύουν μέσα στο ίδιο τους το σπίτι (Μ. Φαρζιέ, 1991).

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, τα στοιχεία που κατέχουν οι αστυνομικές υπηρεσίες σε όλη τη χώρα και τα οποία αφορούν μόνο μηνύσεις που καταλήγουν στα δικαστήρια, ένας πολύ μικρός αριθμός γυναικών θυμάτων βίας απευθύνεται στην Αστυνομία, και από αυτές η συντριπτική πλειοψηφία αφορά κακοποίηση από σύζυγο, κυρίως, και από εραστή κατά δεύτερο λόγο. Βέβαια, είναι μεγαλύτερος ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών, που καταγγέλλουν την κακοποίησή τους στην Αστυνομία, χωρίς να καταθέτουν μήνυση, και αυτές δεν καταγράφονται. Η Αστυνομία έχει τη δυνατότητα παρέμβασης σε περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών, μόνο μετά από μήνυση από τη

γυναίκα – θύμα. Μόνο σε περιπτώσεις βιασμού υπάρχει η δυνατότητα αυτεπάγγελτης δίωξης του δράστη. Η στάση της Αστυνομίας απέναντι στα περιστατικά κακοποίησης είναι αδιάφορη έως αρνητική. Θεωρεί ότι δεν είναι δουλειά της Αστυνομίας να ασχολείται με τέτοια περιστατικά, ωστόσο, σπάνια παραπέμπει σε πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες (Λάμπρου Β., Πιλάτη Κ., 1995).

Στο σύζυγικό βιασμό, όταν δείξει ενδιαφέρον η Αστυνομία, καλούν το σύζυγο για συστάσεις και προσπαθούν να τους συμφιλιώσουν. Αν το ζευγάρι επιστρέψει μαζί στο σπίτι, θεωρούν ότι το έργο τους ευοδώθηκε και φυσικά αγνοούν ότι εκεί θα επακολουθήσει πολύ αγριότερη κακοποίηση. Ποτέ δεν ενημερώνουν τις γυναίκες για τα δικαιώματά τους, αλλά και αν οι ίδιες ζητήσουν να υποβάλλουν μήνυση, τις αποτρέπουν με κάθε τρόπο (Μ. Φαρζιέ, 1991).

Βασικά, οι αστυνομικές αρχές θα πρέπει να έχουν ως στόχο:

- Τη συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων τους για αποτελεσματική βοήθεια στις γυναίκες – θύματα βίας, αλλά και των συνεπειών που συνεπάγεται η άρνηση αυτής της βοήθειας.
- Την πληροφόρηση των γυναικών για τα δικαιώματα των κακοποιημένων γυναικών.
- Να καταρτιστεί κώδικας καθηκόντων που αφορούν τα παραπάνω και ενδεχόμενες παραλείψεις από τη μεριά των αστυνομικών να συνιστούν παράβαση καθήκοντος.

Η βελτίωση των υπηρεσιών της Αστυνομίας είναι επιβεβλημένη, αλλά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην οδηγεί στην άσκηση περισσότερου ελέγχου στα θύματα.

Ένας καλός τρόπος ώστε να μπορούν να εγγυηθούν οι αστυνομικοί προστασία είναι να αντιμετωπίζουν τη βία στο σπίτι με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζουν γενικά τη βία, συλλαμβάνοντας το δράστη. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί θα πρέπει να υπογράφουν τη μήνυση, αφού εκείνοι θα προτρέπουν το θύμα να την υποβάλει, και στη συνέχεια η Πολιτεία να είναι υπεύθυνη για την αυτεπάγγελτη δίωξη του δράστη. Ακόμη, θα πρέπει να υπάρχει ειδικό τμήμα, όπου θα παραπέμπονται τα επεισόδια κακοποίησης, καθώς επίσης οι αστυνομικοί του τμήματος να είναι εφοδιασμένοι με τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε περιπτώσεις κακοποίησης με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Για να γίνει αυτό, απαιτείται από την Πολιτεία να μεριμνήσει για την επιπλέον επιμορφωτική εκπαίδευση της ελληνικής αστυνομίας μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια. Κρίνεται απαραίτητη η στελέχωση των αστυνομικών αρχών με

κοινωνικούς λειτουργούς ειδικευμένους στις κακοποιήσεις γυναικών, οι οποίοι θα συνεργάζονται με καταφύγια, κέντρα κακοποιημένων γυναικών ή ειδικές γυναικείες οργανώσεις. Η καλύτερη αντιμετώπιση των θυμάτων από την Αστυνομία θα λειτουργήσει ως καταλύτης στην απόφαση των γυναικών για καταγγελία της κακοποίησης. Είναι απαραίτητο να υπάρξει μια ιδιαίτερη εκπαίδευση πρώτα πάνω στο θέμα της υποδοχής των θυμάτων και ύστερα στην αντιμετώπιση του περιστατικού κακοποίησης. Ωστόσο, οι μεμονωμένες προσπάθειες δεν είναι ικανές να επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Απαιτείται συντονισμένη κίνηση, ώστε να επιτευχθεί αλλαγή στην βασική στάση των αστυνομικών αρχών. (Λάμπρου Β., Πιλάτη Κ., 1995)

Η ελληνική αστυνομία θα μπορούσε να υιοθετήσει την νομική πρακτική, τις τεχνικές και τον τρόπο λειτουργίας αστυνομικών μονάδων άλλων κρατών.

Παρακάτω παρατίθενται ορισμένες νομοθεσίες διαφόρων κρατών που αναφέρονται στην ενδοοικογενειακή βία και θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μοντέλο καλής πρακτικής.

Η αυστριακή νομοθεσία, που θεσπίστηκε το 1994, εξουσιοδοτεί την Αστυνομία να απομακρύνει το δράστη των βίαιων πράξεων από την κατοικία του για ένα διάστημα έως επτά ημέρες. Εάν το θύμα επιθυμεί να παρατείνει την περίοδο απομάκρυνσης, μπορεί να του χορηγηθεί από το τοπικό δικαστήριο μια προσωρινή δικαστική εντολή άμεσης εφαρμογής και διάρκειας έως τριών ετών. Αυτός ο τύπος της νομοθεσίας που προβλέπει την απομάκρυνση του δράστη, επιτρέπει την αναστροφή του βάρους της απόδειξης και εξασφαλίζει στη γυναίκα τη συνεχή στήριξη με την καταχώρηση της περίπτωσης της στο «Σχέδιο Παρέμβασης σε θέματα Οικογενειακής Βίας» της Αστυνομίας. Επιπλέον, πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές απαλλάσσουν τις γυναίκες θύματα οικογενειακής βίας από το βάρος της απόδειξης, με αποτέλεσμα να αυξάνονται για τις γυναίκες οι πιθανότητες χρήσης δικαστικών μέτρων (Βλάχου Β., 2003).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο 572 του ιταλικού Ποινικού Κώδικα αναφορικά με την κακομεταχείριση στο πλαίσιο της οικογένειας, η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο βίαιων ενεργειών, τόσο σωματικών, όσο και ψυχολογικών. Θα πρέπει ωστόσο, να επισημανθεί πως προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη ενάντια στον εκάστοτε δράστη, είναι αναγκαία η ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία πρέπει να επιβεβαιώνουν την επανειλημμένη διάπραξη της βίας (Βλάχου Β., 2003).

Στην Ολλανδία, έπειτα από πιέσεις της Κοινότητας για Ανεξάρτητη Κοινωνική Κατάσταση, συμπεριλήφθηκαν στη

νομοθεσία πρόσθετα κριτήρια, για τη χορήγηση άδειας παραμονής, για ανθρωπιστικούς λόγους, στις γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική βία στο πλαίσιο της σχέσης τους και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για την απόκτηση ανεξάρτητης νομικής κατάστασης με πλήρη δικαιώματα.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε συνεργασία με την αστυνομία, συστάθηκε το Πρόγραμμα Επαναλαμβανόμενης Θυματοποίησης, όπου ανταποκρίνεται άμεσα στα περιστατικά οικογενειακής βίας. Η στρατηγική παρέμβασης που έχει θεσπιστεί διευκολύνει τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για την άσκηση ποινικής δίωξης.

Στο Βερολίνο, το Πρόγραμμα Παρέμβασης εναντίον της Οικογενειακής Βίας συνέστησε μια λίστα ελέγχου, για την καθοδήγηση της αστυνομίας σχετικά με την βελτίωση της ανταπόκρισης των αστυνομικών στα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και στην στενή παρακολούθηση ανάλογων περιστατικών. Ως αποτέλεσμα, αυξάνονται οι υποθέσεις για τους δημόσιους κατηγορούς, οι οποίοι υιοθετούν τις αναφορές της αστυνομίας χωρίς να απαιτούν την κατάθεση μηνύσεων εκ μέρους των γυναικών-θυμάτων.

Τέλος, στη Φινλανδία, ο νόμος προβλέπει την απομάκρυνση του άνδρα-δράστη κακοποίησης από το σπίτι, ενώ στη Σουηδία, η εκδήλωση βίας στο πλαίσιο της οικογένειας, θεωρείται αξιόποινη πράξη (Φυλλάδιο «*Σπάζοντας τη Σιωπή*»).

Βέβαια, διαπιστώνεται ότι έχει υπάρξει εξέλιξη στο τρόπο αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας σε σχέση με το παρελθόν.

Στο παρελθόν, αν υπήρχε γάμος και οι σύζυγοι συμβίωναν, αποτελούσε άγραφο κανόνα, πως η σεξουαλική επαφή χωρίς τη συγκατάθεση και τη θέληση της συζύγου δεν συνιστούσε βιασμό. Μέχρι πρόσφατα, πολλά κράτη παγκοσμίως, περιελάμβαναν τη συζυγική εξαίρεση στους νόμους για το βιασμό, και ως βιασμό όριζαν την εξαναγκαστική συνουσία με γυναίκα που δεν είναι σύζυγος του παραβάτη (Allison J. A., Wrightsman L. S, 1994).

Κατά το έτος 1980 μόνον τρία κράτη παγκοσμίως προέβλεπαν ποινή για τον συζυγικό βιασμό και ακόμη πέντε προέβλεπαν κάποιες περιοριστικές διατάξεις.

Εντούτοις, τα κράτη με την πάροδο του χρόνου, κατήργησαν τη συζυγική ασυλία στους κανονισμούς τους και ενέταξαν τη σεξουαλική κακοποίηση της συζύγου από τον σύζυγό της στο νομικό ορισμό του βιασμού. Δυστυχώς, ακόμα και στις μέρες μας, αν και παραβάσεις ανάλογου περιεχομένου είναι ευρύτατα διαδεδομένες, υπάρχει μικρή θεατότητα αυτών (Groth N. A., 1977).

Γύρω στα 1990, ο συζυγικός βιασμός διωκόταν σε σαράντα τρία κράτη, ενώ το 1/3 των κρατών στις Η.Π.Α. κατήργησαν την εξαίρεση του συζυγικού βιασμού. Η εξαίρεση του συζυγικού βιασμού καταργήθηκε στον Καναδά, το Ισραήλ, τη Σκοτία, τη Νέα Ζηλανδία, τμήμα της Αυστραλίας και πιο πρόσφατα στην Μεγάλη Βρετανία. Επιπλέον, τα ανώτατα δικαστήρια σε πολλά κράτη καταδίκασαν την εξαίρεση του συζυγικού βιασμού ως αντισυνταγματική αποστέρηση των δικαιωμάτων για ισότητα των γυναικών. Αν ο βιασμός για μια άγαμη γυναίκα συνιστά έγκλημα, τότε η αρχή της ισότητας απαιτεί ότι συνιστά έγκλημα και για μια έγγαμη γυναίκα επίσης (Allison J. A., Wrightsman L. S., 1994).

Συνεπώς, είναι αισιόδοξο ότι στις μέρες μας, οι χώρες μέλη της Ε.Ε. διαθέτουν νομοθεσία και μάλιστα διαδοχικούς νόμους για την ενδοοικογενειακή βία, οι οποίοι συμπληρώνουν τα κενά και βελτιώνουν συνεχώς το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Επισημαίνεται, ότι όλες αυτές οι χώρες τιμωρούν την ενδοοικογενειακή βία, σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, είτε ως αυτοτελές ποινικό αδίκημα, είτε ως επιβαρυντική περίπτωση των βασικών αδικημάτων που προβλέπουν οι γενικές διατάξεις του ποινικού τους δικαίου.

Επίσης, οι περισσότερες από αυτές τις χώρες έχουν ποινικοποιήσει το συζυγικό βιασμό. Αρκετές νομοθεσίες σε χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ιταλία, η Ισπανία, το Βέλγιο, η Κύπρος, η Ιρλανδία, αναγνωρίζουν τη δυνατότητα ή ακόμα και την υποχρέωση των πολιτικών δικαστηρίων να διατάσσουν την απομάκρυνση του δράστη από την οικογενειακή στέγη μετά από αίτηση του θύματος, καθώς και άλλα περιοριστικά μέτρα όπως απαγόρευση επικοινωνίας με το θύμα, απαγόρευση προσέγγισης του θύματος εντός συγκεκριμένης ακτίνας, απαγόρευση προσέγγισης των σχολείων των παιδιών.

Τέλος, ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι κάποιοι νομοθέτες έχουν λάβει υπόψη τους τη σχετική Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχουν προβλέψει στις εθνικές νομοθεσίες τη δυνατότητα του θύματος να στραφεί κατά του Κράτους, αξιώνοντας απ' αυτό αποζημίωση, όταν ο δράστης είναι άγνωστου διαμονής ή αφερέγγυος.

1.2.4 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εφαρμόζοντας την Παγκόσμια Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το Σύνταγμα της Ελλάδας, προβλέπει τη διασφάλιση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για γυναίκες και άνδρες, συγχρόνως δε, υποχρεώνει και τα τρία σώματα (νομοθετικό, εκτελεστικό, δικαστικό) να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, ανεξάρτητα από το φύλο τους, και να λαμβάνουν τα αναγκαία, για την προστασία τους, μέτρα.

Το ελληνικό Σύνταγμα, περιλαμβάνει γενικές διατάξεις για την προστασία του δικαιώματος στην αξιοπρέπεια, ενώ στο άρθρ.4 αναγνωρίζεται η ισότητα των δύο φύλων. Εξάλλου, η Ελλάδα έχει επικυρώσει πολυάριθμες Διεθνείς Συμβάσεις που αναφέρονται στα ανθρώπινα δικαιώματα, ανάμεσα στις οποίες και τη Σύμβαση για την κατάργηση κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος των γυναικών (CEDAW).

Η βία κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης και της συζυγικής/ συντροφικής βίας, στην ελληνική πραγματικότητα, δεν αποτελεί ειδική ρύθμιση των κανόνων του Δικαίου της ελληνικής νομοθεσίας, αλλά ρυθμίζεται και αντιμετωπίζεται με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα που αναφέρονται γενικά στα εγκλήματα κατά της ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, στα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, της τιμής και της προσωπικότητας, καθώς, και στα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Στο πλαίσιο αυτών των γενικών κανόνων, υπάρχουν και ορισμένες διάσπαρτες εξειδικεύσεις που αντιμετωπίζουν ζητήματα βίας κατά των γυναικών.

Νομοθετικά, οι προβλεπόμενες μορφές βίας είναι αυτές που ρυθμίζονται κυρίως από τις γενικές διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Δικαίου και αφορούν στις παρακάτω περιπτώσεις:

- σωματικές βλάβες
- εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής
- εγκλήματα κατά της τιμής
- προσβολή της προσωπικότητας

Διαπιστώνεται ότι ο όρος «βία κατά των γυναικών» απουσιάζει από τον ελληνικό Ποινικό Κώδικα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα πρόληψης και καταστολής του φαινομένου, που γίνονται ιδιαίτερα αισθητά στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Συγκεκριμένα, επειδή κατά κανόνα λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο η σωματική βία που προσβάλλει τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα του

ατόμου, καθώς είναι ορατή μορφή βίας και αποδεικνύεται, δεν διώκεται ποινικά ο δράστης ψυχολογικής ή λεκτικής βίας.

Παράλληλα, η απουσία συγκεκριμένου νομικού πλαισίου για την ενδοοικογενειακή βία έχει δυσμενείς συνέπειες στην παρέμβαση της δικαιοσύνης και στον τομέα παροχής προστασίας εκ μέρους της αστυνομίας. Όσο αφορά τις διατάξεις περί βιασμού έχουν μεταρρυθμιστεί με τον Ν. 1419/84, και ο βιασμός ορίζεται ως εξαναγκασμός άλλου σε εξώγαμη συνουσία ή σε επιχείρηση ασελγούς πράξης με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου ή άμεσου κινδύνου. Σημειώνεται, πως ο συζυγικός βιασμός δεν αποτελεί ιδιαίτερο αδίκημα, καθώς δεν υπάρχει εξώγαμη συνουσία. Είναι δυνατόν όμως να στηριχθεί στον εξαναγκασμό άλλου σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου ή άμεσου κινδύνου, χωρίς βέβαια να υπάρχει σχετική νομολογία των δικαστηρίων μέχρι σήμερα.

Το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας έχει το δικαίωμα να υποβάλει μήνυση στο δράστη, ο οποίος δικάζεται ποινικά. Η άσκηση βίας, δίνει το δικαίωμα στη σύζυγο-θύμα να διακόψει την έγγαμη συμβίωση και να διεκδικήσει διατροφή από το σύζυγο-δράστη, αν συντρέχουν και οι άλλες απαιτούμενες προϋποθέσεις (απορία, αδυναμία ευρέσεως εργασίας, λόγοι υγείας κ.λπ.). Λόγω της βίας, υπάρχουν οι προϋποθέσεις για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων που οδηγούν στην προσωρινή ρύθμιση της έγγαμης σχέσης, όπως η απομάκρυνση του συζύγου –δράστη βίας- από την οικογενειακή στέγη και η προσωρινή ρύθμιση της επιμέλειας, διατροφής και επικοινωνίας των παιδιών.

Για μια γυναίκα, όμως, που κακοποιείται κανένας νόμος δεν είναι αρκετός. Έτσι, τα θύματα γνωρίζοντας ότι οι δράστες κάποια στιγμή θα αφεθούν πάλι ελεύθεροι και φοβούμενα το θυμό και τη διάθεσή τους να εκδικηθούν, δεν διώκουν ποινικά το δράστη, προσπαθώντας να εξασφαλίσουν την εύνοιά του. Το μόνο, όμως, που καταφέρνουν να εξασφαλίσουν είναι η συνέχιση της κακοποίησης.

Η «οικιακή βία» είναι συνήθως κρυφή, ή καλά κρυμμένη, τόσο από το δράστη όσο και από το θύμα. Η Ελληνική Δικαιοσύνη, παρόλα αυτά, φαίνεται ότι ανοίγει τα μάτια της στο φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών, ίσως λίγο αργά, αλλά σταθερά. (Πτυχιακή Εργασία, « Η γυναίκα ως δράστης ανθρωποκτονιών στα πλαίσια της οικογένειας», Πάτρα, 1999, σελ. 58-59).

Για τον λόγο αυτό, έχουν δημιουργηθεί νόμοι που ρυθμίζουν ειδικότερα το θέμα της βίας και παραθέτονται παρακάτω.

- Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης (άρθρα 1666 έως 1688 Αστικού Κώδικα) που εισάγεται με το νόμο 2447/96, δίνει

τη δυνατότητα στη γυναίκα, η οποία κινδυνεύει μαζί με τα παιδιά της, να εκτεθεί στον κίνδυνο της στέρησης εξαιτίας της ασωτίας, της τοξικομανίας ή του αλκοολισμού του συζύγου της, να προσφύγει στη δικαιοσύνη και να ζητήσει να υποβληθεί σε δικαστική συμπαράσταση ο άσωτος ή τοξικομανής ή αλκοολικός σύζυγος.

- Ο νόμος 2071/92 (άρθρα 94 έως 100) ρυθμίζει θέματα ακούσιας νοσηλείας, δηλαδή νοσηλείας χωρίς τη συγκατάθεση του ασθενούς, δίνει τη δυνατότητα στη σύζυγο που κινδυνεύει άμεσα η ζωή της, ενδεχομένως και των παιδιών της, από την επικίνδυνη συμπεριφορά του διαταραγμένου ψυχολογικά συζύγου της, να προστατεύσει τη ζωή της και τη ζωή των παιδιών της.
- Ο νόμος 3226/2004 δίνει τη δυνατότητα στη γυναίκα με χαμηλό ή ανύπαρκτο εισόδημα να ζητήσει δωρεάν νομική βοήθεια και, ειδικότερα στην περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν το εισόδημα του συζύγου της.
- Ο νόμος 3232/2004 δίνει τη δυνατότητα στη γυναίκα-θύμα βάνουσης συμπεριφοράς του συζύγου της, σε περίπτωση που έχει πάρει διαζύγιο από το δράστη και έχει αναγνωρισθεί η βίαιη συμπεριφορά του ως αιτία του διαζυγίου, να δικαιούται, μετά θάνατον του συζύγου της, το 40% της σύνταξής του (αρκεί να υπάρχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις που ο νόμος θέτει).
- Τέλος, οι νόμοι 2910/2001 (περί αλλοδαπών), 3226/2004 (περί δικαιούχων νομικής βοήθειας), 3064/2002 (για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και αρωγής σε θύματα εγκλημάτων οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής) σε συνδυασμό με το Π.Δ. 233/2003, προβλέπει για τις αλλοδαπές γυναίκες-θύματα βίας, μεγαλύτερη δυνατότητα προστασίας και πρόσβασης στη δικαιοσύνη, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες υγειονομικής και νοσοκομειακής περίθαλψης (Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, 2004).

Ένα φωτεινό παράδειγμα δίνεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, που από το τέλος του 1999 ξεκίνησε να καλύπτει νομικά υποθέσεις κακοποιημένων γυναικών. Αρχικά, από τις 9/11/98 εφάρμοσε ένα πρόγραμμα παροχής νομικής βοήθειας στους παλιννοστούντες ομογενείς, και μετά από κάποιους μήνες επιτυχούς λειτουργίας του, αποφασίστηκε η επέκτασή του με την κάλυψη και

περιπτώσεων κακοποιημένων γυναικών. Όταν αποφασίστηκε η επέκταση του προγράμματος, πίστεψαν όλοι στην επιτροπή παροχής νομικής βοήθειας του Α.Σ.Θ. και στο συμβούλιό του, ότι γνωρίζουν το μέγεθος του προβλήματος γιατί ασχολούμενοι με υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, γνώριζαν ότι υπάρχει πρόβλημα βίας εις βάρος γυναικών. Γνώριζαν ότι πολλές υποθέσεις διαζυγίου ξεκινούν από αυτή την αιτία και πίστεψαν ότι γνωρίζουν το πρόβλημα.

Δυστυχώς, όμως, όταν στις 9/11/99 άρχισαν να καλύπτουν περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών, διαπίστωσαν ότι το πρόβλημα είναι σαν τα παγόβουνα που μικρό μέρος τους μόνο εξέχει στην επιφάνεια, ενώ το μεγαλύτερο μέρος βρίσκεται κάτω από αυτήν. Έτσι, συνειδητοποίησαν αυτό που υποπεύονταν: ότι ελάχιστο μέρος των υποθέσεων φτάνει στα δικαστήρια και ότι οι περισσότερες υποθέσεις κακοποίησης καλύπτονται μετά από πιέσεις συγγενών και φίλων και από το φόβο του λεγόμενου κοινωνικού κόστους, δηλαδή από το φόβο του τι θα πει ο κοινωνικός περίγυρος. Στα δικαστήρια φτάνουν μόνο οι ακραίες περιπτώσεις, εκείνες στις οποίες η κακοποιημένη γυναίκα έχει τη συμπαράσταση του συγγενικού ή φιλικού περιβάλλοντος και έχει κάποια ανεξαρτησία.

Έτσι, αποφασίστηκε η παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας σε κακοποιημένες γυναίκες από την 9/11/99, ελπίζοντας ότι μπορούν να βοηθήσουν τις γυναίκες αυτές να σπάσουν τα τείχη της σιωπής, να ξεφύγουν από τον κλοιό, να αποκτήσουν μια άλλη ευκαιρία στη ζωή, για να διεκδικήσουν αυτό που πρέπει, ώστε να ξανακερδίσουν την αυτοεκτίμησή τους.

Ο Δικηγορικός Σύλλογος ήρθε σε επαφή με φορείς που λειτουργούσαν ήδη, κάποια κέντρα τα οποία παρείχαν κυρίως ψυχολογική στήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες, όπως είναι το Κέντρο Στήριξης Κακοποιημένων Γυναικών, που ίδρυσε το ΜΑΚ.ΙΝ.Ε., το γραφείο γυναικείων θεμάτων του Δήμου Θεσσαλονίκης, η Χ.Ε.Ν. και το ΚΕ.Θ.Ι. Ζήτησαν από όλους να στηρίξουν το πρόγραμμά τους και ταυτόχρονα δημοσιοποίησαν αυτή την επέκταση κάνοντας παράλληλα κάποια σεμινάρια σε όλους τους δικηγόρους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτεί η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και εποπτεύεται από ειδική επιτροπή του Α.Σ.Θ. και συμμετέχουν 389 νέοι δικηγόροι ηλικίας κάτω των 35 ετών.

Για το πρακτικό μέρος της λειτουργίας του προγράμματος, οι φορείς που προαναφέρθηκαν, όταν αντιμετωπίζουν περιστατικό κακοποιημένης γυναίκας στο οποίο υπάρχει αναγκαιότητα δικαστικών ενεργειών, δίνουν κάποιο συστατικό έγγραφο στη γυναίκα. Αυτή

πηγαίνει στον Δικηγορικό Σύλλογο, όπου υπάρχει, τις εργάσιμες ώρες και ημέρες, μία ασκούμενη δικηγόρος που εκτελεί χρέη γραμματέως της επιτροπής. Η δικηγόρος θα παραλάβει το έγγραφο και θα συμπληρώσει μία αίτηση με όλα τα στοιχεία της αιτούσας. Θα δώσει, επίσης, μία περιληπτική αναφορά του προβλήματος που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη γυναίκα. Βεβαίως, κάποια γυναίκα που αντιμετωπίζει πρόβλημα, μπορεί να πάει απευθείας στον Δικηγορικό Σύλλογο. Εκεί ενημερώνεται για τη λειτουργία των κέντρων στήριξης κακοποιημένων γυναικών και για τη βοήθεια που μπορεί να της προσφέρουν.

Κάθε μέρα, οι αιτήσεις αυτές εγκρίνονται από τον Πρόεδρο της επιτροπής και χρεώνονται σε κάποιο δικηγόρο από τον κατάλογο. Την επόμενη ημέρα στέλνεται γραπτή εντολή στο δικηγόρο να αναλάβει τη συγκεκριμένη υπόθεση, και αντίγραφο της εντολής αυτής κοινοποιείται στην αιτούσα. Με πρωτοβουλία του δικηγόρου ή της αιτούσας γίνεται η επαφή και αρχίζουν οι απαραίτητες δικαστικές ενέργειες. Με την περαίωση της εντολής, ο υπεύθυνος δικηγόρος υποβάλλει αναφορά για τα προβλήματα που αντιμετώπισε, για τις ενέργειες που έκανε και το αποτέλεσμα τους κ.λπ. και με βάση αυτή την αναφορά και απόφαση της επιτροπής, του καταβάλλεται μια συμβολική αμοιβή από τον Δικηγορικό Σύλλογο, από το κονδύλιο του προγράμματος, το οποίο διαχειρίζεται ο Δικηγορικό Σύλλογος, ενώ η αναφορά του τίθεται σε ειδικό αρχείο.

Από την 9/11/99 μέχρι την 31/5/2000 αντιμετωπίστηκαν 31 περιστατικά κακοποιημένων γυναικών. Αναλύοντας συνοπτικά αυτά τα περιστατικά, παρατηρείται ότι στην πλειονότητα οι κακοποιημένες γυναίκες που αποφασίζουν να ζητήσουν βοήθεια είναι ηλικίας περίπου 30-40 ετών, με ένα ή δύο παιδιά. Έχουν ζήσει ως έγγαμες κάποια χρόνια, έχουν υποστεί κακοποίηση για μεγάλο χρονικό διάστημα και έχοντας εξαντλήσει κάθε υπομονή, αναζητούν βοήθεια για να ξεφύγουν από τον κλοιό. Από τα 31 περιστατικά, οι 7 γυναίκες ζήτησαν με ασφαλιστικά μέτρα διατροφή, οι 8 μετοίκηση, οι 12 διεκδίκηση επιμέλειας τέκνων, και οι 15 από αυτές και διαζύγιο, ενώ μόνο 2 θέλησαν να καταθέσουν έγκληση για σωματικές βλάβες λόγω κακοποίησης.

Στις περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών, το πρόγραμμα καλύπτει τα έξοδα των δικαστικών ενεργειών και τη συμβολική αμοιβή του δικηγόρου, για όσες δικαστικές ενέργειες απαιτηθούν, χωρίς να εξετάζεται επί του παρόντος η οικονομική δυνατότητα.

Στους λίγους μήνες που λειτουργεί το πρόγραμμα παρατηρείται επιτυχία και δυστυχώς ο αριθμός των περιστατικών αυξάνει. Από την

ανάλυση των περιστατικών προκύπτει ότι μπορεί μεν η κακοποίηση να μην αποτελεί μόνο πρόβλημα μιας ορισμένης κοινωνικο-οικονομικής τάξης, αλλά ότι κυρίως το μεγαλύτερο πρόβλημα υπάρχει στις γυναίκες που έχουν οικονομική εξάρτηση από τον σύζυγο, έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης κ.λ.π.

Ένα επιπλέον θετικό βήμα για την ελληνική νομοθεσία, αναφορικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, συνιστά η συγκρότηση Ομάδων Εργασίας για την έρευνα και την επεξεργασία σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, αντίστοιχα. Το πόρισμα της Ομάδας Εργασίας του Υπουργείου Εσωτερικών εκδόθηκε στις 8 Ιουλίου του 2005. Η Ομάδα Εργασίας του Υπουργείου Εσωτερικών ερεύνησε, συνέλεξε και μελέτησε τις νομοθεσίες, τις πολιτικές και τα μέτρα των κρατών-μελών της Ε.Ε. και της Κύπρου, και, στη συνέχεια, κάλεσε σε διαβούλευση εκπροσώπους εμπλεκόμενων φορέων. Έπειτα από τις παραπάνω ενέργειες, κατέληξε στη διαπίστωση νομοθετικού κενού στην υπάρχουσα νομοθεσία αναφορικά με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και συνέστησε την άμεση επεξεργασία αυτοτελούς ειδικού νόμου, παραθέτοντας συγκεκριμένες προτάσεις.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την πρόταση τιμωρίας του συζυγικού βιασμού και την πρόταση άμεσης απομάκρυνσης του δράστη από το χώρο διαμονής του θύματος και των παιδιών τους, προκειμένου να διασφαλίζεται η ασφάλειά τους. Σκοπός ενός τέτοιου νομοθετήματος δεν πρέπει να είναι η επέμβαση του κράτους στον ευαίσθητο χώρο της οικογένειας, αλλά η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μελών της.

Βασικά, ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης του φαινομένου θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει τη λειτουργία καταφυγίου κακοποιημένων γυναικών, τη λειτουργία πολύ περισσότερων κέντρων ψυχολογικής στήριξης, τη δυνατότητα νομικής στήριξης και τη δυνατότητα να αποκτά η γυναίκα επαγγελματική ειδίκευση και να βρίσκει εργασία. Απαιτείται, δηλαδή ολοκληρωμένο πρόγραμμα, που θα δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες να ξεφύγουν από τον κλοιό, να ξέρουν ότι θα βρουν ψυχολογική και νομική στήριξη από ανθρώπους που δεν θα μπορεί να πιέσει ο συγγενικός περίγυρος και να ξέρουν ότι θα βρουν και κάποια εργασία που θα τους εξασφαλίσει οικονομική ανεξαρτησία.

Σε ό,τι αφορά τη νομική συνδρομή προς τις κακοποιημένες γυναίκες, θα μπορούσε σε πανελλήνιο επίπεδο να υπάρχει ένα

ολοκληρωμένο πρόγραμμα που θα επεκτεινόταν σε όλους τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας και θα χρηματοδοτούνταν από κονδύλι του Υπουργείου Δικαιοσύνης ή άλλου κρατικού φορέα. Με τον τρόπο αυτό θα υπήρχε υπεύθυνος και ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης και θα αποδεικνυόταν και έμπρακτα η ευαισθησία της Πολιτείας. Διότι, υπάρχουν μεν πολλά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. για την αντιμετώπιση του προβλήματος, αλλά με ημερομηνία λήξεως, αποσπασματικά και μη ολοκληρωμένα.

Βεβαίως, σε τοπικό επίπεδο, θα μπορούσαν οι Δήμοι και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις να αναλάβουν εξ'ολοκλήρου τέτοια προγράμματα που θα παρέχουν ψυχολογική – νομική στήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες. Το μειονέκτημα, όμως, μιας τέτοιας λύσης, είναι ότι τα προγράμματα θα διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή, εκτός του ότι δεν υπήρξε επί του παρόντος ιδιαίτερη προθυμία για ανάληψη τέτοιων ευθυνών, ούτε από τις Τοπικές, ούτε από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, είτε λόγω έλλειψης πόρων ή λόγω ελλιπούς ευαισθητοποίησης στο θέμα.

Επομένως, θα πρέπει ίσως άμεσα να ανατεθεί σε κάποιο δημόσιο φορέα αυτό το βάρος σε συνεργασία με όλους τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, ή να δημιουργήσει η Πολιτεία πλέγμα κινήτρων προς τις Τοπικές και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, ώστε να αναλάβουν τέτοιες πρωτοβουλίες, αξιοποιώντας προγράμματα της Ε.Ε. Μακροπρόθεσμα, πρέπει να υπάρξει ένας άλλος προγραμματισμός που θα στοχεύει, πέραν της επιτευχθείσης ισότητας σε Συνταγματικό και νομικό επίπεδο, στη δημιουργία συνθηκών κοινωνικής ισότητας, που θα επιτευχθεί όταν τα παιδιά ήδη από την προσχολική ηλικία αρχίσουν να μαθαίνουν ότι οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα πρέπει να είναι σχέσεις συντροφικότητας και αλληλοσεβασμού μέσα στο πλαίσιο ιδιαίτερα μελετημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Γαρούφας, Δ., 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου που θα ακολουθήσει ο εκάστοτε ερευνητής, αποτελεί μια διαδικασία πολύ σημαντική αλλά συνάμα και δύσκολη, κατά την οποία ο ίδιος θα πρέπει να μελετήσει σε βάθος το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας, ώστε να καταφέρει να επιλέξει τον καλύτερο δυνατόν τρόπο με τον οποίο θα συλλέξει πληροφορίες προκειμένου να οδηγηθεί σε αξιόλογα συμπεράσματα. Η μεθοδολογία της έρευνας αποτελεί μία ενέργεια κατά την οποία καλείται ο ερευνητής να διαλέξει, να αλληλεπιδράσει, να αξιολογήσει και να καθορίσει τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσει στην έρευνα (Wellington, 2000).

Η συγκεκριμένη έρευνα είναι ποιοτική και σκοπός της είναι να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί, που εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες, την κακοποιημένη γυναίκα. Η επιλογή της ποιοτικής έρευνας για τη διερεύνηση των συγκεκριμένων ερωτημάτων, με τη χρήση της συνέντευξης ως εργαλείο συλλογής πληροφοριών θεωρήθηκε η καταλληλότερη, από τη στιγμή που η ποιοτική έρευνα αναφέρεται κυρίως στα «πώς» και «γιατί», προσπαθώντας να ανακαλύψει φαινόμενα και σχέσεις μεταξύ τους, αιτίες, παράγοντες που επηρεάζουν, αντιδράσεις των ανθρώπων και αποτελέσματα από τις δράσεις ανθρώπων (Ζαφειρίου, 2003).

Ως ποιοτική έρευνα έχει οριστεί εκείνη της οποίας « το ουσιώδες χαρακτηριστικό είναι ότι ενδιαφέρεται για τη συγκέντρωση ποιοτικών και όχι ποσοτικών στοιχείων δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην υποκειμενική προσέγγιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Τα βασικά μέσα συλλογής στοιχείων είναι η παρατήρηση και η συνέντευξη » (Πιέρρος, 2000).

Σε έρευνες που ο βασικός στόχος του ερευνητή είναι η σε βάθος κατανόηση της οπτικής του συμμετέχοντα για οποιοδήποτε θέμα, η ποιοτική έρευνα, όχι απαραίτητα με την πλήρη απουσία ποσοτικών δεδομένων, αποτελεί την καταλληλότερη μέθοδο για την επίτευξή του. Ο ερευνητής κάνοντας μία ποιοτική μελέτη εμβυθίζεται στον κοινωνικό χώρο που μελετάει και προσπαθεί να δει τα πράγματα

από τη σκοπιά των ερευνώμενων (Κυριαζή, 1999). Με άλλα λόγια, ο ερευνητής επιχειρεί να γνωρίσει τους ερευνώμενους όσο το δυνατό καλύτερα, ούτως ώστε να έχει τη δυνατότητα να κατασκευάσει την πραγματικότητά τους, όπως οι ίδιοι την κατασκευάζουν (Κυριαζή,1999).

Από τη στιγμή που η έρευνα κινείται γύρω από τη στάση και γενικότερα την αντιμετώπιση της κακοποιημένης γυναίκας από τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς , μόνο η ποιοτική μελέτη και η επιλογή της συνέντευξης αποτελούν τα καταλληλότερα μέσα για τη διεξαγωγή της.

Επιπροσθέτως, ένα πλεονέκτημα της ποιοτικής έρευνας αποτελεί η προσπάθεια αποφυγής α ρισοί κρίσεων από τους ερευνητές, γεγονός που δίνει μία άλλη διάσταση και ενδιαφέρον στην έρευνα. Γι' αυτόν το λόγο και για όλα τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν, η ποιοτική μέθοδος θεωρήθηκε η καταλληλότερη για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας.

2.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ο τρόπος συνέντευξης που επιλέχθηκε για την εκπόνηση της έρευνας ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη. Προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες αυτών των συνεντεύξεων σχεδιάστηκαν κάποιοι γενικοί άξονες με σκοπό να καλυφθούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- Η καταγραφή του προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας που ζητά βοήθεια από τις κοινωνικές υπηρεσίες.
- Αν οι κοινωνικές υπηρεσίες της περιοχής (Πάτρα και Πύργος Ηλείας) διαθέτουν κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους για την υποδοχή ανάλογων περιστατικών.
- Η εκπαίδευση των επαγγελματιών και το προσωπικό τους ενδιαφέρον όσον αφορά τη μετεκπαίδευση πάνω στο αντικείμενο.
- Αν στις υπο έρευνα περιοχές υπάρχει δίκτυο συνεργαζόμενων φορέων που καθιστά την παραπομπή των περιστατικών εύκολη.

2.3 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ - ΔΕΙΓΜΑ

Ο Μπένος (2001), ορίζει τον πληθυσμό ως το σύνολο των μετρήσεων ή των απαριθμήσεων, οι οποίες αναφέρονται σε ένα πλήθος έμψυχων ή άψυχων αντικειμένων τα οποία έχουν ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά.

Για τις ανάγκες της μελέτης αυτής, όσον αφορά την κάλυψη των ερευνητικών ερωτημάτων, ο πληθυσμός που επιλέχθηκε ήταν κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες των υπό έρευνα περιοχών και έχουν αντιμετωπίσει περιστατικά κακοποιημένων γυναικών.

Λόγω του γεγονότος πως ο πληθυσμός είναι μεγάλος, για τις ανάγκες τις έρευνας επιλέχθηκε μια μικρότερη ομάδα, ένα υποσύνολο, αυτό αποτελεί το δείγμα.

«Δείγμα είναι εκείνο το τμήμα του πληθυσμού που επιλέγει η ομάδα να ερευνήσει, να συλλέξει όλα τα απαιτούμενα στοιχεία, να τα επαξεργαστεί, να βγάλει τα καθορισμένα συμπεράσματα και να γενικεύσει τα αποτελέσματα. Το δείγμα είναι απολύτως αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού αφού έχει ως σκοπό να συνταχθούν τα αναγκαία συμπεράσματα για όλη τη δομή του πληθυσμού.» (Bell, 1992)

Η δειγματοληψία αποτελεί έναν τρόπο να μελετηθεί ένας πληθυσμός μελετώντας μόνο μια μικρή ομάδα από αυτόν. Οι Σαχίνη-Καρδάση (2007), κατηγοριοποιούν τη μεθοδολογία της δειγματοληψίας σε:

- Δειγματοληψία πιθανότητας
- Δειγματοληψία μη πιθανότητας

Στη συγκεκριμένη έρευνα ακολουθήθηκε η μέθοδος της δειγματοληψίας μη πιθανότητας μιας και δεν μπορεί να εξασφαλιστεί πως όλα τα μέλη του πληθυσμού έχουν ίσες πιθανότητες να συμπεριληφθούν στο δείγμα. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκε η δειγματοληψία ευκολίας η οποία έδινε στην ομάδα την άνεση να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε ομάδα, μέλος του πληθυσμού. Έτσι, η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση την γεωγραφική θέση των σπουδαστών που συμμετείχαν στην έρευνα και επιλέχθηκαν 10

επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με κακοποιημένες γυναίκες στους νομούς Αχαΐας και Ηλείας.

2.4 ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως έχει προαναφερθεί, ως εργαλείο για την πραγματοποίηση της έρευνας επιλέχθηκε η συνέντευξη.

Σύμφωνα με τους Cannel & Kahn «Η ερευνητική συνέντευξη που ανήκει στους τρόπους επισκόπισης είναι «συζήτηση δύο ανθρώπων, που αρχίζει από τον συνεντευκτή, με ειδικό σκοπό από αυτόν, την απόκτηση σχετικών με την έρευνα πληροφοριών, και επικεντρώνεται από αυτόν σε περιεχόμενο καθορισμένο από τους στόχους της έρευνας με συστηματική περιγραφή, πρόβλεψη ή ερμηνεία» (Cohen & Manion, 1994)

Σύμφωνα με τον Mishler (1996), η συνέντευξη κατέχει εξέχουσα θέση ανάμεσα στις ερευνητικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται στις κοινωνικές επιστήμες και στις επιστήμες της συμπεριφοράς. Αποτελεί βασικό εργαλείο ποιοτικής έρευνας, το οποίο δίνει στον ερευνητή πολλές δυνατότητες διερεύνησης των θεμάτων που τον απασχολούν. Η συνέντευξη μπορεί να εμβαθύνει και να φθάσει σε σημεία, στα οποία άλλα εργαλεία είναι δύσκολο να προσεγγίσουν, και αποτελεί εκείνο το εργαλείο, το οποίο επιτρέπει στον ερευνητή να διερευνήσει σκέψεις, αξίες, προκαταλήψεις, στάσεις, συναισθήματα, εμπειρίες, απόψεις και αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων ελεύθερα και σε βάθος (Wellington, 2000 · Ιωσηφίδης, 2003 · Αβραμίδης & Καλυβά, 2006).

Η χρήση της συνέντευξης, εξυπηρετεί τρεις στόχους αναφέρουν οι Cohen & Manion (1994):

1. Αποτελεί κύριο μέσο συλλογής πληροφοριών, παρέχοντας μία πρόσβαση σε αυτό που βρίσκεται «μέσα στο κεφάλι του ανθρώπου».
2. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ελεγχθούν υποθέσεις ή να υποδειχθούν νέες ή ως ερμηνευτικό εργαλείο.
3. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδιασμό με άλλες μεθόδους για τη διεξαγωγή έρευνας.

Από την άλλη πλευρά, αποτελεί μία ασυνήθιστη μέθοδο, δεδομένου ότι

περιλαμβάνει τη συλλογή στοιχείων μέσω της άμεσης λεκτικής συναλλαγής μεταξύ ατόμων (Cohen & Manion, 1994).

Όπως κάθε ερευνητικό εργαλείο, έτσι και η συνέντευξη έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Οι Cohen και Manion (1994) αναφέρουν, χαρακτηριστικά:

«...Πλεονέκτημα, για παράδειγμα, είναι ότι επιτρέπει μεγαλύτερο βάθος απ' ό τι στην περίπτωση άλλων μεθόδων συλλογής στοιχείων. Ένα μειονέκτημα, από την άλλη πλευρά, είναι ότι είναι επιρρεπής στην υποκειμενικότητα και μπορεί να επηρεάζεται από τον συνεντευκτή.» (σ. 374)

Φυσικά, η δεξιοτεχνία, η εμπειρία και οι επικοινωνιακές δεξιότητες του ερευνητή παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για τη διεξαγωγή και τα αποτελέσματα της συνέντευξης.

Σύμφωνα με Grebenik & Moser (1962:16), τα είδη της συνέντευξης εκτείνονται σε μία κλίμακα η οποία ονομάζεται **συνέχεια του τυπικού**. Στο ένα άκρο της κλίμακας βρίσκεται η εντελώς **δομημένη συνέντευξη**, όπου ο συνεντευκτής συμπεριφέρεται όσο το δυνατόν μηχανικά χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες ερωτήσεις με προκαθορισμένη σειρά χωρίς να αλλοιώνει τη διατύπωση. Μία δομημένη συνέντευξη μπορεί να έχει τη μορφή καταλόγου ή ερωτηματολογίου που συμπληρώνεται από τον συνεντευκτή και όχι από τον ερωτούμενο.

Στο αντίθετο άκρο βρίσκεται η **εντελώς αδόμητη** ή ελεύθερη συνέντευξη, η οποία καθορίζεται από τον κάθε ερωτούμενο ξεχωριστά. Σε αυτό το είδος συνέντευξης δεν υπάρχει κάποια σειρά ερωτήσεων και ο έλεγχος από τον ερευνητή είναι μικρός.

Στη μέση της κλίμακας αυτής βρίσκεται η **ημιδομημένη συνέντευξη**. Σε αυτή τη μορφή συνέντευξης περιλαμβάνονται ερωτήσεις κλειστού τύπου (όπως και στην δομημένη) αλλά και ανοιχτές ερωτήσεις που έχουν ως στόχο την καλύτερη κατανόηση των απαντήσεων του ερωτούμενου, συμπληρωματικά. Στη συνέντευξη αυτή δεν υπάρχει προκαθορισμένος αριθμός ερωτήσεων αλλά μία σειρά από θέματα που πιθανών να καλυφθούν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Η σειρά των ερωτήσεων διαφέρει από συνέντευξη σε συνέντευξη.

Σύμφωνα με τον Smith (1990), η ημι-δομημένη συνέντευξη χρησιμοποιείται κυρίως για να αποκτήσουμε μία λεπτομερή εικόνα για τις πεποιθήσεις, τις στάσεις και τις απόψεις ενός ατόμου για ένα θέμα, γιατί επιτρέπει στον ερευνητή περισσότερη ευελιξία. Ο συνεντευξιαστής προσπαθεί να εμπλουτίσει τη συζήτηση, ενώ το διάγραμμα της ημι-δομημένης συνέντευξης θα πρέπει να καθοδηγεί και όχι να υπαγορεύει την πορεία της (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006).

Η ποιοτική ημι-δομημένη συνέντευξη είναι ένα ευέλικτο και δυναμικό εργαλείο, το οποίο είναι μη κατευθυντικό, μη αυστηρά δομημένο και τυποποιημένο, με ερωτήσεις που επιδέχονται ανοιχτού τύπου απαντήσεις.

Αυτός ο τύπος, της ημιδομημένης συνέντευξης επιλέχθηκε για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης έρευνας μιας και στοχεύει στη διαμόρφωση μιας συνολικής εικόνας των στάσεων και των απόψεων των συμμετεχόντων αφήνοντας περιθώρια ευελιξίας και ελευθερίας στην παρακολούθηση του σκεπτικού του εκάστοτε συνεντευξιαζόμενου.

2.5 ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα το Σεπτέμβριο 2011 στους νομούς Αχαΐας και Ηλείας, σε Κοινωνικές Υπηρεσίες. Σ' αυτήν συμμετείχαν 10 επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί οι οποίοι εργάζονται σε φορείς με τους οποίους έρχονται σε επαφή κακοποιημένες γυναίκες.

Πιο συγκεκριμένα, στον Νομό Αχαΐας έγιναν οι παρακάτω συνεντεύξεις: δύο στην κοινωνική υπηρεσία του Πανεπιστημιακού νοσοκομείου του Ρίου, δύο στην κοινωνική υπηρεσία του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού- παράρτημα Πάτρας- και μία στο ΚΕ.Θ.Ι. (κέντρο για θέματα ισότητας). Στο Νομό Ηλείας έλαβαν χώρα τρεις συνεντεύξεις στην κοινωνική υπηρεσία της Πρόνοιας και δύο στην ανάλογη υπηρεσία του νοσοκομείου του Πύργου.

Η επιλογή αυτή δεν ήταν τυχαία, η έρευνα έγινε σε δύο πόλεις προκειμένου να έχουμε μια πιο γενική εικόνα από τους επαγγελματίες και προκειμένου να διερευνηθούν τυχών διαφορές στη στάση των

επαγγελματιών ανάμεσα στις δύο πόλεις. Επίσης, οι υπηρεσίες που επιλέχθηκαν ήταν οι μοναδικές που ένας επαγγελματίας μπορεί να έχει επαφή με κακοποιημένες γυναίκες, συνεπώς, δεν υπήρχαν και πολλές επιλογές προς διερεύνηση.

2.6 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Οι βασικές μέθοδοι για την καταγραφή των δεδομένων μίας συνέντευξης είναι δύο: η πρώτη είναι με σημειώσεις και η δεύτερη με τεχνικά μέσα (συνήθως μαγνητόφωνηση, πιο σπάνια βιντεοσκόπηση). Μερικές φορές οι ερευνητές επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν συνδιαστικά τις μεθόδους, γεγονός που κάνει την καταγραφή αδιαμφισβλητητα πιο ολοκληρωμένη.

Για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας κρατήθηκαν σημειώσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων.

2.7 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Όλα τα στοιχεία που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις αξιοποιήθηκαν, ακόμα και από τους επαγγελματίες οι οποίοι έχουν έρθει σε επαφή με κακοποιημένες γυναίκες αλλά δεν ήταν αυτός ο κύριος λόγος της επίσκεψής τους στον ειδικό.

2.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Όσον αφορά ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην κοινωνική έρευνα οι Cohen & Manion (1994) αναφέρουν ότι: «Τα θέματα δεοντολογίας που μπορεί να προκύψουν στην εκπαιδευτική έρευνα, ειδικότερα, μπορεί να είναι σύνθετα και λεπτά και μπορούν συχνά να βάλουν τους ερευνητές σε ηθικά δυσχερή θέση, που πολλές

φορές μπορεί να φαίνεται αδιέξοδη. ...Αυτό σημαίνει ότι κάθε σταδίο της έρευνας μπορεί να είναι μία πιθανή πηγή δεοντολογικών προβλημάτων. Αυτά μπορεί να προέρχονται από τη φύση της του ερευνητικού προγράμματος,... το πλαίσιο της έρευνας,...τις διαδικασίες που θα υιοθετηθούν,... τις μεθόδους συλλογής δεδομένων,...τη φύση των συμμετεχόντων και ...το τι θα γίνει με τα δεδομένα.»

Κάτι ιδιαίτερα σημαντικό στην ποιοτική έρευνα είναι η συνειδητή συναίνεση των συμμετεχόντων, σύμφωνα με τους Frankfort-Nachmias & Nachmias, 1992 στους Cohen & Manion: «Οι συμμετέχοντες πρέπει να ξέρουν ότι η συμμετοχή τους είναι εθελοντική και σε κάθε περίπτωση πρέπει να λάβουν λεπτομερή εξήγηση εκ των προτέρων για τα οφέλη, τα δικαιώματα, τις ζημιές και τους κινδύνους που συνδέονται με τη συμμετοχή τους στο ερευνητικό πρόγραμμα.»

Μερικά από τα κύρια ερευνητικά διλήματα τα οποία ενδέχεται να προκύψουν κατά το σχεδιασμό ή τη διεξαγωγή μιας έρευνας στα οποία αναφέρονται και οι Cohen & Manion (1994) είναι τα εξής: ανωμία, εμπιστευτικότητα, προδοσία, εξαπάτηση και σεβασμός στην ιδιωτική ζωή.

Η Mason (2003) αναφερόμενη στην ηθική, την πολιτική και την δεοντολογία της όσον αφορά τον σχεδιασμό της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας παραθέτει μια σειρά από ερωτήματα που ο ερευνητής θα πρέπει να θέσει εξ αρχής, θεωρώντας απίθανο να υπάρξει ποτέ μια ξεκάθαρη λύση του δεοντολογικού ζητήματος. Τα ερωτήματα που παραθέτει είναι τα εξής:

- Ποίος είναι ο σκοπός της έρευνας;
- Ποιές ομάδες...είναι δυνατόν να μπλέκονται ή να επηρεάζονται από αυτή;
- Τι συνεπάγεται η διατύπωση αυτών των ερευνητικών ερωτημάτων γι' αυτές τις ομάδες, τους φορείς, κλπ. ;
- Ποιών τα συμφέροντα εξυπηρετούνται μέσω αυτών των ηθικών κριτηρίων;
- Πώς και για ποιό λόγο αναπτύχθηκαν τα παραπάνω κριτήρια;
- Προσφέρουν όλες οι διαφορετικές πηγές κριτήρια ίσης αυστηρότητας;

Ακόμη, η Faulkner (1999) παραθέτει μία σειρά κανόνων για την εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη.

- Επιδιώξτε συμμετοχές
- Σεβαστείτε το πρωτόκολλο
- Διαπραγματευτείτε με αυτούς που θα δεχτούν τος επιδράσεις
 - Να κοινοποιείτε την πρόοδο της εργασίας σας
 - Παραμείνετε ανοιχτοί σε τροποποιήσεις όταν περιγράφετε τη δουλειά άλλων ανθρώπων
 - Παραμείνετε ανοιχτοί σε τροποποιήσεις όταν περιγράφετε τις απόψεις άλλων ανθρώπων
 - Ζητείστε σαφή άδεια προκειμένου να παραθέσετε τα ακριβή λόγια κάποιου άλλου
 - Αναλάβετε την ευθύνη για την τήρηση εχεμύθειας
 - Διατηρήστε το δικαίωμα για κοινοποίηση της εργασίας σας
 - Καταστείστε τις αρχές της διαδικασίας σας δεσμευτικές και γνωστές

Για το σημαντικό ζήτημα της εμπιστευτικότητας οι Σταμέλλος και Δακοπούλου (2007) τονίζοντάς το προτείνουν τη χρήση διαφορετικών ονομάτων των συνεντευξιαζόμενων, μεγάλη προσοχή στις σημειώσεις προκειμένου να βρίσκονται ποτέ σε κοινή θέα, την καταστροφή κασσετών και σημειώσεων έπειτα από την απομαγνητοφώνηση ή ταξινόμηση των δεδομένων και τέλος, πολύ καλό έλεγχο των παραρτημάτων που τυχόν να περιέχουν ολόκληρα κομμάτια των συνεντεύξεων και πιθανόν να αποκαλύπτουν στοιχεία της ταυτότητας του ερωτώμενου.

Στην εν λόγω έρευνα, η συμμετοχή των επαγγελματιών ήταν εθελοντική, μετά από αναλυτική ενημέρωση σχετικά με το είδος, τον σκοπό της και την ανάληψη της ευθύνης για την διασφάλιση της ανωνυμίας του εκάστοτε συμμετέχοντα.

2.9 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Λόγω του γεγονότος πως η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια Πτυχιακής εργασίας, το δείγμα είναι μικρό και καλύπτει μικρό μέρος των υπηρεσιών που παρέχουν τις υπηρεσίες τους Κοινωνικοί Λειτουργοί στην Αχαΐα και την Ηλεία. Επίσης, η μέθοδος της δειγματοληψίας δεν μας εξασφαλίζει πλήρη εικόνα των υπηρεσιών και των επαγγελματιών που παρέχουν υποστήριξη σε περιστατικά κακοποιημένων γυναικών .

Τέλος, δεν έχουμε εικόνα για πιθανές διαφορές στα περιστατικά κακοποιημένων γυναικών που εξυπηρετούνται σε διαφορετικές δομές. Των ιδιαίτερων δηλαδή χαρακτηριστικών των κακοποιημένων γυναικών που προσεγγίζουν διαφορετικούς οργανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Σύμφωνα με τον Ιωσιφήδη (2003) η ανάλυση ποιοτικών δεδομένων είναι μία δραστηριότητα που περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες νοηματοδότησης, κατηγοριοποίησης και θεωρητικοποίησης του ποιοτικού υλικού με στόχο την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα, τον έλεγχο των ερευνητικών υποθέσεων ή την ερμηνεία και την κατανόηση φαινομένων, διαδικασιών και συμπεριφορών.

Η διαδικασία της ανάλυσης των δεδομένων είναι αδιαμφισβίτητα σημαντική από την άποψη ότι από τα δεδομένα ξεκινά να προκύπτει θεωρητικοποίηση, να ελέγχονται οι υποθέσεις και να προκύπτουν συμπεράσματα.

«Τα ποιοτικά δεδομένα είναι δυνατόν να λαμβάνουν διαφορετικές και πολλαπλές μορφές πχ. να παρουσιάζονται σε οπτικοακουστική μορφή, σε μορφή βίντεο, φωτογραφιών, κειμένου, κλπ. Τα δεδομένα υπό μορφή κειμένου προέρχονται από μεθόδους άντλησης πληροφορίας από το πεδίο και μπορεί να είναι συνεντεύξεις, σημειώσεις από το πεδίο ή σημειώσεις από focus groups.» Ιωσιφήδης (2003)

Σύμφωνα με τους Huberman και Miles (1994), μια προϋπόθεση για την ανάλυση του ποιοτικού ελέγχου είναι η αποτελεσματική διαχείριση των δεδομένων η οποία περιλαμβάνει τη συνεπή και συστηματική διαδικασία της συλλογής, αποθήκευσης και ανάκτησης του ποιοτικού υλικού, όπου οι δύο τελευταίες αποτελούν την πιο κρίσιμη διάσταση της διαχείρισης.

Ο Levine (1985) διακρίνει τις τις λειτουργίες αποθήκευσης και ανάκτησης του ποιοτικού υλικού στις παρακάτω κατηγορίες:

- Δόμηση ή κατηγοριοποίηση των δεδομένων σε φακέλους ή αρχεία
- Σύνδεση των διαφορετικών κατηγοριών μεταξύ τους
- Καταλογογράφηση του ποιοτικού υλικού σε κατηγορίες
- Αφαίρεση

- Εύρεση και πρόσβαση σε τμήματα του ποιοτικού υλικού

Όλες οι διαδικασίες γινόταν με φυσικές μεθόδους σε καρτέλες και φακέλους. Σήμερα όλες οι παραπάνω διαδικασίες πραγματοποιούνται μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών και με τη βοήθεια ειδικών λογισμικών τα οποία καθιστούν την αποθήκευση, ανάκτηση, ακόμα και την ανάλυση πιο εύκολες.

Οι Huberman και Miles (1994) αναφέρουν τρεις αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες για την ανάλυση των δεδομένων, οι οποίες είναι:

- Ο περιορισμός των δεδομένων
- Η παρουσίαση των δεδομένων
- Ο έλεγχος και η απόδοση νοήματος στα δεδομένα

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η Εμπειρικά Θεμελιωμένη Θεωρία (Grounded Theory) των Strauss και Corbin όπως εκφράστηκε από αυτούς το 1990. Αυτή η προσέγγιση στην ερμηνεία στοιχείων φάνηκε ιδιαίτερα η πιο κατάλληλη για την ανάλυση των δεδομένων μιας και «...είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στις ποιοτικές μεθόδους κοινωνικής έρευνας που δεν αφορά μόνο στο μέρος της ανάλυσης των δεδομένων αλλά και στις επιστημολογικές προϋποθέσεις της έρευνας, στις μεθόδους παραγωγής του ποιοτικού υλικού, στη χρήση της θεωρίας και στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων» (Ιωσηφίδης & Σπυριδάκης, 2006: 212).

Σύμφωνα με τους Glaser & Strauss, 1967 στον Ιωσηφίδη, 2003, η θεμελιωμένη θεωρία είναι μία μέθοδος που ενδείκνεται για την ενασχόληση με ερευνητικά ζητήματα τα οποία είναι σχετικά «ανεξερεύνητα» και τα οποία διερευνώνται δίχως να διατυπώνονται εξ αρχής συγκεκριμένες θεωρητικές υποθέσεις εργασίας που να συσχετίζουν δύο ή περισσότερα φαινόμενα ή μεταβλητές μεταξύ τους (όπως συνηθίζεται στις ποσοτικές μεθόδους). Οι θεωρητικές υποθέσεις έπονται της εμπειρικής έρευνας (σε αντίθεση με άλλες μεθόδους όπου έπονται). Δηλαδή, η κατασκευή της θεωρίας βασίζεται και θεμελιώνεται στα εμπειρικά δεδομένα.

Όπως ο Bohm, 2004, αναφέρει, στόχος της θεμελιωμένης προσέγγισης δεν είναι η επιβεβαίωση ή η διάψευση υποθέσεων στο

ερευνητικό πεδίο αλλά η διατύπωση θεωρητικών προτάσεων (που για άλλα ερευνητικά εγχειρήματα να αποτελέσουν υποθέσεις) που ερμηνεύουν κοινωνικές διαδικασίες και φαινόμενα μέσα σε συγκεκριμένα χωρικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια και προκύπτουν άμεσα από τα εμπειρικά δεδομένα.

Αναπτύσσοντας τη θεμελιωμένη θεωρία μπορούμε να δούμε πως εφαρμόζονται στρατηγικές και πρακτικές ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων τα οποία παίρνουν τη μορφή κειμένου (textual data). Αυτές οι στρατηγικές είναι κυρίως η συνεχής σύγκριση (constant comparison) και οι διαδικασίες κωδικοποίησης των δεδομένων (coding procedures), οι οποίες στο πλαίσιο της θεμελιωμένης προσέγγισης αποκτούν ιδιαίτερη σημασία.

Οι Ιωσιφίδης και Σπυριδάκης (2006) αναφέρονται στις παραπάνω μεθόδους:

- Η μέθοδος της *συνεχούς σύγκρισης* (constant comparison) στοχεύει κυρίως στην παραγωγή θεωρίας (theory building) και θεωρητικών υποθέσεων και διατρέχει όλες τις φάσεις της ποιοτικής έρευνας που επηρεάζεται από τη θεμελιωμένη οπτική.
- Η διαδικασία της *κωδικοποίησης* (coding) είναι ίσως η κεντρικότερη αναλυτική στρατηγική στο πλαίσιο της θεμελιωμένης θεωρίας διότι οδηγεί στην παραγωγή και διατύπωση θεωρητικών προτάσεων και υποθέσεων που βασίζονται στα ποιοτικά δεδομένα. Γενικά, κωδικοποίηση (coding) σημαίνει απόδοση ιδιότητας ή νοήματος στα δεδομένα και για την περίπτωση της θεμελιωμένης θεωρίας σε τμήματα των ποιοτικών δεδομένων.
- Η διαδικασία της *ανοιχτής κωδικοποίησης* (open coding) περιλαμβάνει τη λεπτομερή, και συνήθως την κατά σειρά (line by line) απόδοση ιδιοτήτων και νοήματος στα ποιοτικά δεδομένα με σκοπό τη σταδιακή κατηγοριοποίησή τους. Ο κάθε κωδικός είναι στην ουσία ένα «αναλυτικό εργαλείο» τμηματοποίησης των ποιοτικών δεδομένων ανά θεματικές περιοχές οι οποίες αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες.
- Η διαδικασία της *κωδικοποίησης άξονα* (axial coding) περιλαμβάνει κυρίως τη συσχέτιση των κατηγοριών με τις

υποκατηγορίες τους. Οι υποκατηγορίες αποτελούν στην ουσία τις ειδικές διαστάσεις των γενικών κατηγοριών, ο εντοπισμός των οποίων είναι απαραίτητος για τη σταδιακή κατασκευή και δόμηση της θεωρίας.

- Η επιλεκτική κωδικοποίηση (*selecting coding*) οπότε τα δεδομένα μετατρέπονται σταδιακά σε θεωρητικές προτάσεις μέσα από τον εντοπισμό της κεντρικής κατηγορίας που αποτελεί μια θεωρητική κατασκευή η οποία συμβάλλει στην ερμηνεία του νοητικού γρίφου της έρευνας απαντώντας ικανοποιητικά στα ερευνητικά ερωτήματα.

Για την εκπλήρωση της ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων και των σκοπών της παρούσας έρευνας, εφαρμόστηκαν συνδιαστικά η στρατηγική της ανοιχτής κωδικοποίησης και της κωδικοποίησης άξονα.

Όπως όλες οι μέθοδοι, έτσι και η θεμελιωμένη θεωρία, χαρακτηρίζεται από μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα. Όπως έχει υποστηριχθεί (Bohm, 2004) οι αδυναμίες τις παραπάνω μεθόδου, σχετίζονται κυρίως με τον σχετικό περιορισμό της «δημιουργικότητας» του ερευνητή και αναλυτή των δεδομένων. Αυτό συμβαίνει λόγω της συχνής απομάκρυνσης από το συνολικό πλαίσιο των δεδομένων και της λεπτομερούς τμηματοποίησης του υλικού, με τις δυσκολίες μη επιρροής από προϋπάρχοντα θεωρητικά πλαίσια και με τη μη ύπαρξη σαφών και συγκεκριμένων κανόνων και «συνταγών» για τις πολύπλοκες διαδικασίες κωδικοποίησης των δεδομένων.

Παρ' όλα αυτά, τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής της θεμελιωμένης θεωρίας στην ποιοτική έρευνα είναι σημαντικά και μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω (Corbin & Strauss, 1990; Gliner, 1994; Strauss & Corbin, 1998) :

- Η θεμελιωμένη θεωρία ενδείκνυται σε περιπτώσεις ζητημάτων, η διερεύνηση των οποίων είναι σε εμβρυακό επίπεδο ή είναι ελλιπής ή παρουσιάζει κενά.

- Η θεμελίωση θεωρητικών προτάσεων στα δεδομένα είναι δυνατόν να οδηγήσει στη δόμηση υποθέσεων που να είναι ελέγξιμες σε παρόμοιες περιπτώσεις με ποσοτικό, ποιοτικό ή πολυμεθοδολογικό τρόπο.

- Στο βαθμό που η παραγόμενη θεωρία είναι πραγματικά θεμελιωμένη στα δεδομένα, αυξάνεται η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της ποιοτικής έρευνας.

- Στο πλαίσιο της θεμελιωμένης θεωρίας ενδυναμώνεται σημαντικά η ερευνητική και αναλυτική διαφάνεια (transparency) καθώς είναι δυνατόν να ελεγχθούν οι διαδικασίες παραγωγής θεωρητικών και ερμηνευτικών συμπερασμάτων και ο βαθμός αντιστοίχισής τους στα πρωτογενή εμπειρικά δεδομένα.

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2002), η ανάπτυξη της ποιοτικής έρευνας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η εφαρμογή πολλών και νέων μεθοδολογιών άντλησης ποιοτικής κοινωνικής γνώσης και δεδομένων και η επέκταση της εφαρμογής πολυμεθοδολογικών ερευνητικών προγραμμάτων και προσεγγίσεων, καθώς και η ραγδαία αύξηση του όγκου, της πολλαπλότητας και της πολυπλοκότητας του ποιοτικού υλικού οδήγησαν στην ανάπτυξη γενικών και περισσότερο εξειδικευμένων προγραμμάτων H/Y και Λογισμικών Πακέτων για την επεξεργασία και την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων (Computer Assisted Qualitative Data Analysis-CAQDAS). Συναντούμε πολλά είδη λογισμικού για την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων τα οποία θα μπορούσαμε να διαχωρίσουμε σε λογισμικά παλιάς και νέας γενιάς. Οι παλαιότερες μορφές λογισμικού, τα επονομαζόμενα “text retrievers” δεν χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα πια. Συνήθως σήμερα, χρησιμοποιούνται τα νέας γενιάς λογισμικά τα οποία λειτουργικά είναι πολύ ανώτερα των παλαιών. Τα προγράμματα αυτά, επονομαζόμενα και ως “theory builders”, έχουν τη δυνατότητα να κατασκευάζουν μία θεωρία ή ακόμα να τυπώνουν σε χαρτί κάποιους νοητικούς χάρτες, σύμφωνα με τις οδηγίες και τους κωδικούς που έχει αποφασίσει ο ερευνητής. Οι κωδικοί δεν είναι τίποτα άλλο από ιδέες, γενικεύσεις ή ακόμα φράσεις-κλειδιά μέσα από το ίδιο το προς ανάλυση «κείμενο». Μερικά από τα πιο ισχυρά και διαδεδομένα λογισμικά πακέτα στην κατηγορία των theory builders είναι τα *Atlas/ti*, το *Nvivo*, το *Ethnographer*, το *Observer*, το *Nud*Ist* κλπ.

Μερικά από τα πακέτα αυτά, εκτός από εργαλεία ανάλυσης δεδομένων, είναι και εργαλεία συλλογής δεδομένων, αφού διαθέτουν διαδικασίες καταγραφής και αποθήκευσης αρχείων πολλών μορφών. Η χρήση τέτοιων πακέτων έχει δημιουργήσει προβληματισμούς και

διαφωνίες ανάμεσα στους ερευνητές, από την άποψη υπάρχει μία θεωρητική πίεση από εμπορικούς οίκους και εκδότες ώστε να θεωρείται «καλή» ποιοτική έρευνα, μόνο αυτή η οποία έχει βασιστεί στο ανάλογο ειδικό λογισμικό. Κάτι τέτοιο, κατά τη γνώμη μερικών, δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης και περιορίζει τη δυνατότητα κριτικής και αμφισβήτησης (Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής ,2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα ευρήματα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις ανά κατηγορία. Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν δέκα συνεντεύξεις, πέντε με κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται σε υπηρεσίες στο νομό Αχαΐας και πέντε με κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στο νομό Ηλείας. Ακόμη πραγματοποιήθηκε μία πιλοτική συνέντευξη.

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα στο γραφείο κάθε επαγγελματία έπειτα από τηλεφωνικό ραντεβού. Κάθε επαγγελματίας πληροφορήθηκε πλήρως για τον σκοπό της συνέντευξης πριν αυτή πραγματοποιηθεί. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια σχεδόν 45 λεπτά κάθε μία και για την συλλογή δεδομένων κρατήθηκαν σημειώσεις.

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να διερευνηθούν και να παρουσιαστούν η αντιμετώπιση και οι στάσεις των κοινωνικών λειτουργών απέναντι στην κακοποιημένη γυναίκα, η διερεύνηση των τρόπων παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού, το προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας, το ρόλο του και τους χειρισμούς του, όχι μόνο σε θεωρητικό, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο. Ακόμη, το κατά πόσο αισθάνονται ενημερωμένοι και εφοδιασμένοι να αντιμετωπίσουν τέτοιου είδους περιστατικά, καθώς επίσης και τις συνθήκες (χώρος) τις οποίες δέχονται περιστατικά στις υπηρεσίες τους. Τέλος, αν υφίσταται δίκτυο υπηρεσιών να διευκολύνει το έργο των επαγγελματιών.

Η συνέντευξη δομήθηκε σε πέντε κατηγορίες, για την κάθε κατηγορία αντιστοιχούν παραπάνω από μία ερωτήσεις. Η πρώτη κατηγορία αφορά δημογραφικά χαρακτηριστικά όπως το φύλο, η ηλικία και τα έτη εργασίας. Η δεύτερη κατηγορία, αφορά το προφίλ την κακοποιημένης γυναίκας, την φάση που καταφθάνει την υπηρεσία καθώς επίσης και τυχόν παραπομπές. Η τρίτη κατηγορία επικεντρώνεται στον χώρο που γίνονται οι συναντήσεις με τα περιστατικά και τον χρόνο που μπορεί να διαθέσει κάθε επαγγελματίας. Η τέταρτη κατηγορία έχει να κάνει με το κατά πόσο είναι εφοδιασμένος με γνώσεις κάθε επαγγελματίας και τι ενημέρωση

έχει σχετικά με το θέμα. Τέλος, η Πέμπτη κατηγορία αφορά το κατα πόσο υπάρχει δίκτυο υπηρεσιών που διευκολύνει έναν επαγγελματία να αντιμετωπίσει ή να παραπέμψει ένα περιστατικό.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΩΝ.

Από τους επαγγελματίες που ερωτήθηκαν, οι οχτώ ήταν γυναίκες και οι δύο άνδρες. Η ηλικία των ερωτώμενων κυμάνθηκε από 31 έως περισσότερο των 50 ετών. Τέσσερα άτομα ήταν 31-40 ετών, 2 άτομα ήταν 41-50 ετών και 4 άτομα μεγαλύτερα από 50 ετών.

Επτά επαγγελματίες που ερωτήθηκαν εργάζονται σε υπηρεσίες περισσότερο από δέκα χρόνια, ένας 0-3έτη, ένας 4-6 έτη και ένας 7-10 έτη.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Όσον αφορά τη φάση στην οποία βρίσκονται τα περιστατικά όταν καταφθάνουν στις υπηρεσίες, πέντε επαγγελματίες απάντησαν ότι καταφθάνουν την επόμενη μέρα από την κακοποίηση και και τέσσερις απάντησαν την ίδια μέρα, δηλαδή σε κρίση. Ενδεικτικές είναι η παρακατω απαντήσεις:

« Τα περιστατικά που καταφθάνουν στην υπηρεσία μας βρίσκονται συνήθως σε κατάσταση κρίσης, εκτός από στηριξη από κάποιον ειδικό, έχουν ανάγκη και από ιατρική φροντίδα. Όπως είναι λογικό, στην υπηρεσία μας αντιμετωπίζουμε στην πλειοψηφία τους περιστατικά σωματικής κακοποίησης.»

«Για να φτάσει ένα περιστατικό εδώ θα πρέπει να έχει κακοποιηθεί σωματικά, συνήθως... οι γυναίκες δεν αναγνωρίζουν τις υπόλοιπες μορφές κακοποίησης.»

Μόνο ένας επαγγελματίας απάντησε ότι καταφθάνουν μετά από καιρό:

«Εδώ έρχονται περιστατικά χρόνιας κακοποίησης που συνήθως τα έχει παραπέμψει κάποιος συνάδελφος, συνεπώς, φτάνουν εδώ μετά από καιρό...»

Δηλαδή, σχεδόν όλοι οι επαγγελματίες καλούνται να αντιμετωπίσουν περιστατικά που βρίσκονται σε κρίση.

Διερευνήθηκε επίσης και το κατά πόσο τα περιστατικά που επισκέπτονται τις υπηρεσίες έχουν κακοποιηθεί στο παρελθόν από το ίδιο άτομο. Σε αυτή την ερώτηση υπήρξε πλήρης ταύτιση απόψεων, όλοι οι επαγγελματίες απάντησαν ότι συνήθως τα περιστατικά έχουν κακοποιηθεί στο παρελθόν από το ίδιο άτομο. Όλοι οι επαγγελματίες ήταν σχεδόν απόλυτοι στην άποψη ότι ποτέ δεν συμβαίνει μία φορά. Αξιοσημείωτη είναι η εξής απάντηση:

«Αν όχι όλες, οι περισσότερες έχουν κακοποιηθεί ξανά από τον συντροφό τους και με βάση την εμπειρία μου και εκείνες που κακοποιούνται για πρώτη φορά είμαι σίγουρος/η ότι θα τους ξανασυμβεί.»

Όσον αφορά στοιχεία που τυχόν προκύπτουν σχετικά με την κακοποίηση των γυναικών αυτών και στο οικογενειακό τους περιβάλλον, όπως η πατρική τους οικογένεια, υπήρξε επίσης ταύτιση των απόψεων των ερωτούμενων επαγγελματιών. Όλοι ισχυρίστηκαν ότι σε όσα περιστατικά έχουν διερευνήσει αυτόν τον παράγοντα, υπήρξαν περιστατικά κακοποίησης και στην οικογένειά τους. Ενδεικτικά:

«...οι γυναίκες αυτές στην πλειοψηφία τους είτε έχουν δει είτε έχουν δεχτεί κακοποίηση στην πατρική τους οικογένεια. Με λίγα λόγια ή έχουν κακοποιηθεί από κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, μητέρα ή πατέρα, ή ως παιδιά ήταν μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους από τον πατέρα τους.»

« Σχεδόν όλες οι κακοποιημένες γυναίκες έχουν πρότυπα κακοποίησης από την οικογένειά τους και αν και θα ακουστεί υπερβολικό, πολλές περιπτώσεις το θεωρούν έως και φυσιολογικό να συμβαίνει.»

Ακόμη, σχετικά με το κατά πόσο έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον οι γυναίκες αυτές, οι εφτά εκ των δέκα επαγγελματιών απάντησαν ότι δεν υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον.

«Συνήθως δεν υπάρχει κανένα υποστηρικτικό περιβάλλον, ή τουλάχιστον κάποιο περιβάλλον που να τις παρακινήσει να πάρουν κάποια θέση σε σχέση με αυτό που τους συμβαίνει.»

«...Δεν υπάρχει καμία υποστήριξη, βλέπεις, στην Ελλάδα ο καθένας κοιτάζει τα προβλήματά του.»

Δύο κοινωνικοί λειτουργοί απάντησαν πως υπάρχει συνήθως υποστηρικτικό περιβάλλον και πως «*Η σύγχρονη γυναίκα είναι περισσότερο ενημερωμένη όσον αφορά τα δικαιώματά της σε σχέση με παλαιότερα και αν η ίδια δεν είναι, θα υπάρχει κάποιος γύρω της να την υποστηρίξει ή και να την καθοδηγήσει.*»

Ακόμη, η παρακάτω απάντηση δεν ήταν ιδιαίτερα σαφής από την άποψη ότι δεν μπορούσε να μας δώσει στοιχεία σε σχέση με αυτή την ερώτηση.

«*Πιστεύω πως ότι και να απαντήσω σε αυτή την ερώτηση μπορεί να είναι και λάθος. Όσες γυναίκες μας επισκεπτονται ισχυρίζονται πως δε υπάρχει κανένας. Βέβαια, αυτό δεν είναι δυνατόν να συμβαίνει...κάποιες από αυτές προσπαθούν να μας χτυπήσουν στο φιλότιμο για να πάρουν προσοχή και επιπλέον βοήθεια ή και χρήματα.*»

Οι επαγγελματίες ερωτήθηκαν επίσης τι είδους βοήθεια ζητούν συνήθως τα περιστατικά. Οι πέντε από τους δέκα κοινωνικούς λειτουργούς που ερωτήθηκαν απάντησαν πως οι ίδιες βρίσκονται σε μία γενικότερη σύγχυση σε σχέση με το είδος της βοήθειας που αναζητούν. Δύο επαγγελματίες ανέφεραν πως κυρίως οι κακοποιημένες γυναίκες αναζητούν στέγη για τις ίδιες και τα παιδιά τους και ένα ασφαλές περιβάλλον. Δύο ερωτούμενοι υποστήριξαν πως αναζητούν χρήματα και ένας υποστήριξε πως αναζητούν εργασία.

Κάποιες ενδεικτικές απαντήσεις είναι οι εξής:

«*Δεν είναι σίγουρες για το τι μπορούν να ζητήσουν και ποιές λύσεις θα μπορούσαν να τις βοηθήσουν.*»

«*Βρίσκονται σε τεράστια σύγχυση όταν φτάνουν έδω, όταν έρχονται είναι σε κρίση, που δεν ζητούν κάτι συγκεκριμένο, δεν ξέρουν τι να κάνουν και υπάρχει απλά φόβος.*»

«*...Οι περισσότερες αναζητούν στέγη, θέλουν να φύγουν από το σπίτι, συνήθως με τα παιδιά τους και δεν ξέρουν που να πάνε. Φοβούνται πως και σε συγγενικό σπίτι να πάνε θα τους βρει (ο θύτης) και θα τις κακοποιήσει ξανά...αναζητούν ασφάλεια.*»

«*Θέλουν χρήματα, για να φύγουν από το σπίτι, η αλήθεια είναι πως και να πάρουν χρήματα, δεν θα φύγουν...*»

«*Πόλλες γυναίκες είναι άνεργες και εξαρτημένες, ζητάνε να τις βοηθήσουμε να βρουνε μία δουλειά για να καταφέρουν να φύγουν από το σπίτι τους. Η δουλειά είναι ένα πολύ καλό κίνητρο.*»

Σύμφωνα με τη Marie France Hirigoyen (2000), η επιροή που έχει πάνω στη γυναίκα του ο σύζυγος, είναι απροκάλυπτη, παραβιάζει τον ψυχισμό της και την παραλύει. Της προκαλεί σύγχυση και αμφιβολία, με αποτέλεσμα να νιώθει εγκλωβισμένη και αδύναμη να πάρει απόφαση κι έτσι παραμένει στη σχέση κακοποίησης. Οι Walker & Brown στην Hirigoyen (2000), υποστηρίζουν πως οι ψυχολογικές επιπτώσεις της κακοποίησης, της προσδίδουν τα χαρακτηριστικά του θύματος, καθώς επίσης ότι η γυναίκα που έχει βιώσει έντονα περιστατικά κακοποίησης, αναπτύσει και γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο μία αντίδραση μαθημένης αβοηθησίας, με λίγα λόγια, η γυναίκα- θύμα δεν βοηθά πιά τον εαυτό της.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3: ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει ερωτήσεις που έγιναν σχετικά με το κατά πόσο η εκάστοτε υπηρεσία υποστηρίζει περιστατικά κακοποιημένων γυναικών, με τι συχνότητα και σε τι χώρο γίνονται οι συναντήσεις με τα περιστατικά. Ανάμεσα σε αυτές τις ερωτήσεις αποκομίστηκαν και στοιχεία σε σχέση με τον χρόνο που έχει τη δυνατότητα να διαθέσει ένας επαγγελματίας σε κάθε περιστατικό, ενδεικτικά στοιχεία θα παρατεθούν σε αποσπάσματα παρακάτω.

Σχετικά με την υποστήριξη περιστατικών οι εφτά από τους δέκα απάντησαν με σαφήνεια πως έχουν υποστηρίξει, οι υπόλοιποι τρεις συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν πως έχουν έρθει σε επαφή με τέτοια περιστατικά αλλά χωρίς αυτός να είναι ο κύριος λόγος της επίσκεψής τους, για παράδειγμα:

«Δεν έτυχε ποτέ να έρθει κάποιο περιστατικό με κύριο θέμα την κακοποίηση, αλλά πολλές φορές κατά τη διάρκεια της συζήτησης έρχονται και τέτοια προβλήματα στην επιφάνεια.»

Οι πέντε εκ των δέκα ερωτηθέντων αντιμετωπίζουν κακοποιημένες γυναίκες συχνά, ένας επαγγελματίας αντιμετωπίζει πολύ συχνά και μόνο τέτοιου είδους περιστατικά, δύο επαγγελματίες σπάνια και δύο πολύ σπάνια.

Οι επτά στους δέκα επαγγελματίες υποστήριξαν πως στην υπηρεσία που εργάζονται δεν υπάρχει κάποιος κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος προκειμένου να εργάζονται αποτελεσματικά με περιστατικά και μόνο τρεις απάντησαν ότι υπάρχει χώρος. Οι περισσότεροι επαγγελματίες ήταν πολύ απογοητευμένοι από τις παροχές των υπηρεσιών που εργάζονται και θεωρούν την ελλειψη χώρου ως μεγάλο μειονέκτημα για την ποιότητα της εργασίας τους. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως σε αυτή την ερώτηση συλλέχθηκαν και στοιχεία σε σχέση με τον χρόνο που μπορεί να διαθέσουν κάποιοι επαγγελματίες σε περιστατικά. Κάποιες απαντήσεις είναι οι παρακάτω:

«Όχι, δεν υπάρχει κάποιος χώρος που να μπορούμε να δεχτούμε περιστατικά. Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα για εμάς. ...Τα περιστατικά τα δεχόμαστε όλοι ταυτόχρονα στο ίδιο δωμάτιο με αποτέλεσμα να πολλές φορές να υπάρχει μια επιφυλακτικότητα. Λογικό δεν είναι; Πως μπορεί να μιλήσει κανείς όταν τον ακούνε άλλοι τρία άτομα ή ακόμα και άλλα περιστατικά που μπορεί να βρισκονται σε διπλανά γραφεία;»

«Πολλά περιστατικά τα επισκεπτόμαστε στα δωμάτιά τους, δεν υπάρχει κάποιος άλλος χώρος...ο χρόνος που μπορούμε να διαθέσουμε σε κάθε περιστατικό είναι περιορισμένος αν θέλουμε να τα προλάβουμε όλα.»

«Ας είμαστε ρεαλιστές, δεν υπάρχει ούτε χώρος, ούτε και χρόνος...»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4: ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

Διερευνώντας αν ο τρόπος που αντιμετωπίζουν, οι κοινωνικοί λειτουργοί που ερωτήθηκαν, τα περιστατικά προέκυψε από τις γνώσεις που έχετε αποκομίσει από τη σχολή ή και από μετέπειτα εκπαίδευση, επτά εκ των δέκα απάντησαν πως έχουν παρακολουθησει ημερίδες, σεμινάρια έως και μεταπτυχιακά, μη σχετικά με την κακοποίηση, ενώ μόνο τρεις αντιμετωπίζουν τα περιστατικά με τις γνώσεις που έχουν αποκομίσει από τις σπουδές τους. Μία ενδιαφέρουσα απάντηση είναι η εξής:

«Η κοινωνία εξελίσσεται και εμείς οφείλουμε να ενημερωνόμαστε και να είμαστε ενεργοί ως επαγγελματίες, ...όχι πίσω από ένα γράφειο να επαναπαυόμαστε.»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 5: ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο προσέρχονται περιστατικά κακοποίησης στις υπηρεσίες, οι περισσότεροι επαγγελματίες απάντησαν πως τα περισσότερα περιστατικά φτάνουν στην υπηρεσία από δική τους πρωτοβουλία ή έπειτα από παραπομπή ιατρών και γνωστών ή συγγενών. Κάτι που αναφέρθηκε ακόμα είναι παραπομπή από δικηγόρους ή από την αστυνομία.

«Τα περισσότερα περιστατικά καταφθάνουν μόνα τους έπειτα από σωματική κακοποίηση, το να έρθουν εδώ είναι η πρώτη τους λύση.»

«Συνήθως φτάνουν στο νοσοκομείο έπειτα από κακοποίηση και παραπέμπονται στην κοινωνική υπηρεσία από τους γιατρούς.»

«Συνήθως έρχονται από δική τους πρωτοβουλία ή κάποιος φίλος ή συγγενής τους ενημερώνει για την ύπαρξή μας.»

Σχετικά με την ύπαρξη η όχι δικτύου υπηρεσιών, πέντε επαγγελματίες απάντησαν αρνητικά, μόνο τρεις θετικά και τρεις πως δεν γνωρίζουν.

«Όχι, δεν υπάρχει κανένα δίκτυο υπηρεσιών, έρχονται περιστατικά, όχι μόνο κακοποίησης, και δεν ξέρουμε που να τα παραπέμψουμε γιατί εμείς δεν μπορούμε να τα χειριστούμε.»

«Δεν υπάρχει δίκτυο, έγω με έναν συνάδελφο είχαμε κάνει κάποιες προσπάθειες να έρθουμε σε επαφή με διάφορες υπηρεσίες αλλά δεν βρήκαμε καμία ανταπόκριση από συναδέλφους και έτσι αφήσαμε αυτό το εγχείρημα στην άκρη.»

Συγκεκριμένα, όσοι απάντησαν θετικά κλήθηκαν να δώσουν μια πιο λεπτομερή απάντηση σχετικά με το ποιό είναι αυτό το δίκτυο. Δώθηκαν οι παρακάτω απαντήσεις.

«Συνεργαζόμαστε σε πανελλαδικό επίπεδο με υπηρεσίες που αντιμετωπίζουν κακοποιημένες γυναίκες, αλλά και με την αστυνομία, τον δήμο, νομικούς συμβούλους και νοσοκομεία.»

«Υπάρχει ένα δίκτυο ανάμεσα σε κοινωνικούς λειτουργούς, ιατρούς και αστυνομία. Ο κάθε κοινωνικός λειτουργός οφείλει να δημιουργεί μόνος του ένα δίκτυο...»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Εισαγωγή

Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν η παρουσίαση του προβλήματος της κακοποίησης της γυναίκας και η διερεύνηση της αντιμετώπισης της από τους κοινωνικούς λειτουργούς. Κατά τη διάρκεια της παραπάνω μελέτης καταγράφηκαν τα αίτια της κακοποίησης, παρουσιάστηκε η εικόνα του θύτη και του θύματος καθώς και η μεταξύ τους σχέση. Ακόμα, διερευνήθηκαν:

- οι ενέργειες που γίνονται από τις ίδιες τις κακοποιημένες γυναίκες για τον χειρισμό του προβλήματος που αντιμετωπίζουν
- το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο
- οι τρόποι παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού, ο ρόλος του και οι απόψεις του
- η ύπαρξη δικτύου υπηρεσιών.

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μελέτη βιβλιογραφίας σχετικής με το ζήτημα της κακοποίησης, ώστε να γίνει κατανοητό το θέμα της πτυχιακή αυτής. Έπειτα, έγινε μία αναγώριση των τύπων και των μορφών που μπορεί να πάρει η κακοποίηση, διερευνήθηκαν τα αίτια και οι επιπτώσεις της. Τέλος, έγινε αναφορά στο μείζον ζήτημα της πρόληψης αλλά και της αντιμετώπισης του θέματος καθώς και μία αναφορά στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Από τη μελέτη αυτή προέκυψαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- Η καταγραφή του προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας που ζητά βοήθεια από τις κοινωνικές υπηρεσίες.
- Αν οι κοινωνικές υπηρεσίες της περιοχής (Πάτρα και Πύργος Ηλείας) διαθέτουν κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους για την υποδοχή ανάλογων περιστατικών.

- Η εκπαίδευση των επαγγελματιών και το προσωπικό τους ενδιαφέρον όσον αφορά τη μετεκπαίδευση πάνω στο αντικείμενο.

- Αν στις υπο έρευνα περιοχές υπάρχει δίκτυο συνεργαζόμενων φορέων που καθιστά την παραπομπή των περιστατικών εύκολη.

Σύμφωνα με το είδος των απαντήσεων που επιδεχόταν τα παραπάνω ερωτήματα, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις από 10 κοινωνικούς λειτουργούς, που εργάζονται σε φορείς που δέχονται περιστατικά κακοποίησης, στους νομούς Αχαΐας και Ηλείας. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της θεμελιωμένης θεωρίας. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, ομαδοποιήθηκαν στις παρακάτω πέντε εννοιολογικές κατηγορίες:

1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά
2. Το προφίλ την κακοποιημένης γυναίκας
3. Συχνότητα περιστατικών και χώρος συνεντεύξεων
4. Γνώστικά εφόδια του επαγγελματία
5. Δίκτυο υπηρεσιών

Η μελέτη των αποτελεσμάτων οδήγησε κάλυψε επαρκώς τα ερευνητικά ερωτήματα κα οδήγησε σε συμπεράσματα που παρατίθενται παρακάτω.

Συμπεράσματα

Έπειτα από ανάλυση των αποτελεσμάτων και των δεδομένων που συλλέχθηκαν από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας διαπιστώθηκαν τα εξής συμπεράσματα:

- οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί είναι στην πλειοψηφία τους γυναίκες
- υπάρχει έλλειψη νέων επαγγελματιών
- οι κοινωνικοί λειτουργοί που ερωτήθηκαν είναι στην πλειοψηφία τους έμπειροι επαγγελματίες με πάνω από δέκα χρόνια εμπειρία

- τα περισσότερα περιστατικά καταφθάνουν στις υπηρεσίες σε κρίση, έχοντας εξαντλήσει αλλά περιθώρια υπομονής με τους συντρόφους τους
- οι κακοποιημένες γυναίκες που καταφθάνουν στις υπηρεσίες, έχουν κακοποιηθεί και στο παρελθόν από τον συντροφό τους
- οι γυναίκες που καταφθάνουν στις υπηρεσίες στην πλειοψηφία τους έχουν έρθει σε επαφή με κακοποίηση και στην πατρική τους οικογένεια είτε άμεσα, με τη μορφή κακοποίησης από τον πατέρα, είτε έμεσα, με τη μορφή της κακοποίησης από τον πατέρα προς τη μητέρα, είτε και τα δύο παραπάνω.
- οι παραπάνω γυναίκες, έχοντας πρότυπα κακοποίησης από την πατρική τους οικογένεια, θεωρούν την κακοποίηση έως και φυσιολογική και αργούν πολύ να την καταγγείλουν ή δεν την καταγγέλλουν καθόλου.
- Οι περισσότεροι επαγγελματίες συναντούν κακοποιημένες γυναίκες συχνά
- Οι κακοποιημένες γυναίκες αναζητούν βοήθεια στις κοινωνικές υπηρεσίες
- η κακοποίηση της γυναίκας έχει πολύ μεγάλη έκταση
- οι επαγγελματίες δεν έχουν κατάλληλο χώρο να υποδεχτούν τα περιστατικά και να εργαστούν μαζί τους, γεγονός που καθιστά το έργο τους δύσκολο καθώς τα περιστατικά δεν αισθάνονται άνετα να εκφραστούν μπροστά σε άλλο κόσμο
- οι επαγγελματίες δεν έχουν στη διαθεσή τους αρκετό χρόνο να ασχοληθούν με τα περιστατικά
- κάποιοι ερωτόμενοι ήταν απογοητευμένοι και κουρασμένοι από τις δυσχερείς συνθήκες στις υπηρεσίες που εργάζονται.
- οι ερωτόμενοι σε μεγάλο ποσοστό έχουν παρακολούθησει σεμινάρια, ημερίδες ή μετεκπαίδευση, αλλά όχι στοχευμένα σε σχέση με την κακοποίηση της γυναίκας.
- έλλειψη δικτύου υπηρεσιών που θα καθιστούσε το έργο των κοινωνικών λειτουργών και πιο συγκεκριμένα τον χειρισμό και την παραπομπή κακοποιημένων γυναικών πιο εύκολη και αποτελεσματική διαδικασία.

Συνοψίζοντας, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για:

- ενημέρωση ή και μετεκπαίδευση των επαγγελματιών σε σχέση με το πρόβλημα της κακοποίησης
- δημιουργία δικτύου υπηρεσιών που θα διευκολύνει το έργο των κοινωνικών λειτουργών
- δημιουργία κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων στις υπηρεσίες με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των περιστατικών

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Σε μελλοντικές έρευνες θα μπορούσε να διερευνηθεί η άποψη των κοινωνικών λειτουργών σε σχέση με τη μικρή προσέλευση περιστατικών κακοποίησης στις υπηρεσίες.

Ακόμη, θα μπορούσε να μελετηθεί η δημιουργία δικτύου συνεργασίας υπηρεσιών για την κακοποίηση της γυναίκας σε πανελλαδικό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ:

Αβραμίδης, Η. & Καλυβά, Ε. (2006). Μέθοδοι Έρευνας στην Ειδική Αγωγή : Θεωρία και Εφαρμογές, Αθήνα : Παπαζήση

Αδαμάκη, Ν., (2003). Εγχειρίδιο για τις κακοποιημένες γυναίκες. ΚΕΘΙ

Αδαμάκη, Ν., (2000). Έρευνα για τη βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα. ΚΕΘΙ

Bell, J. (1997). Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας, Μετάφραση: Ρήγα, Α.Β. Αθήνα: Gutenberg

Γάτσας, Βασίλειος. (2005). Η βία κατά των γυναικών. Αθήνα: Εκδόσεις Καλοκάθη

Cohen, L., Manion, L. (1994). Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας, Μετάφραση: Μητσοπούλου,Χ., Φιλοπούλου, Μ., Αθήνα: Μεταίχμιο

Δαράκη, Πέπη. (1995). Το όραμα της ισοτιμίας της γυναίκας. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Dominian, Jack. (1998). Μαθήματα γάμου. Μετάφραση: Μεταξάς, Στέλιος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Ζαφειρίου, Γ., (2003). Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία . Διδακτικές σημειώσεις, Σίνδος , Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.

Ζαχάρης,Δ., (2003). Επιθετικότητα και ανοχή. Αθήνα: Γρηγόρη

Hirigoyen, Marie - France. (2000). Ηθική παρενόχληση, η διαστροφική βία στην καθημερινή ζωή.Μετάφραση: Μαριλένα Γεωργιάδου. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες.Αθήνα : Κριτική.

- Ιωσηφίδης, Θ. & Σπυριδάκης, Μ. (2006). Ποιοτική κοινωνική έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων. Αθήνα: Κριτική.
- Κακλαμανάκη, Ρ. (1984). Η θέση της ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Κακλαμανάκη, Ρ. (1979). Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία. Αθήνα: Παιδεία.
- Κρασανάκης, Γ. Ε., (1992). Επιθετικότητα στην οικογένεια στην κοινωνία και στο σχολείο. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
- Κυριαζή, Ν.. (2001). Η Κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
- Λάμπρου Βασιλική, Πιλάτη Κωνσταντίνα, (1995). Η ακύρωση της γυναικείας επιθυμίας, Πτυχιακή εργασία, Τμήμα κοινωνική εργασία, ΤΕΙ Πάτρας.
- Λύσσαρη Ευαγγελία, Μαντήλα Ελένη. (1999). Η γυναίκα ως δράστης ανθρωποκτονιών στα πλαίσια της οικογένειας, Πτυχιακή εργασία, Τμήμα κοινωνικής εργασία, ΤΕΙ Πάτρας
- Μάνος, Ν., (1997). Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής. Θεσσαλονίκη: University studio press
- Mason, J., (2003). Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Mishler, E.G. (1996). Συνέντευξη έρευνας. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα
- Μουζακίτης, Χ. (1989). Συζυγική Βία – Αιτιολογία – Επιπτώσεις – Παρέμβαση. Κοινωνική Εργασία, 16, 217 – 227.
- Μουζακίτης, Χρήστος.(1990). Ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού, διάγνωση -θεραπεία. Κοινωνική Εργασία. τευχ. 20.
- Μουσούρου, Λ. (1993). Από τους Γκασταρμπάιτερ στο πνέυμα της Σένγκεν. Αθήνα: Gutenberg
- Πενταράκη Μαρία. (2004). Σωματικές συνέπειες της συντροφικής βίας σε γυναίκες και η αναγκαιότητα παρέμβασης του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 74

Σαμαρτζή, Μ. (1996). Γυναίκες στο χορό της οργής. Αθήνα: Εκδόσεις Άδωνις.

Σταμέλλος, Γ., Δακοπούλου, Α. (2007). Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες: Από τον σχεδιασμό στην υλοποίηση. Αθήνα: Μεταίχμιο

Τάκαρη, Ντίνα. (1995). Σαπφώ η Δέκατη Μούσα Μύθος και Πραγματικότητα. Αθήνα: Καλέντης

Τεγόπουλος-Φυτράκης, (1990). Ελληνικό λεξικό, Αθήνα: Αρμονία Α.Ε.

Mason, Jennifer.(2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Μετάφραση:Δημητριάδου Ελένη, Ελληνικά Γράμματα

Πιέρρος, Σ., (2000), Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία, Σίνδος, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Walker E. L., (1989). Η κακοποιημένη γυναίκα, Μετάφραση: Ανθούλιας Τ., Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Φαρζιέ, Μαρί-Οντίλ. (1991). Βιασμός. Αθήνα:Νέα Σύνορα

ΞΕΝΟΛΩΣΣΗ:

Bachman, Ronet and Coker, Ann. (1995). Police Involvement in Domestic Violence: The Interactive Effects of Victim Injury, Offender's History of Violence and Race. Violence and Victims, 10(2), 91-106.

Benard, Cheryl & Schlaffer Edit .(1990). Veiled courage: Inside the Afghan Women's Resistance. Random House

Bergen, R. K. (1996). Wife Rape. Understanding the Response of Survivors and Service Providers. U.S.A.: Sage Publications.

Browne, A. (1987). When battered women kill. New York: Free Press.

Buzawa & Buzawa.(1993). Domestic violence: The criminal justice response. Thousand oaks: Ca: Sage

Brinkerhoff, Merlin and Lupri, Eugen 1988.Interspousal violence. 13: 407-434

Deaux, K., & Lewis, L. L. (1984). Structure of gender stereotypes: Interrelationships among components and gender label. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 991-1004

Dey, Ian. (1993). *Qualitative Data Analysis: A user-friendly guide*. London : Routledge.

Dobash R. E., Dobash R. (1983). *Violence against Wives. A case Against the Patriarchy*. The Free Press, New York

Engels F., (1976). «Principles of Communism», K.Marx, F.Engels, Collected Works, vol.6, Progress Publishers, Moscow

Ewing, C. P. and Aubrey, M. (1987). Battered women and public opinion: Some realities about the myths. *Journal of Family Violence*, 2, 257-264.

Feldman-Summers, S. & Jones, G. (1984). Psychological impacts of sexual contact between therapists or other health care professionals and their clients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52 1054-1061.

Glaser, Barney G & Strauss, Anselm L., (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago, Aldine Publishing Company

Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2009). *Research Methods in Applied Settings: An Integrated Approach to Design and Analysis* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Hamburger, L.K. & Potente, T. (1994). Counseling Heterosexual Women Arrested for Domestic Violence: Implications for Theory and Practice. "Violence and Victims", Vol 9, No.2. pp. 125-139. Springer Publishing Company.

Hampton, Robert L., Washington, Alice F., Coner-Edwards. (1993). "Physical and Sexual Violence in Marriage." Pp. 113-141 in *Family Violence: Prevention and Treatment*, vol. 1, edited by Robert L. Hampton, Thomas P. Gullotta, Gerald R. Adams, Earl H. Potter III, and Roger P. Weissberg. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Harrison, Lisa A., Esqueda Willis, Cynthia. (1996). Myths and stereotypes of actors involved in domestic violence: Implications for domestic violence culpability attributions. University of Nebraska-Lincoln, Lincoln, NE USA

Huberman, A.M. and Miles, (1994). M.B. "Data management and analysis" in Denzin, N.K. Lincoln, Y.S. (edit.) Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks : Sage Publications.

Iosifides, T. (2003). Qualitative migration research: some new reflections six years later. *The Qualitative Report*, 8 (3): 435-446.

Kaufman Kantor, G., Jasinski, J. L., Aldarondo, E. (1994). Sociocultural status and incidence of marital violence in Hispanic families. *Violence and Victims*, 9(3), 207-222.

Krauss, R. M., Dushay, R. A., Chen, Y., & Rauscher, F. (1995). The communicative value of conversational hand gestures. *Journal of Experimental Social Psychology* , 31, 533-552.

Kristiansen, Connie M., Giulietti, Rita. (1990). Perceptions of wife abuse: Effects of Gender, Attitudes toward Women, and Just-World Beliefs among College Students. *Psychology of women*.14: 177-189

Lacey, A. Luff, D., (2001). "Qualitative data analysis", in *Trend Focus on Research and Development in Primary Health Care : An Introduction to Qualitative Analysis*. London: Trend Focus

McLaughlin, B. (1993). *Myths and misconceptions about second language learning: What every teacher needs to unlearn*. Santa Cruz: CA: National Center for Research on Cultural Diversity and Second Language Learning

Patton, M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*, 2nd ed., Newbury Park, London: Sage.

Russell, D. (1990). *Rape in Marriage*. U.S.A.: Indiana University Press

Shaver, P. R., Collins, N., & Clark, C. L. (1996). Attachment styles and internal working models of self and relationship partners. In G. J. O. Fletcher and J. Fitness (Eds.) *Knowledge Structures in Close Relationships: A Social Psychological Approach* (pp. 25-61). Hillsdale, NJ: Erlbaum

Shorter , Edward. (1977).*The Making of the Modern Family* by Edward Shorter. Basic Books

Smith, J.K. (1990) *The nature of social and educational inquiry: empiricism versus interpretation*. Norwood, NJ: Ablex

Strauss, Anselm; Corbin, Juliet M. 1990. Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.

Straus, M. A., Gelles, R. J., & Steinmetz, S. K. (1980). "Behind closed doors: violence in the American family". New York: Anchor Press.

Stets, JE, Straus MA (1989). The marriage licence as a hitting licence: A comparison of assaults in dating, cohabiting and married couples. Journal of family violence. 4: 161-180

Strauss, Anselm L., Corbin. Juliet M. (1998). Basics of Qualitative Research. Sage Publications Inc.

Walker, L. E. (1979). The battered woman. New York: Harper & Row

Wellington, J., (2000). Educational Research. Contemporary Issues and Practical Approaches. London: Continuum

Wrightsman, L. S. (1994). Personality development in adulthood: Volume 1: Theories and concepts. Newbury Park, CA: Sage.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

http://www.obrela.gr/articles/Et_Bibl_Prakt_Papadomark.pdf

<http://kspope.com/therapistas/abuse1.php>

Mill, John Stuart. (1869). Thornton on Labor and its Claim

http://oll.libertyfund.org/?option=com_staticxt&staticfile=show.php%3Ftitle=232&chapter=16728&layout=html&Itemid=27

<http://www.kethi.gr/>

<http://www.kakopoiisi.gr/index.php?page=means>

Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής (2006) *Μεθοδολογία έρευνας, ανάλυση δεδομένων και ερμηνεία αποτελεσμάτων στις κοινωνικές επιστήμες*. [on line]. Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Τομέας Παιδαγωγικής
http://www.ergastirio.ppp.uoa.gr/seminaria/poiotiki_2006.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. ΟΔΗΓΟΣ ΗΜΙΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1) ΦΥΛΟ:

1. ΑΡΡΕΝ
2. ΘΗΛΥ

2) ΗΛΙΚΙΑ:

1. 23-30 ΕΤΩΝ
2. 31-40 ΕΤΩΝ
3. 41-50 ΕΤΩΝ
4. 50 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΩ

3) ΕΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

1. 0-3
2. 4-6
3. 7-10
4. 10 ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

4) Έχετε υποστηρίξει στην υπηρεσία σας περιστατικά κακοποιημένων γυναικών;

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ

5) Πόσο συχνά αντιμετωπίζετε στην υπηρεσία σας περιστατικά κακοποιημένων γυναικών;

1. ΠΟΤΕ
2. ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΦΟΡΕΣ
3. ΣΥΧΝΑ
4. ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ

6) Υπάρχει στην υπηρεσία σας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για να εργαστείτε με το περιστατικό;

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ

7) Με ποιο τρόπο έρχονται συνήθως οι γυναίκες στην υπηρεσία σας; Ποιές ήταν οι πηγές παραπομπής της γυναικών;

1. Η ΊΔΙΑ
2. ΙΑΤΡΟ
3. ΔΙΚΗΓΟΡΟ
4. ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
5. ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
6. ΓΝΩΣΤΟ/ ΣΥΓΓΕΝΗ
7. ΆΛΛΟ _____

8) Συνήθως πόσος χρόνος παρέρχεται από την κακοποίηση μέχρι το περιστατικό να απευθυνθεί τελικά σε εσάς;

1. Άμεσα
2. 1 μέρα μετά
3. 1 εβδομάδα μετ
4. μετά από καιρό

9) Συνήθως έχουν κακοποιηθεί ξανά από το ίδιο άτομο;

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ

10) Από τη διερεύνηση των περιστατικών, προκύπτουν στοιχεία σχετικά με κακοποίηση των γυναικών αυτών στο οικογενειακό τους περιβάλλον;

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ
3. ΔΕ ΔΙΕΡΕΥΝΗΘΗΚΕ
4. ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΩ

11)Ο τρόπος που αντιμετωπίζετε τα περιστατικά προέκυψε από τις γνώσεις που έχετε αποκομίσει από τη σχολή ή από μετέπειτα εκπαίδευση;

12)Συνήθως τα περιστατικά έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον;

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ

13)Τι προσπάθειες κάνουν συνήθως οι γυναίκες για την επίλυση του προβλήματος τους;

14)Στην περιοχή σας υπάρχει δίκτυο υπηρεσιών το οποίο βοηθά να είστε αποτελεσματικοί στο ρόλο σας;

1. ΝΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ
2. ΟΧΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ
3. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

15)Ποιό είναι αυτό το δίκτυο;

B. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

1^η Συνέντευξη

Κ.Α. .καλώς την, πέρασε.

-καλημέρα.

Κ.Α. καλημέρα .κάθισε. λοιπόν το θέμα της έρευνάς σας είναι η στάση των κοινωνικών λειτουργών απέναντι στις κακοποιημένες γυναίκες;

-μάλιστα. κατ αρχήν θα αρχίσουμε την συνέντευξη με τα αναγκαία δημογραφικά στοιχεία.

Κ.Α. Ας είναι. Ρωτήστε με λοιπόν.

-σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε; 23-30,31-40,41-50,51 και πάνω;

Κ.Α. Ανήκω στην Τρίτη ηλικιακή ομάδα.

-Πόσα χρόνια εργάζεστε;

Κ.Α. Εργάζομαι 15 χρόνια.

-έχετε υποστηρίξει στην υπηρεσία σας περιστατικά κακοποιημένων γυναικών;

Κ.Α. περιστατικά κακοποίησης έχω αντιμετωπίσει αρκετά. Κυρίως όμως στη φάση της κρίσης και πάντοτε σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες όπως ιατρική , πρόνοια, εισαγγελία.

-Τι είδος υποστήριξη προσφέρατε;

Κ.Α. κοιτάξτε τόσο ο χώρος στον οποίο εργάζομαι όσο και η φύση των περιστατικών δεν μου παρέχουν πολλούς τρόπους παρέμβασης. Η υποστήριξη είναι κυρίως συμβουλευτική.

- καταλαβαίνω. Πόσο συχνά αντιμετωπίζεται περιστατικά κακοποιημένων γυναικών στην υπηρεσία σας;

Κ.Α..Γνωρίζω πολλά. δυστυχώς όμως στην υπηρεσία μας φτάνουν ελάχιστες φορές. υπάρχει ξέρεται η προκατάληψη τα εν οίκο μη εν δήμο. Ο φόβος μήπως το μάθει η κοινωνία ή τι θα κάνουν μετά. επίσης πολλές γυναίκες ακόμη και σήμερα πιστεύουν πως ο σύζυγος έχει κάθε δικαίωμα πάνω τους. γενικά πάντως θα έλεγα πως στα τόσα

χρόνια που εργαζόμαστε ελάχιστα είναι τα περιστατικά που ζήτησαν την βοήθεια μας χωρίς την παρότρυνση κάποιας άλλης υπηρεσίας.

-υπάρχει στην υπηρεσία σας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για να εργαστείτε με το περιστατικό;

Κ.Α. αν εννοείται χώρο σύμφωνα με αυτά που διδασκόμαστε στην θεωρία ή αυτά που βλέπουμε στο εξωτερικό, όχι. Θεωρώ όμως πως για ένα δημόσιο νοσοκομείο, ναι ,είναι αρκετά κατάλληλος. κοιτάζετε ,το θέμα κατά την άποψή μου, δεν είναι ο χώρος αλλά το τι δυνατότητες έχει ο κάθε Κ.Α. να βοηθήσει τον εκάστοτε εξυπηρετούμενο.

-Με ποιο τρόπο η γυναίκα είχε προσέλθει στην υπηρεσία σας; Ποια ήταν η πηγή παραπομπής της;

Κ.Α. κυρίως η ιατρική και νοσηλευτική υπηρεσία είναι αυτή που υποδέχεται πρώτη το περιστατικό και μέσω αυτής φτάνουν σε μας. τα τελευταία χρόνια όμως υπήρξαν και περιπτώσεις σπάνιες μεν που έφτασαν σε μας γιατί είχαν ενημερωθεί μέσω κάποιας εκπομπής ή άλλου μέσου μαζικής ενημέρωσης.

-πόσος χρόνος παρήλθε από την κακοποίηση μέχρι το περιστατικό να απευθυνθεί τελικά σε σας;

Κ.Α. κυρίως λόγω του χώρου παροχής υπηρεσιών τα περιστατικά που φτάνουν σε μας είναι στην φάση της κρίσης. Δηλαδή άμεσα.

-συνήθως έχουν κακοποιηθεί ξανά από το ίδιο άτομο;

Κ.Α. Εξαρτάται κάθε φορά από την φύση του περιστατικού. Αν μιλάμε για παντρεμένες γυναίκες μέσης ηλικίας 45 και πάνω ,ναι συνήθως έχουν κακοποιηθεί αρκετές φορές πριν έρθουν σε μας. Σε νεαρότερες ηλικίες συνήθως βλέπουμε να έχουν κακοποιηθεί από προηγούμενους συντρόφους τους.

-Από τη διερεύνηση των περιστατικών, προκύπτουν στοιχεία σχετικά με κακοποίηση των γυναικών αυτών στο οικογενειακό τους περιβάλλον;

Κ.Α. Στην πλειονότητα τους ναι . οι περισσότερες γυναίκες προέρχονται από ένα περιβάλλον όπου η λεκτική , η ψυχολογική αλλά και η σωματική κακοποίηση είναι σύνηθες φαινόμενο.

- Συνήθως τα περιστατικά έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον;

Κ.Α. συνήθως όχι δεν υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον και τώρα μάλιστα με την κρίση που περνάμε ο καθένας έχει κλειστεί στο καβούκι του και προσπαθεί να σώσει την δικιά του οικογένεια. Από την άλλη όμως στις περιπτώσεις εκείνες που υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον η κακοποιημένη γυναίκα νιώθει τόσο ένοχη, τέτοια ντροπή και φόβο που χρειάζεται να καταβάλλουμε μεγάλη προσπάθεια για να την πείσουμε να μιλήσει στους δικούς της. Άλλωστε αν γνώριζε ότι μπορεί να βρει άμεσα βοήθεια δεν θα βίωνε ξανά και ξανά αυτή την κτηνωδία.

- Ο τρόπος που αντιμετωπίζετε τα περιστατικά προέκυψε από τις γνώσεις που έχετε αποκομίσει από τη σχολή ή από μετέπειτα εκπαίδευση;

Κ.Α. Η σχολή σου δίνει τα απαραίτητα εφόδια και τις γνώσεις . στην συνέχεια όμως η εμπειρία και η ικανότητα του κάθε Κ.Α. να αντιμετωπίζει το κάθε περιστατικό εξατομικευμένα-σαν μοναδικό άτομο-είναι αυτά που σε καθοδηγούν. Ακόμη εγώ προσωπικά φροντίζω να παρακολουθώ, όσο μπορώ ,συνέδρια, ημερίδες, να ενημερώνομαι μέσω internet για ότι υπάρχει και μπορεί να με βοηθήσει στην δουλειά μου.

- Τι προσπάθειες κάνουν συνήθως οι γυναίκες για την επίλυση του προβλήματος τους;

Κ.Α. αρχικά δεν κάνουν καμιά προσπάθεια. Αντιθέτως προσπαθούν να καλύψουν το γεγονός γιατί νιώθουν ότι ευθύνονται οι ίδιες, φοβούνται για το χειρότερο που μπορεί να τους συμβεί στην περίπτωση που μιλήσουν. Επίσης όταν υπάρχουν παιδιά τότε τα πράγματα γίνονται ακόμη πιο δύσκολα. κι ας μην ξεχνάμε τον παράγοντα ανεργία. Μια άνεργη κακοποιημένη γυναίκα νιώθει , σύμφωνα πάντα με την εμπειρία μου δυο φορές θύμα.

- στις περιπτώσεις όμως εκείνες που αποφασίζουν να επιλύσουν το πρόβλημά τους τι κάνουν;

Κ.Α. συνήθως απευθύνονται στην αστυνομία, κάνοντας μήνυση και ζητώντας ασφαλιστικά μέτρα. Ακόμη μέσω των διαφόρων κοινωνικών φορέων πρόνοια ,Κ.Ε.Θ.Ι.,Κ.Υ. του δήμου, στην εκκλησία κ.α. προσπαθούν να ενημερωθούν για τα διάφορα προγράμματα που αφορούν την περίπτωσή τους και μπορούν να τους βοηθήσουν.

- Στην περιοχή σας υπάρχει δίκτυο υπηρεσιών το οποίο βοηθά να είστε αποτελεσματικοί στο ρόλο σας;

Κ.Λ. κοιτάζετε όπως προανέφερα υπηρεσίες υπάρχουν και βρισκόμαστε σε συνεργασία. Δεν θα έλεγα όμως ότι αυτό το δίκτυο είναι δομημένο από την άποψη της κοινής δράσης και αντιμετώπισης των περιστατικών. Θα έλεγα ότι στηρίζεται περισσότερο στην προσωπική επαφή των επαγγελματιών.

-τι εννοείται προσωπική επαφή;

Κοιτάζετε, η κοινωνία της Πάτρας είναι μικρή. Λίγο πολύ σαν επαγγελματίες ανάμεσα στις υπηρεσίες γνωριζόμαστε κι αν θέλεις με κάποιους έχουμε και προσωπική σχέση. Αυτό βέβαια μπορεί μεν να λειτουργεί, αλλά δεν σημαίνει οργανωμένο δίκτυο

Από εκεί και πέρα το κατά πόσο είμαστε αποτελεσματικοί ή όχι, είναι, θα έλεγα σχετικό. Γιατί και πάλι εξαρτάται από την φύση και την εξατομίκευση του κάθε περιστατικού. Όσον αφορά τώρα τον χώρο του νοσοκομείου στον οποίο εργάζομαι θεωρώ ότι με αυτά που μπορώ να προσφέρω ασκώ τον ρόλο του Κ.Λ. αποτελεσματικά.

-Και εδώ η συνέντευξη έλαβε τέλος. Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που μου αφιερώσατε.

Κ.Λ. Να είστε καλά και καλή επιτυχία.

-ευχαριστώ. Γεια σας.

2^η Συνέντευξη

Κ.Α. Καλημέρα, πέρασε.

-καλημέρα.

Κ.Α. κάθισε. Για να δούμε, αν θυμάμαι καλά η ερευνά σας έχει να κάνει με τις κακοποιημένες γυναίκες;

-μάλιστα, τις κακοποιημένες γυναίκες από τον σύντροφο τους και την αντιμετώπισή τους από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Κ.Α. Ωραία, ας ξεκινήσουμε.

-σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε; 23-30,31-40,41-50,51 και πάνω;

Κ.Α. Ανήκω στην Τρίτη ηλικιακή ομάδα.

Πόσα χρόνια εργάζεστε;

Εργάζομαι 15 χρόνια.

- έχετε υποστηρίξει στην υπηρεσία σας περιστατικά κακοποιημένων γυναικών;

Κ.Α. νομίζω πως ο όρος υποστήριξη είναι λίγο ασαφής. Το λέω αυτό γιατί στην υπηρεσία μας, στο χώρο του νοσοκομείου, τα όσα περιστατικά κακοποίησης αντιμετωπίσαμε ήταν στην φάση της κρίσης και στην περίπτωση αυτή δεν μπορείς να παρέμβεις ιδιαίτερα.

- καταλαβαίνω. Πόσο συχνά αντιμετωπίζεται περιστατικά κακοποιημένων γυναικών στην υπηρεσία σας;

Κ.Α..κοιτάξτε, επειδή ζούμε σε μια μικρή κοινωνία περιστατικά κακοποίησης γνωρίζω πολλά. Υπηρεσιακά όμως αντιμετωπίζω ελάχιστα.

-ποιος πιστεύετε ότι είναι ο λόγος της μη προσέλευσης των περιστατικών;

Κ.Α. όπως είπα και προηγουμένως, λόγω της μικρής κοινωνίας οι περισσότερες φοβούνται να μιλήσουν μήπως και εκτεθούν. το θεωρούν οικογενειακή υπόθεση.

-υπάρχει στην υπηρεσία σας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για να εργαστείτε με το περιστατικό;

Κ.Α. βεβαίως. Είμαι απόλυτα ικανοποιημένη.

-Με ποιο τρόπο η γυναίκες είχαν προσέλθει στην υπηρεσία σας; Ποιές ήταν οι πηγες παραπομπής τους;

Κ.Α συνήθως το ιατρικό προσωπικό μας ενημερώνει για τα περιστατικά, μιας και είναι οι πρώτοι που τα αντιμετωπίζουν.

-συνήθως, πόσος χρόνος παρέρχεται από την κακοποίηση μέχρι το περιστατικό να απευθυνθεί τελικά σε σας;

Κ.Α συνήθως έρχονται άμεσα ,δηλαδή αν όχι την ίδια στιγμή μέσα σε λίγες ώρες προκειμένου να τους παρασχεθεί η απαραίτητη ιατρική φροντίδα. Οπότε και εμείς σαν υπηρεσία επισκεπτόμαστε το περιστατικό είτε την ίδια στιγμή είτε την επόμενη μέρα.

-από τι εξαρτάται αυτό;

Κ.Α. Αυτό εξαρτάται τόσο από την κατάσταση του περιστατικού όσο και από το αν υπάρχει προσωπικό στην βάρδια.

-συνήθως έχουν κακοποιηθεί ξανά από το ίδιο άτομο;

Κ.Α με τον κίνδυνο να ακουστώ απόλυτη θα έλεγα ότι από την πείρα μου έχω δει να κακοποιούνται ξανά και ξανά από το ίδιο άτομο και όσες δεν έχουν , θα ξανακακοποιηθούν σίγουρα στο μέλλον.

-Από τη διερεύνηση των περιστατικών, προκύπτουν στοιχεία σχετικά με κακοποίηση των γυναικών αυτών στο οικογενειακό τους περιβάλλον;

Κ.Α σχεδόν όλες οι κακοποιημένες γυναίκες έχουν πρότυπα κακοποίησης από την οικογένειά τους και αν και θα ακουστεί υπερβολικό, πολλές περιπτώσεις το θεωρούν εως και φυσιολογικό να συμβαίνει.

- Συνήθως τα περιστατικά έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον;

Κ.Α συνήθως δεν υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον, ή τουλάχιστον κάποιο περιβάλλον που να τις παρακινήσει να πάρουν κάποια θέση σε σχέση με αυτό που τούς συμβαίνει.

- Ο τρόπος που αντιμετωπίζετε τα περιστατικά προέκυψε από τις γνώσεις που έχετε αποκομίσει από τη σχολή ή από μετέπειτα εκπαίδευση;

Κ.Α θεωρώ ότι η σχολή μας μας δίνει τις γνώσεις που απαιτούνται . από εκεί και πέρα όμως η εμπειρία και το ένστικτό είναι αυτά που μας κατευθύνουν στην αντιμετώπιση των περιστατικών.

- Τι προσπάθειες κάνουν συνήθως οι γυναίκες για την επίλυση του προβλήματος τους;

Κ.Α οι περισσότερες αναζητούν στέγη, θέλουν να φύγουν από το σπίτι συνήθως μαζί με τα παιδιά τους και δεν ξέρουν που να πάνε. Φοβούνται πως και σε συγγενικό σπίτι να πάνε θα τους βρει (ο θύτης) και θα τις κακοποιήσει ξανά, βλέπεις αναζητούν ασφάλεια.

- Στην περιοχή σας υπάρχει δίκτυο υπηρεσιών το οποίο βοηθά να είστε αποτελεσματικοί στο ρόλο σας;

Κ.Α όχι, δεν υπάρχει κανένα δίκτυο. Υπηρεσίες υπάρχουν αλλά λειτουργούν αυτόνομα.

- Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που μου αφιερώσατε.

Κ.Α. χαρά μου. Καλό πτυχίο.

-ευχαριστώ. Γεια σας.

Γ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 232

24 Οκτωβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3500

Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας
και άλλες διατάξεις.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

Άρθρο 1
Ορισμοί

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.

2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους.

3. θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Απαγόρευση χρήσης βίας

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

Άρθρο 3

Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.»

Άρθρο 4

Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων

Επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Χρηματική ικανοποίηση

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄
ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

Άρθρο 6

Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α΄ της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β΄ της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη

μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθωδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 7

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 8

Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη.»

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.»

Άρθρο 9

Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 10

Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης

Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειάς του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Άρθρο 11

Προϋποθέσεις

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτη δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό - θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησής του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού - θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις

του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 12 Διαδικασία

1. Αν σε βάρος του υπαίτιου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως,

β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και

γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγούρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνήγορό του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξη του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ

τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

Άρθρο 13 Ποινικές συνέπειες

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενόσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσής της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσής της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή οικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ', το οποίο έχει ως εξής:

«γ) η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.»

Άρθρο 14 Αστικές συνέπειες

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ οιασδήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 15

Προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής:

«Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας.»

Άρθρο 16

Παραγραφή

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλικού, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωσή του.

Άρθρο 17

Ποινική δίωξη

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

Περιοριστικοί όροι

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.

2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίησή του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

Άρθρο 19

Εξέταση μαρτύρων

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.

2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

Άρθρο 20

Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους.

2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Άρθρο 21

Κοινωνική συμπαράσταση

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.

Άρθρο 22

Ευεργέτημα πενίας

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση

της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πένιας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

Άρθρο 23

Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 342.

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασέλγεις πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών,

β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη.

2. Συνιστά επιβαρυντική περίσταση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου:

α) από οικείο,

β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του,

γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο,

δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου,

ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση,

στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επιστήμονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο.

3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς ανηλίκου, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τι-

μωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές.

4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»

Άρθρο 25

Οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Για την πλήρωση των θέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 διορίζονται Έλληνες πολίτες, απόφοιτοι λυκείου ή άλλης ισότιμης σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Οι υποψήφιοι δεν πρέπει να έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, πρέπει να είναι αρτιμελείς, να έχουν ανάστημα (χωρίς υποδήματα) τουλάχιστον ενός μέτρου και εβδομήντα εκατοστών (1,70) και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Για την επιλογή τους εφαρμόζονται τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια:

(α) Η εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις με το βαθμό του εφέδρου αξιωματικού ή στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή η προϋπηρεσία ως εθελοντών πενταετούς θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

(β) Ο βαθμός του απολυτηρίου τίτλου σπουδών.

(γ) Η μόνιμη κατοικία και η εγγραφή στα δημοτολόγια δήμων ή κοινοτήτων του νομού όπου εδρεύουν τα Καταστήματα Κράτησης, για δύο τουλάχιστον χρόνια έως την έκδοση της προκήρυξης. Υποψήφιοι οι οποίοι λαμβάνουν μόρια με βάση το κριτήριο αυτό υποχρεούνται να υπηρετήσουν στο νομό για τον οποίο έλαβαν τα μόρια τουλάχιστον επί δέκα χρόνια, εκτός αν, λόγω βαθμολογικής προαγωγής τους ή υπηρεσιακών αναγκών, καταστεί αναγκαία η μετάθεση ή η απόσπασή τους σε Κατάστημα άλλου νομού.

(δ) Η κατοχή άδειας ικανότητας οδηγού Γ' ή Δ' κατηγορίας.

(ε) Η κατοχή διπλώματος μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης, με ειδικότητα «Στέλεχος Υπηρεσιών Ασφαλείας».

Άρθρο 27

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος της αποζημίωσης, που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι στις ανωτέρω Σχολές. Η αποζημίωση υπόκειται σε κράτηση υγειονομικής περίθαλψης, όπως αυτή προβλέπεται εκάστοτε για τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων. Η κράτηση αυτή περιέρχεται στο Δημόσιο. Οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εκπαιδευομένων και μόνο καλύπτονται από τον Ο.Π.Α.Δ., ο οποίος επιχορηγείται προς τούτο κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 του ν. 2768/1999 (ΦΕΚ 273 Α'). Το χρονικό διάστημα φοίτησης των ανωτέρω στη Σχολή αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, εφόσον διορισθούν. Εάν με υπαιτιότητά τους διακοπεί η εκπαίδευση στη Σχολή ή δεν αποδεχθούν το διορισμό τους, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να επιστρέψουν την αποζημίωση, καθώς και τις δαπάνες για την εκπαίδευσή τους, όπως καθορίζονται με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 8 του παρόντος.»

Άρθρο 28
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 28

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Δ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Β. ΠΟΛΥΔΩΡΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ